

INFORMATIVNO-POLITIČKI TIJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OŽNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

ISSN 1451-4257

BROJ
537

Subotica, 19. srpnja 2013. Cijena 50 dinara

TAKMIČENJE RISARA
U MALOJ BOSNI

FESTIVAL MARIJANSKIH
PISAMA U MONOŠTORU

DOBAR, A MALO
PLAĆEN, ROD ŽITA

DUŽIJANCA OČIMA
ETNOLOGA

INTERVJU
DAVOR MARKO

VRH HDZ-A NA
OBLJETNICI DSHV-A

Javno komunalno preduzeće „SuboticaGas“ - Subotica
Szabadkai Gázművek Kommunális Kőzvéallalat - Szabadka
Javno komunalno poduzeće „Suboticaplin“ - Subotica

Za Vaš topli dom

24000 Subotica, Jovana Mikića 58
tel: 024/641-200, fax: 024/641-220
Dežurna služba : 024/641-211

Prodaja kompleta tjednika »Hrvatska riječ«

NIU »Hrvatska riječ« prodaje neukorištene komplete tjednika od 1. do 300. broja, po cijeni od 3000 dinara. Komplet se može preuzeti osobno u prostorijama NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II u Subotici ili preuzeti putem pošte. U tom slučaju, poštanske troškove snosi kupac.

UDAR DOBRIH UVJETA!

*Iskoristite mogućnost odloženog plaćanja.
Kupujte u TippNetu, na otplatu!*

*Bogat izbor laptop i desktop računala, tableta,
komponenti, periferija, i još mnogo toga!*

**Kupite sada -
platite poslije!**

Karađorđev put 2, Subotica 024/555-765

TIPPNET
INTERNET

www.aquapolis.hu

Novo U PONUDI!

Tijekom cijele godine J.P. »Subotica trans«, nudi svim putnicima pogodnosti korištenja široke lepeze usluga jednog od najljepših vodenih parkova u centralnoj Europi, nadaleko poznatog Aquapolis-a

Noćno kupanje u Szegedinu

5.7.2013.- petak

19.7.2013.- petak

cijena: 1.250.00 po osobi

Jednodnevni izlet u Szegedin

13.7.2013. - subota

27.7.2013. - subota

cijena: 1.500.00 po osobi
djeca do 12 g. 1.200.00 din

Turistička agencija
»Subotica -Trans«
Segedinski put 84.
24000 Subotica

telefon: +381 24/555-466
fax 556-448
www.sutrans.rs,
turizam.sutrans.rs

Novac i ljudska prava

Izišao je drugi broj »Minority News«, mjesečnog e-biltena o životu manjinskih zajednica u Srbiji. Ovaj projekt se sprovodi uz pomoć Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Beogradu i misije Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, a pokrenuo ga je Centar za istraživanja migracija iz Beograda. Osim mjesečnog biltena, pokrenut je i informativni portal, a projektom je predviđeno i organiziranje okruglih stolova, kojima organizatori namjeravaju utjecati na opću razinu informiranosti pripadnika nacionalnih manjina, ali i na razinu informiranosti o nacionalnim manjinama u Srbiji.

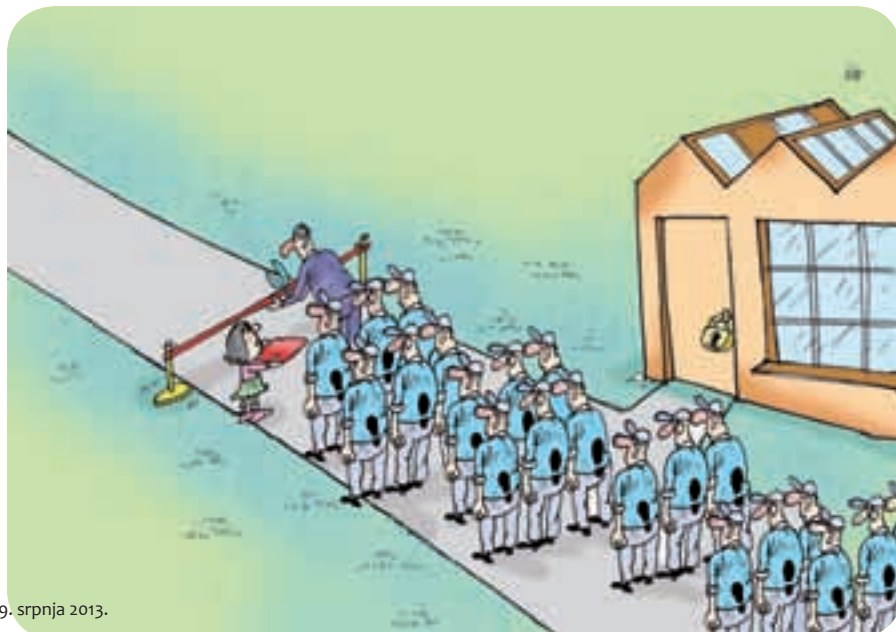
Red je onda vidjeti što donosi »Minority News«, u prijevodu »Manjinske novosti«, medij naslovljen kao »projekt za bolju komunikaciju, koordinaciju i suradnju«.

Na naslovnici drugog broja je visoka komesarka UN za ljudska prava Navanethem Pillay, koja je nedavno posjetila Beograd i izjavila kako »za poštovanje ljudskih prava nije potreban novac«. Naslov je intrigantan, budući da je jedno od uvriježenih mišljenja u Srbiji kako manjinska prava suviše koštaju – pa ako manjine žele škole i medije na svome jeziku, onda to same trebaju i platiti. Isto tako je novac, odnosno njegov nedostatak, najčešći alibi i opravdanje državnim tijelima za neispunjavanje obveza koje proizlaze iz zakona i potpisanih međunarodnih dokumenata. Ne treba ići dalje od primjera udžbenika na hrvatskom jeziku za što, kako saznajemo, opet nema »državnog« novca, unatoč postignutom dogovoru u Ministarstvu prosvjete i znanosti u Beogradu, unatoč javno izrečenim obećanjima od strane najviših dužnosnika Srbije...

»Nema novca« – rečenica je koja se prečesto čuje od strane državnih tijela kada je riječ o ostvarivanju prava manjina u Srbiji. Kao da i manjine ne plaćaju porez, kao da i u državnom vrhu vlada mišljenje kako manjine suviše koštaju, pa ako žele knjige na vlastitom jeziku, nek se same snađu. Čini mi se da visoka komesarka nije na to mislila kad je rekla rečenicu s naslovnice.

Ima još interesantnih stvari u drugom broju biltena MN, a to je da se u Srbiji po prvi put uvodi evidencija o nacionalnoj pripadnosti zaposlenih i o uporabi jezika nacionalnih manjina u radu uprava na svim razinama vlasti. Konačno, kad se ovaj posao završi, što je obveza Srbije još iz 2009. godine, moći će se pouzdano govoriti o tome jesu li ili nisu ravnomjerno zastupljeni i pripadnici nacionalnih manjina u državnoj upravi, a isto tako i u pravosuđu i policiji. Bit će jedan izgovor manje. Ali i dalje ostaje onaj prvi.

J. D.

19. srpnja 2013.

SADRŽAJ

AKTUALNO

OČEKUJE SE PROMOCIJA NOVOG HRVATSKOG VELEPOSLANIKA U BEOGRADU.....5

TEMA

Ljetna škola o manjinskim pravima i integraciji manjina

STVARANJE NOVIH MANJINSKIH ELITA.....10

INTERVJU

Davor Marko, društveni istraživač

MEDIJI SE TREBAJU OTVORITI.....12-13

SUBOTICA

Tragovi starih vodotokova

ŠETNJA KORITOM VOKA....22-23

DOPISNICI

Festival Marijanskih pučkih pjesama

PJESME O BLAGDANU BOŽIĆA.....28-29

KULTURA

Znanstveni kolokvij »Dužijanica očima etnologa«

VAŽNO I SUVREMENO IDENTIFIKACIJSKO SREDSTVO OVDAŠNJIH HRVATA.....34-35

SPORT

Vicko Marko, bočar subotičke ekipe Mornari

BOĆANJE JE KOLEKTIVAN SPORT KOJI POTIČE SOCIJALIZACIJU...49

S talno se može čuti kako pomirenje na relaciji Hrvatska-Srbija dobro napreduje ili dobro stoji. U tome bez sumnje ima istine. Mada još nema slaganja o karakteru sukoba, po nekima je to bio građanski, a po drugima obrambeni rat, za ovu prigodu ću ga nazvati bratoubilačkim, imajući u vidu bliskost koja povezuje naša dva naroda, dvije nacije. To nije samo zajedništvo u gradnji bivših zajedničkih država ili jezičnoj i kulturnoj povezanosti, zajedništvo se očitovalo i ranije, vojna pomoć davala se i prigodom bitke na Kosovu polju, i upadu Bugara, te u nekim prigodama tijekom burne povijesti Austro-Ugarske Monarhije. Nije to upitno.

Već je stvar u tome da je protekli mjesec ljestvica pomirenja u regiji iznenada podignuta. Možda se sve desilo suviše brzo, možda smo bili nepripremljeni, možda smo se suviše bavili datumom otpočinjanja pregovora, možda nismo svi primijetili, no nešto se ipak desilo. Skupština Srbije usvojila je Deklaraciju kojom je učinjen otklon od zločina nad Mađarima nakon Drugog svjetskog rata. Ti atrociiteti odnijeli su tisuće nedužnih života, ta pobjednička odmazda bila je surova, kao i zločini mađarskih postrojbi u Bačkoj tijekom Drugog velikog krvoprolića. Nekoliko dana nakon usvajanja Deklaracije, mađarski predsjednik Ádler primljen je u Beogradu na najvišoj razini od strane državnog vrha. Obratio se i zastupnicima Narodne skupštine, te se ispričao za zločine svojih sunarodnjaka. Toliko je bio izravan i iskren da ga je Skupština pozdravila salvom stojećeg pljeska. Nakon toga su dvojica predsjednika, Ádler i Nikolić, posjetili Čurug i poklonili se i jednim i drugim žrtvama. Izrazili su duboko žaljenje i nad nedužnim žrtvama »racije« i »oslobođenja«. Iza njih dvojice stajali su srpski i mađarski gardist, pokazujući da dvije vojske mogu miroljubivo koegzistirati.

Što mi iz toga možemo naučiti? Oni koji nemaju snage raditi, naravno da će kritizirati selektivan postupak Narodne skupštine koja je učinila otklon samo prema ovoj vojvodanskoj manjini, a ne, recimo, spominjući Nijemce. S druge strane, među žrtvama ima i Hrvata. Mada, neki povjesničari navode kako je zaduženje za oblast Vojvodine bilo u rukama generala Rukavine, pa po njima ispada da je Hrvat kriv za krvoproliće i progon manjina. Ne bih se bavio time.

No, volio bih vidjeti hrvatskog predsjednika kako drži smjeli govor u Narodnoj skupštini te srpskog u Saboru, obojicu u izravnom prijenosu s porukom isprike. Volio bih kada bi skupa posjetili i Jasenovac i Ovčaru u istom danu. Ne znam hoće li pomirenju više pomoći ukidanje međusobnih tužbi na relaciji Hrvatska-Srbija ili identificiranje svih činjenica, te presuda međunarodnog suda. Ne znam koliko će se predsjednika smijeniti dok se to ne desi, ali bih volio to doživjeti, pa makar bilo i selektivno, makar i ne čekali na Bošnjake i Albance.

Nikola Perušić

Uskoro promocija novog hrvatskog veleposlanika u Beogradu

Funkciju veleposlanika Republike Hrvatske u Beogradu *Željka Kuprešaka*, kome je istekao petogodišnji mandat, preuzet će *Gordan Markotić*, karijerni diplomat, koji na ovo mjesto dolazi s mjesta pomoćnika ministra pravosuđa za EU i međunarodnu suradnju.

Markotić je i kozastupnik Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde u Haagu, pred kojim su Srbija i Hrvatska podnijele međusobne tužbe za genocid, kao i član Komisije Vlade Hrvatske za zatočene i nestale i šef Ureda za suradnju s međunarodnim kaznenim sudovima.

Markotić je bio stalni predstavnik Hrvatske u sjedištu UN u Ženevi i Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, kao i nacionalni koordinator Pakta stabilnosti i koordinator Inicijative za suradnju u jugoistočnoj Europi (SECI).

Rođen je 3. kolovoza 1958. godine u Beogradu. Osnovnu i srednju školu završio je u Zagrebu, gdje je i diplomirao na Pravnom fakultetu.

Predsjednik Nikolić primio u oproštajni posjet veleposlanika Kuprešaka

Predsjednik Republike Srbije Tomislav Nikolić primio je 10. srpnja u oproštajni posjet veleposlanika Republike Hrvatske *Željka Kuprešaka*.

Predsjednik Nikolić je tom prilikom istaknuo kako je Srbija u prethodnom periodu mnogo toga postigla, ali je veliki posao još pred njom. Ono što se još treba obaviti država će činiti nesmanjenom brzinom, jer Srbija nema vremena za gubljenje, a građani zaslužuju napokon živjeti bolje.

Veleposlanik Kuprešak se u razgovoru s predsjednikom Nikolićem založio za nastavak unapređenja odnosa između Srbije i Hrvatske i istaknuo kako je posebno važno to što se već poduzimaju konkretni potezi, poput rješavanja pitanja mirovina.

19. srpnja 2013.

OBLJETNICA OSNUTKA DSHV-A

Mostovi suradnje

*Dok se ne bude poštivala
odrednica sporazuma
o zaštiti Srba u Hrvatskoj
i Hrvata u Srbiji, koja
definira zajamčene
mandate manjina u
Skupštini, mi ćemo
morati svaki put tražiti
jak oslonac u strankama
čije je sjedište
u Beogradu, rekao je
Petar Kuntić*

Susret ispred Franjevačke crkve

Svečanom akademijom u Velikoj vijećnici Gradske kuće, te pret-hodno misom zahvalnicom u Franjevačkoj crkvi, obiježena je 23. obljetnica od osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u petak, 12. srpnja.

Podsjećajući na vrijeme od prije dva desetljeća, generalni konzul Generalnog konzulata u Subotici *Dragan Đurić* kazao je kako je u tom »bur-nom, neugodnom i teškom« vremenu upravo bilo najteže osnovati DSHV, te da gledajući iz današnje perspektive apsolutno nije bilo potrebe za onim što se tragično i neza-sljučeno događalo 90-ih godi-na. »Jednostavno postojale su neke politike tada koje nisu razumijevale povijesne pro-cese, a živjeli smo u povi-jesnim vremenima kada se nešto mijenja, kada se stva-ra nova budućnost, a u tim trenucima presudno je važno

prepoznati povijesni kod koji dolazi«, kazao je Đurić isti-čući kako je upravo DSHV imao iznimne zasluge za očuvanje hrvatskog bitka na prostoru Vojvodine i Srbije. Ulaskom Hrvatske u EU i mnogi pripadnici hrvatske manjinske zajednice postali su građani EU, te kako je istaknuo Đurić, Republika Hrvatska neće biti neugodni susjed koji će ikome pod-metati klipove. On je izrazio nadu da će u dogledno vrije-me i Republika Srbija, kao i vojvođanski prostor, postati dijelom prestižnog kluba naj-razvijenijih država u svijetu.

SKRB MATIČNE DOMO-VINE

Obraćajući se skupu, zamjenik predstojnice Držav-nog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske *Petar Barišić* podsjetio je kako je osnivačka skupština DSHV-a,

održana 15. srpnja 1990. u Subotici, označila početak političkog organiziranja Hrvata u Vojvodini, te da je posljednjih 20 godina obilje-žilo konsolidiranje hrvatske zajednice i političko organi-ziranje kao jednog od prvih koraka u ostvarenju pravnog statusa nacionalne manjine u Srbiji. Barišić je kazao kako je ustanovljenjem Hrvatskog nacionalnog vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata otvoren novi put arti-kuliranju interesa Hrvata u Vojvodini i Srbiji, te da to uvjerava da će hrvatske insti-tucije s hrvatskim udrugama i u budućnosti predstavljati čvrste temelje za očuvanje hrvatskog identiteta i kultur-ne baštine Hrvata. »Poruka koju želim prenijeti jest da je Hrvatska uz vas, vaša opstoj-nost na ovim prostorima od neprocjenjive je važnosti ne samo za vas nego i za vašu matičnu domovinu Hrvatsku.

Želim posebno naglasiti kako će Državni ured za Hrvate izvan RH nastaviti i unapre-đivati aktivnosti i skrb matič-ne domovine za poboljšanje položaja Hrvata u Srbiji, i ostvarenje vaših prava teme-ljem nacionalnog zakono-davstva, prihvaćenih među-narodnih konvencija i obve-zujućih europskih standarda u području zaštite manjina«, kazao je Barišić ističući kako je Republika Hrvatska u području zaštite manjin-skih prava dosegla najviše standarde te da ta činjenica osnažuje nastojanja za ostva-renje jednakog stupnja zaštite i hrvatske manjine ma gdje živila. On je dodao i kako Hrvatska kao nova članica EU ima i nove instrumente u području zaštite prava svoje manjine i to ne samo u drža-vama članicama EU nego u svim državama u kojima žive Hrvati.

Prijam kod gradonačelnika Subotice

POGLED S DISTANCE

Predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost spolova u Skupštini Republike Srbije *Meho Omerović* kazao je kako je prije 23 godine bilo teško ne samo biti Hrvat, Bošnjak ili predstavnik nacionalne manjine, nego je još teže bilo praviti političku stranku, te stoga sve ono što su čelnici hrvatske stranke Hrvata u Vojvodini učinili,

od *Bele Tonkovića* do *Petra Kuntića* danas, zaslužuje veliko poštovanje. »Živjeti na ovim prostorima i baviti se politikom 90-ih godina u Srbiji, imati stranku nacionalne manjine u situaciji i u trenutku kroz koji smo svi prošli, kada gledamo s ove distance izgleda možda i nemoguće, ali vaši su čelnici i predstavnici hrvatskog naroda u Srbiji i Vojvodini imali kuraži i sposobnost voditi vas«, kazao je Omerović,

poručivši kako Hrvati u Srbiji sada imaju priliku i čast, ali i obvezu, biti most između Srbije i EU. »Mislim da će i vaša stranka i predstavnici hrvatske zajednice biti doista veliki ne samo ambasadori Hrvatske nego i ambasadori EU u Republici Srbiji i da ćemo zajedno kroz iskustva naših prijatelja iz Hrvatske i uz pomoć vaše zajednice i na radost svih građana Srbije i mi jednoga dana u doglednoj budućnosti biti članica

te zajedničke europske obitelji«, kazao je Omerović.

UVIJEK MOŽETE RAČUNATI NA NAS

Ističući kako je Hrvatska demokratska zajednica narodnjačka stranka, te reflektira sve ono što narod jest, što želi i što bi trebao biti, predsjednik HDZ *Tomislav Karamarko* kazao je kako je jednako to i DSHV u Vojvodini. On je istaknuo kako je HDZ trenu-

KARAMARKO POSJETIO I TAVANKUT

Predsjednik Hrvatske demokratske zajednice *Tomislav Karamarko* sa suradnicima u subotu 13. srpnja posjetio je Hrvatsko kulturno prosvjetno društvo »Matija Gubec«, Galeriju Prve kolonije naive u tehnici slame, te Etno salaš »Balažević« u Tavankutu. *Ladislav Suknović* je upoznao goste s aktivnostima čitave hrvatske zajednice u Tavankutu i udrugama koje djeluju u njemu.

I. D.

Svečana akademija u Gradskoj kući

tačno oporba, ali kada dođe na vlast u Hrvatskoj više će se angažirati oko prava hrvatske manjine u Srbiji. »Rekao bih kako je ambijent Hrvatske sa svojim susjednim državama jako dobar, on je prijateljski, mi gradimo te mostove, trgovimo, gospodarstvo funkcionira manje ili više uspješno, ali što se tiče prava nacionalnih manjina ne možemo biti zadovoljni. Ne možemo biti zadovoljni jer se trudimo u Hrvatskoj da svaki naš sugrađanin bilo koje on nacionalnosti bio, ima doista europski standardizirana ljudska prava i prava nacionalnih manjina. To ćemo tražiti i za Hrvate u Republici Srbiji. Naravno, ne govorim da je taj status kritičan, da je loš, ali mislim da se uvijek može više. Mene osobno smeta pojava nekih novih nacionalnosti koje idu na uštrb našeg hrvatskog nacionalnog korpusa, ali kad dođemo na vlast mi ćemo o tome popričati s našim prijateljima u Beogradu«, kazao je Karamarko, te kao svog

prijatelja s kojim će razgovarati naveo premijera *Ivicu Dačića* s kojim je surađivao kao ministar unutarnjih poslova. On je kazao kako Hrvati u Srbiji trebaju biti most koji spaja dvije države, te da se više nikada ne smije dogoditi da nacionalne manjine budu faktor razdvajanja, razjedinjenja i nesporazuma. »Kao što mi smatramo da je srpska nacionalna manjina u Hrvatskoj bogatstvo za europsku Hrvatsku, isto smatram i želim da se shvati da su Hrvati u Vojvodini ukras ove zemlje. Vi ste naša briga, naša emocija, uvijek možete računati na nas«, poručio je Karamarko.

KAKO SE ODREDITI SPRAM SNS-A

Svečana akademija završena je obraćanjem Petra Kuntića, predsjednika DSHV-a, koji je istaknuo kako hrvatska zajednica u Srbiji još ne participira sva prava iz manjinske samouprave, te da su ona još dale-

ko od razine drugih manjina, posebice onih koji su imali status manjina u bivšoj zajedničkoj državi. Osvrnuvši se na buduće smjernice, Kuntić je rekao kako je u nastojanju izgradnje što boljeg društva općenito, ali i u nacionalno manjinskoj opciji, potrebno u njegove temelje ugraditi istinske vrednote, te upoznati i poštovati svoju povijest. »Želim poručiti da u ovoj zemlji, Republici Srbiji, i u narodu srpskom i u narodu hrvatskom ima toliko dobrih ljudi i toliko dobrih mogućnosti da svi skupa imamo pravo s nadom i optimizmom gledati u budućnost. Ne smijemo dopustiti da naš vidokrug budućnosti bude sužen i oslikan tamnim bojama, niti pak zasnovan na nečijim izvješćima i krivim procjenama«, kazao je Kuntić, poručivši kako dolaze bolji dani za hrvatsku zajednicu u Republici Srbiji, i pozvao na slogu, zajedništvo, strpljenje i rad.

Predsjednik DSHV-a Petar Kuntić istaknuo je da je pred

strankom veliki izazov kako se odrediti spram trenutno najjače stranke na srpskoj političkoj sceni – Srpske napredne stranke. »Ipak smo mi manjinska stranka i dok se ne bude poštovala odrednica sporazuma o zaštiti Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji, koja definira zajamčene mandate manjina u Skupštini, mi ćemo morati svaki put tražiti jak oslonac u strankama čije je sjedište u Beogradu«, rekao je Kuntić.

Svečanoj akademiji prethodio je prijam kod gradonačelnika *Modesta Dulića*, koji je tom prigodom istaknuo kako su »zahvaljujući DSHV-u ponovno uspostavljeni mostovi suradnje, pružena je ruka pomirenja i zahvaljujući ljudima iz ove političke organizacije i njihovoj komunikaciji s HDZ-om, Srbija je krenula graditi partnerske odnose s Hrvatskom. Sada je to zemlja u Europskoj uniji i sigurno će biti partner našoj zemlji na putu u EU.«

S. Mamužić

LJETNA ŠKOLA O MANJINSKIM PRAVIMA I INTEGRACIJI MANJINA

Stvaranje novih manjinskih elita

Konstatirali smo kao problem nedostatak mlađeg kadra među manjinskim elitama, među dužnosnicima nacionalnih vijeća, u manjinskim medijima i uopće institucijama manjina, kazala je mr. Snežana Ilić

Centar za razvoj civilnog društva i misija OESS-a u Srbiji organizirali su pilot projekt pod nazivom Ljetna škola o manjinskim pravima i integraciji manjina, koja je održana od 8. do 10. srpnja u Beogradu. Školu su pohađali predstavnici hrvatske, rusinske, mađarske, romske i bošnjačke nacionalne zajednice, kao i predstavnici većinskog, srpskog naroda. Ona je nastala kao rezultat uočenih potreba, prije svega potrebe za stvaranjem novih manjinskih elita i poticanjem integracije manjina u društveni život.

NEDOSTATAK KADRA

Izvršna direktorica CRCD-a mr. *Snežana Ilić* kazala je: »Skupa s našim partnerima na ovom projektu, konstatirali smo kao problem nedostatak mlađeg kadra među manjinskim elitama, među dužnosnicima nacionalnih vijeća, u manjinskim medijima i uopće institucijama manjina. Gotovo uvijek nailazimo na iste ljude koji su već desetljećima aktivni u manjinskim samoupravama, a uočili smo i nedostatak stručnog kadra iz većinske populacije koji razumije manjinsko pitanje. Ta dva segmenta su trenutačno nedovoljno pokriveni. Zamislili smo da ovaj projekt traje više godina – ove je godine to pilot projekt, dok će već iduće škole trajati dulje s proširenom agendom. Gledali smo i da sudionici budu mladi

ljudi, koji ili su već aktivni u tijelima manjinskih samouprava, ili su civilni aktivisti u svojim manjinskim zajednicama, ili su studenti koji se na akademski ili istraživački način bave manjinskim pitanjima. Cilj nam je stvoriti korpus od 30-40 ljudi koji bi rješavali ova dva pitanja.

Idemo prema osvježavanju postojećih manjinskih elita i s druge strane prema stvaranju kadra koji će se ispred države Srbije baviti manjinskom problematikom.« Ona je istaknula da se kroz rad CRCD-a susretala s dosta ljudi, ali je veoma mali broj onih koji u Beogradu razumiju manjinsku problematiku, ili su u stanju izaći u susret zahtjevima nacionalnih vijeća ili manjinskih institucija.

OTVORENA BROJNA PITANJA

U tri dana trajanja škole otvorena su brojna pitanja o kojima se diskutiralo. Govoreći o državnom multikulturalizmu Republike Srbije, manjinskoj politi-

ci i integraciji manjina, mr. *Snežana Ilić* govorila je i o multietničnosti, etničkoj mimikriji, kao i o riješenim i neriješenim pitanjima u svezi s manjinama.

U ime Odjela za demokratizaciju polaznike je pozdravio *Jan Lueneburg*, šef Odjela, koji je istaknuo da je ova

Tijekom ljetne škole održana je i tribina pod nazivom »Manjine poslije Bruxellesa« na kojoj su govorili: prof. dr. *Vladimir Ilić*, *Jadranka Jelinčić*, direktorica Fondacije za otvoreno društvo, docent dr. *Jovo Bakić* s Filozofskog fakulteta i dr. *Miroslav Samardžić*, politolog. Tribina je otvorila aktualna pitanja opće političke i manjinske scene u Srbiji – Potencijalni sigurnosni rizici u regiji kao rezultat zahtjeva Srbije da se osigura srpska teritorijalna autonomija na Kosovu (zahtjevi mađarske, albanske, bošnjačke manjine za teritorijalnom autonomijom po principu reciprociteta sa srpskom autonomijom na Kosovu); je li manjinskim političkim strankama inherentan konzervativizam; etnička distancija: koga Srbi ne vole?; getoizacija i integracija manjina; multikulturalizam – politički projekt ili naša stvarnost; neophodnost pomlađivanja političke i kulturne elite manjina u Srbiji, obrazovanje mladih stručnjaka za manjinsko pitanje; Beograd vs. Vojvodina – etnički vs. građanski princip; što je zapravo naš prioritet kada je u pitanju zaštita manjinskih prava; podvajanje unutar bošnjačke zajednice i uloga beogradске vlasti; da li su 1.200.000 ne-Srba punopravni građani Srbije... samo su neka od pitanja o kojima se diskutiralo, kako na tribini tako i tijekom tri dana trajanja ove škole.

M. H.

Perspektiva se uskoro otvara

Treba se dobro pripremiti, ali samo zdrave tvrtke i obrti će imati koristi od budućih EU fondova koji se očekuju u idućim godinama – kažu savjetnici koji žele pomoći razvitku sjevera Bačke

Dobivanje datuma za početak pregovora o euroinegraciji ma predstavljan je kao sveti gral koji će Srbiju povesti unaprijed. Naravno, dobar dio javnosti je skeptičan i dugotrajna kriza teško može izazvati optimizam, no kao da ipak možemo gledati unaprijed s malo više nade. Taj se dojam stječe nakon razgovora s projektnim konzultan-

povoljnih financiranja projekata, posjetio je sjever Bačke kako bi sagledali mogućnosti proširenja djelatnosti na ovaj teren. Do sada su pokraj izravne pomoći i kreiranja projekata održavali i edukacije u Hrvatskoj, BiH i Crnoj Gori, te izdaju knjige kako bi informacije išle što dalje.

»Mi smo to preživjeli u proteklih 5-6 godina, što će se slično ovdje događati. Perspektiva se otvara, no svi će vjerojatno ići u Beograd. Mi bolje poznajemo ovaj mentalitet i ljude, želimo pomoći svojim. Imam dojam da nevladin sektor shvaća što se dešava, najteže će biti malim i srednjim poduzećima, ali će gledajući na mogućnosti investicija u ruralni razvitak za njih biti najviše i mogućnosti. Ipak, sve to se neće događati odjednom već postupno. Fondovi će se otvarati jedan za drugim, konkurencija će se pojačavati, tako da treba biti spreman odmah i uletjeti«, kaže sin poznatog i vrlo uspješnog intelektualca Luke Štilinovića, jednog od patrona bačkih Hrvata u Zagrebu.

UČITI PLANIRATI

Međutim, kako naglašavaju naši sugovornici, postoje određena pravila igre, sredstva predviđena ovim fondovima ne mogu se koristiti radi izvlačenja iz postojećih problema, ona su predviđena za zdrave tvrtke koje nisu u

poreznim niti u drugim dugovima. Oni će morati naučiti planirati i pisati projekte, morat će i ulagati svoja sredstva u razvitak svog obrta, a morat će naučiti i gledati unaprijed, jer se obično na reali-

Martina Belić

zaciju čeka po godinu dana. Sve se ovo ne događa preko noći, dokumentacija može biti prilično komplicirana, pa je zato edukacija ključna. Za neke stvari, poput trgovine, unaprijed se može reći kako se ne financiraju, no u drugim stvarima puno toga ovisi o ministarstvima i državnim radnim tijelima, to jest o tome na koje će načine oni raspisivati natječaje. Stoga naši konzultanti ukazuju na ključnu ulogu lokalnih samouprava koje u tom procesu moraju biti vrlo aktivne kako bi zaštitile interese svog pučanstva, kako bi se borili da propozicije budu takve da se financira

i ono što se može realizirati i u našoj okolini. Zbog većeg broja kvalitetnih sastanaka boravak Josipa Štilinovića i Martine Belić se produljio s dva na tjedan dana, tijekom čega ih je primio i gradonačelnik Modest Dulić: »Imam dojam da Subotica zna što radi, da ima ideju. Trebat će dakako hrpa edukacija, no ima vremena, proći će sigurno godinu dana dok to ne krene. Na tu se edukaciju može gledati i kao na neki putujući cirkus koji ide po selima i educira ljude. Naše iskustvo govori kako nije dobro kada to radi državna uprava, jer se oni boje i vlastite sjene, ne izražavaju se slobodno pa ih ljudi ne razumiju, oni se bave briselskim formulacijama, a ljudima to treba učiniti razumljivim«, kaže Martina Belić.

»Ugodno sam iznenađen koliko se ljudi žele pripremati. No, taj će proces biti duži nego što smo mi to iz Zagreba mislili, trebat će čekati i 2-3 godine dok to ne zaživi, ali se vidi kako i udruge i Gradska uprava poznaju tematiku te da će im samo trebati jači kapacitet«, dodaje Štilinović.

Dakle, budući razvitak pojedinaca, a time i zajednice ići će putem gospodarskog uspjeha tvrtki i obrta, u što ulažu europske institucije. Prelazak na drugi način promišljanja biznisa neće biti lak, ali je zasigurno lakši ako netko dobrohotan pomaže.

Nikola Perušić

Josip Štilinović

tima iz Zagreba – *Josipom Štilinovićem*, vlasnikom konzultantske tvrtke Promoprodukt, i *Martinom Belić*, članicom Zajednice poslovnih savjetnika pri Hrvatskoj gospodarskoj komori.

POMOĆI SVOJIMA

Proteklog je tjedna ovaj uspješni dvojac, koji savjetima i vodstvom vodi tvrtke, obrtnike i uduge u smjeru

Mediji se trebaju otvoriti

Razgovor vodio: Nikola Perušić

*Pogled na manjinske medije iz blizine,
analiza bez šminke*

Autor brojnih domaćih i inozemnih publikacija i istraživanja u javnoj sferi, znanstvenik koji priprema svoju doktor-sku radnju, *Davor Marko*, Subotičanin je s velikim međunarodnim iskustvom. Koautor je usporedne analize manjinskih medija naše regije. Kaže kako je ideja potekla nakon razgovora s kolegom *Igorom Kanižajem*, predavačem na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, koji se također dugo bavi analizama manjinskih medija i izvještavanju većinskih medija o manjinskim temama. Projekt je financijski i stručno podržao Regionalni istraživački promotivni program iza kojeg stoje Švicarska razvojna agencija i Sveučilište u Friburgu, a okupio je najbolje i najrelevantnije stručnjake/inje iz domene medijske analize i analize manjinskog informiranja.

HR: Ima li nešto što je generalno gledajući zajedničko svim analiziranim prostorima i zajednicama?

Analizirali smo medije i programe na jezicima manjina u četiri države – uz Srbiju, tu su bile Bosna i Hercegovina, Makedonija i Crna Gora. Iako ove četiri zemlje imaju raznolika iskustva kada je informiranje na jezicima manjina u pitanju uočili smo i dosta sličnosti. U njihovom izvještavanju dominira promotivna nota, što je u skladu s misijom manjinskih medija da uz informiranje ujedno i očuvaju jezički, kulturološki, etnički, nacionalni, pa i religijski identitet vlastite grupe. Problemi kadrovske i financijske prirode također su zajednički za sve, negdje je to izraženije, posebice u BiH. Ekonomska kriza je značajno utjecala na rad medija, i od 2009. godine svi mediji postaju u značajnoj mjeri politički

ovisni jer im oslabljeno tržište ne može osigurati dovoljno za opstanak. To rađa nove ovisnosti, a kod medija manjina to je osobito izraženo – financijska ovisnost od proračuna, odnosno donatorskog novca, i različite forme etno-političkog klijentelizma i utjecaja manjinskih elita na rad i uređivanje utjecajnih manjinskih medija. Manjinske elite generalno vide medije manjina i kao sredstvo promoviranja ekskluzivnih političkih stavova, gdje se zanemaruju pluralizam mišljenja i stavova unutar same zajednice. To je pokazalo i istraživanje Novosadske novinarske škole iz svibnja 2012. godine, u kojem smo i mi sudjelovali analizirajući programe i sadržaje manjinskih medija u tijeku predizborne kampanje u Srbiji.

HR: Po čemu je prostor Vojvodine specifičan u odnosu na ostale?

Mediji na jezicima manjina u Vojvodini imaju najraznolikiju programsku i žanrovsku ponudu. Na njihovoj su strani tradicija, kontinuitet postojanja i informiranja, te prepoznati – mada često i predimenzionirani – multikulturalni kontekst u kojem oni djeluju. Vidite, upravo ova fraza – »multikulturalna Vojvodina«, pokazala se neutemeljenom nakon naše analize. Naše očekivanje da će manjinski mediji pokazati više senzibiliteta prema drugim manjinama upravo zbog multikulturalnosti pokazalo se netočnim, te su mediji bili okrenuti isključivo sopstvenoj zajednici ili temama od većinskog značaja.

HR: Kako su ocijenjeni hrvatski vojvodanski mediji u odnosu na ostale?

Kada smo birali uzorak za analizu u Srbiji, odnosno Vojvodini, odlučili smo se za tri manjinske zajednice koje

su u institucionalnom, statusnom smislu, ali i po karakteru jezika, u različitim pozicijama. Mediji na mađarskom su najrazvijeniji i njihov je jezik u potpunosti različit u odnosu na većinski, hrvatski su mediji donekle razvijeni i jezik im je razumljiv za većinu, dok su mediji na romskom najslabije razvijeni i jezik im nije standardiziran, pa u našoj državi dominiraju dva dijalekta. Mediji i programi na jezicima manjina u Vojvodini, a ima ih preko stotinu, čine jednu bogatu ponudu, jedinstvenu u regiji jer uz kontinuirano izlaženje i emitiranje jesu dobro integrirani u ovaj multikulturalni kontekst. Kada su mediji i programi na hrvatskom jeziku u pitanju, analizirali smo dnevnik koji se emitira na Radio-televiziji Vojvodine, program Radija Subotice, te tjednik Hrvatsku riječ. Dnevnik na RTV-u, sukladno svojim mogućnostima i resursima, nudi vrlo usku, žanrovski i tematski siromašnu informativnu ponudu, i fokus na hrvatsku zajednicu u ovom programu je najmanji. Program Radio Subotice fino je koncipiran, ima snažnu promocijsku ali i edukacijsku notu koja se ogleda i kroz nazastupljeniji – glazbeni – žanr. Kada je Hrvatska riječ u pitanju, analizirali smo 12 brojeva u kojima smo evidentirali 501 objavu, od čega se 326 (65 posto) odnosilo na hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji, 12 objava se ticalo drugih manjina (2,5 posto), 163 objave tematizirale su teme od većinskog značaja (32,5 posto). Čak 66 posto objava koje tematiziraju hrvatsku nacionalnu manjinu bilo je opremljeno makar jednom fotografijom, što je dobro. Najzastupljenije tematske oblasti su kultura (30 posto

objava) i rad kulturno-umjetničkih društava (25 posto). Razlozi za to su višestruki, od primarne promotivne funkcije ovih medija, do vrlo aktivnih udruga i institucija. Treba istaknuti izuzetne rezultate HKPD-a »Matija Gubec« iz Tavankuta, te aktivnosti Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Na trećem mestu se nalazi religija (14 posto) koja ima i svoju rubriku, a zanimljivo je da je politika, kada je u pitanju manjinska zajednica, tek na četvrtom mjestu (9 posto).

HR: Što bi Hrvatska riječ trebala popraviti, a koje ste kvalitete prepoznali?

Hrvatska riječ, prema mojem sudu, ima perspektivu da postane vrlo relevantno štivo lokalnog i regionalnog karaktera. Vi možete vidjeti na osnovi naše analize, i statističkih pokazatelja, da je u praksi rada vašeg tjednika uočeno dosta toga pozitivnog. Ona je vizualno atraktivna, tiskana na kvalitetnom papiru, u potpunosti slijedi misiju i osnovnu funkciju manjinskih medija da informira na jeziku svoje zajednice i promovira kulturne, tradicijske, identitetske, religijske i druge specifičnosti Hrvata u Srbiji. No, po mom mišljenju, uredništvo mora napraviti iskorak, hrabar a, vjerujem, isplativ. Treba se sadržajno, tematski i žanrovski otvoriti. Zbog sličnosti hrvatskog i srpskog jezika, vaš tjednik je dostupan i širem potencijalnom čitateljstvu. Zbog toga bi ga trebalo privući kvalitetnim tekstovima, analizama, temama koje se ne bave nužno i isključivo hrvatskom zajednicom, već probleme tematizira šire, bavi se temama koje pogađaju i hrvatsku, i druge manjine, ali i većinski narod, podjednako. Primjera takvih tekstova bilo je, ali ne dovoljno. Spomenut

ću samo interesantne analize kolege *Zlatka Romića* u tijeku predizbornog perioda, to su tekstovi koje bi objavio bilo koji medij, ne nužno manjinski. Dobar potez je bio svojevremeno angažman legendarnog, sad već pokojnog, splitskog novinara *Milorada Bibića Mosora* da piše kolumne. Također, treba i dalje unaprijediti web portal vašeg tjednika, koji ima sad potencijala da postane medij za sebe, ne nužno, konceptijski i sadržajno vezan za tiskovno izdanje.

HR: Ovisi li profesionalnost o neovisnom financiranju?

Djelomično da, ali nije financijska neovisnost jedini preduvjet za profesionalnost. Ne smijemo zaboraviti uređivačku autonomiju, te neku vrstu upravljačke autonomije. I dok je u vašem tjedniku primjetna određena doza uređivačke autonomije, problem je – i to ne samo medija na hrvatskom jeziku – ta upravljačka. Manjinski mediji jesu pod nekom vrstom ingerencije i nadzora svojih nacionalnih vijeća, što je donekle dobro. Dobro je jer garantira opstojnost ovih medija, kroz regularno financiranje i garanciju zakonskih prava, dok sa druge strane omogućuje utjecaj na njihovu uređivačku politiku. Dobro je, a to mi se čini da je sa hrvatskom zajednicom sve više i više slučaj, da u samom vijeću postoji neka vrsta pluraliteta, političkog prije svega, što sprječava određenu političku opciju da promiče isključivo svoj interes.

HR: Vidite li mogućnost razvitka manjinskih medija?

Manjinski mediji nalaze se u neizvjesnoj i nezavidnoj situaciji. Model njihovog financiranja, funkcioniranja,

i nadasve – opstanka, traži se između dvije ideološke suprotstavljenosti. S jedne strane je neoliberalno stajalište po kojem mediji moraju na tržište jer je jedino ono mjerodavno ocijeniti njihovu kvalitetu i potrebu, dok s druge strane imamo etatiistički pristup po kojem je država tu da skrbi o medijima. Mislim da je apsurdno biti naklonjen ovom prvom modelu jer ni mediji većine ne mogu opstati na malom i osiromašenom tržištu u Srbiji, gdje je vrijednost marketinškog novca daleko manja u odnosu na period prije ekonomske krize. S druge strane, etatiistički pristup koji je za sada jedina garancija opstanka ovih medija, traži neke korekcije i dopune jer trenutačni način raspodjele novca možda i nije najsretniji. Postoji ideja da se formira tzv. Fond za pluralizam koji bi se punio iz proračuna, eventualno kazni koje plaćaju mediji zbog govora mržnje, i nekih inozemnih fondova, a koji bi financijski podržavao medije na dva načina – institucijski, dakle financirao bi njihovo svakodnevno funkcioniranje i sve troškove rada, i projektni, koji bi bio fokusiran na programski aspekt i unaprijeđenje kvalitete ponude medija na manjinskim jezicima. Da bi mediji manjina bili uspješni moraju se otvoriti, i u svoje funkcioniranje ugraditi i neke integrativne elemente. Takvi, integrativni elementi, daju se naslutiti i u Platformi za informiranje na hrvatskom jeziku, u kojem se navodi kako bi se Hrvati mogli i trebali informirati na lokalno/regionalnom planu na vlastitom jeziku i u tjednicima Sremske novine (pokrivaju cijelu regiju Srijema), Somborske novine, Glas komune (Apatin) i Subotičke novine.

Dobar, a malo plaćen rod žita

Foto: Ivan Horvat

Na njivama somborskog atara padaju posljednji otkosi žita. Ove godine rod bogat, ali opet muka za proizvođače. Jer jest da je žito dobro rodilo, ali što vrijedi kada je cijena niska i u najboljem slučaju pokrit će samo za ono što je uloženo u proizvodnju, jadaju se proizvođači

U regiji zapadne Bačke pšenica je poźnjevena s oko 34.000 hektara. Prosječan prinos je 5,4 tone po hektaru. U Somboru je prosječan rod 5,8 tona. Na njivama individualnih poljoprivrednika prinos je nešto manji i kreće se oko 5,3 tone po hektaru, a na parcelama poljoprivrednih poduzeća čak je rodilo 6,8 tona po hektaru. No, ima i među poljoprivrednicima onih koji su s njiva poźnjeli šest, sedam, pa i više od osam tona. I dok poljoprivrednici mogu biti zadovoljni time koliko je rodilo, cijene

nom svakako nisu. Pšenica se plaćala 17 dinara na početku žetve, pa je cijena onda pala na 15,5 dinara. Do zaključnja našeg teksta minimalna cijena od 20 dinara kojoj su se nadali poljoprivrednici nije bila dostignuta.

TKO MOŽE NA LAGERU ČEKATI CIJENU?

»Rod je znatno veći nego što je bio prošle godine, što je naravno izazvalo pad cijene žita. Najveći dio proizvođača, oko dvije trećine, odlučio se pšenicu za sada samo

uskladištiti i sačekati neku malo bolju cijenu. Pitanje je hoće li svi oni moći dočekati neku povoljniju cijenu ili će morati prodati pšenicu. Bez obzira na cijenu žito će morati prodavati oni kojima je novac potreban za izmirenje prispjelih obveza kao što je zakup ili nešto drugo. Zna se kako je prvi novac koji dobijaju poljoprivrednici upravo novac od žita. Taj je novac ove godine još značajniji, jer proizvođačima nisu isplaćene državni poticaji«, kaže Tomislav Lukić, ravnatelj Zemljoradničke

zadruga »Poljoprivrednik« iz Sombora. Na naš upit je li 20 dinara cijena s kojom bi proizvođači bili zadovoljni Lukić odgovara kako je to cijena s kojom bi se samo pokrili troškovi proizvodnje. »Kalkulacije pokazuju kako je za proizvodnju jednog hektara pšenice bilo potrebno uložiti 95.000 dinara. Ako je prinos iznad pet tona po hektaru, znači da 20 dinara po kilogramu pšenice osigurava samo da se vrati ono što je uloženo, odnosno da se pokriju izravni troškovi proizvodnje«, kaže Lukić.

I OVE GODINE BEZ ZARADE

U salaškom naselju Gradina žito je dobro rodilo. Skoro da nema njiva s manje od tri, 3,5 tone po jutru (jedan hektar je 1,8 jutara), ali su proizvođači razočarani cijenom. »Imao sam prosječan prinos od 3,7 tona po jutru, znači rod je ove godine fantastičan. Međutim, kada su nam otkupljivači ponudili cijenu od 15,5 dinara sve nam je zagrdilo. Tih 15,5 dinara bila je akontna cijena, a konačni obračun je 16,5 dinara (bez poreza). Svi sada pričaju kako je tih 16,5 dina-

Tomislav Lukić

ra gubitak za nas proizvođače. Na 3,5 tona po jutru to nije gubitak, ali smo očekivali veću cijenu. Podsjetit ću kako je lani žito plaćano 22 dinara. Sada kada je malo više rodilo i kada bi nešto akumulacije moglo ostati i seljaku, cijena je oborena i mi smo opet na istom – kao da je rodilo 2,5 tona po jutru«, kaže *Pavle Matarić*, poljoprivrednik iz Gradine. Poljoprivrednici podsjećaju kako je jesenas prilikom zaduživanja za repromaterijal računata cijena pšenice od 20 do 22 dinara po kilogramu. »Ja sam za materijal po

toj cijeni zadužio dva vagona pšenice, a sada umjesto dva vagona moram vratiti 2,7 vagona. Kada smo osigurali usjeve računata je cijena od 22 dinara. Tih 22 dinara bila je neka očekivana cijena za ovu godinu, a umjesto toga samo 16,5 dinara«, rezignirano kaže Matarić.

Dobro je rodilo ove godine i na njivama poljoprivrednika na Bezdanskom putu. Po hektaru oko pet tona, pa i nešto iznad toga. »Početkom tjedna pojavila se službena cijena od 16,5 dinara, odnosno s PDV-om oko 18 dinara. Da je 20, 22 dinara onda bismo mogli reći kako smo na nuli, ovako ne da je nula već gubitak, bez obzira na rod od pet, šest tona po hektaru. Potvrdila se ove godine izreka naših starih kako je bolje kad ne rodi, jer je onda cijena veća. Mi uvijek sijemo ono što nam donosi zaradu i svakako ćemo zbog ovako niske cijene najesen sijati manje pšenice. Bojim se ćemo kao i sa pšenicom proći i s drugim kulturama. Očekuje se dobar prinos i proljetnih usjeva, pa

NEMILOSRDNO TRŽIŠTE

U vrijeme zaključenja našeg teksta još nije bilo službenih informacija o tome koliko će pšenice ovogodišnjeg roda i po kojoj cijeni otkupiti Direkcija za robne rezerve. Jedina informacija koja se o tome čula došla je krajem prošlog tjedna od ministra poljoprivrede *Gorana Kneževića*, koji je najavio otkup 100.000 tona

za robne rezerve neće biti neki veliki balans u cijeni pšenice. Mogli bi utjecati da država recimo otkupi milijun tona, a ova količina koja se najavljuje je bukvalno kap u moru«, kaže Lukić.

I dok država još uvijek kalkulira koliko će otkupiti pšenice i po kojoj cijeni, nemilosrdno tržište na kome su se pojavile velike količine pšenice reagiralo je tako što je

DOBAR ROD MALO PLAĆEN

U usporedbi s prošlom godinom kada je rod pšenice bio manji od ovogodišnjeg, cijena pšenice niža je za oko osam dinara po kilogramu. U drugoj polovici srpnja 2012. godine cijena pšenice na burzi bila je oko 23,5 dinara bez poreza, sada je 16,4 dinara po kilogramu.

pšenice po cijeni od oko 20 dinara s PDV-om. *Miloš Janjić*, šef Info službe Produktne burze u Novom Sadu, potvrdio nam je u izjavi početkom tjedna kako se o otkupu za Direkciju za robne rezerve još ništa ne zna, pa se ne mogu dati niti procjene kako će to utjecati

cijena od početka žetve počela padati. Janjić za »Hrvatsku riječ« kaže kako je prva trgovina novom pšenicom na burzi obavljena krajem lipnja i da je cijena tada bez PDV-a bila 17,5 dinara po kilogramu. »Nakon toga, početkom srpnja, došlo je do pada cijene i cijena je pala na 15,5 dinara. Poslije toga cijena je oscilirala i početkom ovog tjedna bila je 16,4 dinara bez PDV-a. Niska cijena novog roda pšenice utjecala je i na smanjenje cijene pšenice prošlogodišnjeg roda i posljednjih desetak dana cijena je s 22,2 dinara pala na 21,3 dinara bez poreza«, kaže Janjić. On ističe kako je pšenica dobro rodila i u okruženju i da se ne očekuje dramatičan rast cijene. »Ponuda pšenice veća je od potražnje, što je automatski oborilo cijenu. Povećanje cijene na 20 dinara bez PDV-a u nekom kraćem razdoblju teško je očekivati, ali što će se događati krajem godine teško je prognozirati«, kaže Janjić.

SLABA VAJDA OD ROBNIH REZERV

Procjenjuje se kako će ove godine Srbija proizvesti oko 2,3 milijuna tona pšenice, što je za dvadesetak posto više nego lani. Ukoliko Direkcija za robne rezerve otkupi 100.000 tona bit će to tek nešto više od četiri posto ukupne proizvodnje, što svakako neće utjecati na cijenu pšenice na tržištu. Pitanje je i tko će i kako uspjeti žito prodati Direkciji.

će nam opet oboriti cijenu. Iznimka je šećerna repa koja ima zajamčenu cijenu, a kod ostalih kultura bojim se da ćemo proći kao i sa žitom«, kaže *Antun Delija*, poljoprivrednik s Bezdanskog puta.

na cijenu pšenice. Tomislav Lukić pak smatra kako otkup od najavljenih 100.000 tona, što su količine pšenice koje proizvede Sombor, neće bitno utjecati na povećanje cijene pšenice. »Bojim se da Direkcija

Zlata Vasiljević

NENAD STEVOVIĆ: RATA – CRNOGORSKA KOLONIJA U VOJVODINI

Sudbine doseljeničkih obitelji

Knjiga prati dvije jugoslavenske kolonizacije, od 1919. i 1945. godine, i bavi se životom kolonista poslije kolonizacija prateći sudbine doseljeničkih obitelji i njihov politički, kulturni, društveni, ekonomski, religijski život

Na prostoru Vojvodine poslije 1919. godine bilo je oko 130 kolonističkih naseobina, od kojih 64 samo u Bačkoj, u koje su naseljavani prvenstveno Crnogorci i Srbi. Takva najveća crnogorska kolonija poslije Prvog svjetskog rata bila je na bajmočkoj Rati. Knjiga »Rata – crnogorska kolonija u Vojvodini« autora *Nenada Stevovića* prati dvije jugoslavenske kolonizacije, od 1919. i 1945. godine, i sadržajno se bavi životom kolonista poslije kolonizacija prateći sudbine doseljeničkih obitelji i njihov politički, kulturni, društveni, ekonomski, religijski život.

IZNIMNO VRIJEDNA KNJIGA

Ističući kako upravo to ovu knjigu izdvaja iz klasičnih pristupa temama kolonizacije i agrarne reforme, koji se obično završavaju na registraciji kolonizacije, prof. dr. *Ranko Končar* je ocijenio kako je riječ o iznimno vrijednoj knjizi, koja ima karakter historijske kronike i razmatra složeno povijesno, političko, ekonomsko i nacionalno pitanje kroz skoro cijelo 20. stoljeće. On je istaknuo kako koncepcija obiju kolonizacija počiva na političkoj ideji da se prostor Vojvodine poslije 1918. kada je stvorena Kraljevina Jugoslavija što više slavizira, osobito granični dijelovi

koji su bili naseljeni drugim manjinama: mađarskim, njemačkim, rumunjskim, itd. »Ali, sve kolonizacije na prostoru Vojvodine, koja je inače poznata kao kolonizacijsko i migracijsko područje, nosile

Ranko Končar, Nenad Stevović i Tadija Eraković

su to obilježje – i Austrija kad je naseljavala taj prostor njemačkom manjinom isto je vodila računa o germanizaciji, Mađari su isto to činili«, kazao je Končar i istaknuo kako se niti kolonizacija od 1945. ne može razmatrati i bez prisustva nacionalnog aspekta, premda je u to vrijeme nešto veći naglasak na socijalno-ekonomskoj dimenziji.

Stevović u knjizi prati prostor Rate, koju zahvaća proces urbanizacije, izgradnje kolonističkih kuća, školovanje obitelji, suočavanje s novom nacionalno pluralnom sredinom. »I 1919. i 1945. proces adaptiranja kolonističkog stanovništva, i sam sam kolonist iz Bosne pa mogu to reći, nije nikada jednostavan i on uvijek nosi mnoge složenosti, bilo psihološke, jezične, klimatske, zdravstvene, bilo da je to jedan opći mentalitet-

ski sklop koji donosi dinarski svijet, brdski svijet, na prostor ravnice, itd. Taj proces traje duže i ova se knjiga upravo bavi i tom relativno dugom genezom procesa adaptiranja«, istaknuo je Končar.

KRONIKA DOSELJAVANJA IZ CRNE GORE

Pisana suvremenim crnogorskim jezikom, knjiga obiluje pisanim dokumentima, zemljopisnim kartama, fotografijama, kartama pojedinih naselja, te ima veliki povijesni značaj ne samo za Bajmok, Ratu i Suboticu, nego i širi, jer opisuje razdoblje od Prvog svjetskog rata do današnjih dana, smatra prof. dr. *Tadija Eraković*. »Ovo je istodobno i historijska kronika doseljavanja iz Crne Gore u ravnice i organiziranje života i rada u novim uvjetima. Uvjeti su brojni – kulturni, ekonomski, politički, cjelokupni društveni život. Doselili su se na ledinu, stanovali su kod ljudi koji su ih primili po salašima i kojekuda dok nisu napravili kuće od čerpića i nabijene zemlje. Ovo je demografska studija

migracijskih procesa i sve što prati te procese u društvenom i ekonomskom smislu, jeziku, kulturi, običajima, pa i asimilaciji«, kazao je Eraković.

Autor Nenad Stevović kaže kako studija ima za cilj rasvijetliti procese kolonizacije Crnogoraca u Vojvodinu, svojom koncepcijom pridonijeti razumijevanju crnogorske dijaspor, njene strukture, te socijalnu, kulturološku i ekonomsku specifičnost. On ističe kako je u Vojvodinu nakon Drugog svjetskog rata naseljena ukupno 6.681 obitelj od čega 6.043 iz Crne Gore, što je bilo 38.450 ljudi i predstavljalo je više od 10 posto tadašnjeg ukupnog stanovništva Crne Gore. »Ova studija ima za cilj osvijetliti i otrgnuti od zaborava iseljeničku epopeju 102 crnogorske obitelji koje su napustile svoju rodnu grudu i otišle na krajnji sjever tadašnje države u potrazi za boljim životom«, kazao je Stevović.

Knjiga »Rata – crnogorska kolonija u Vojvodini« objavljena je u izdanju Crnogorskog kulturnog centra Beograda i Udruženja Crnogoraca Srbije »Krstaš« iz Lovćenca, a u Subotici je predstavljena povodom obilježavanja 13. srpnja, Dana državnosti Crne Gore, u organizaciji Crnogorskog kulturno prosvjetnog društva »Montenegrina« iz Subotice.

S. Mamužić

PROŠLE SUBOTE U MALOJ BOSNI ODRŽANO »TAKMIČENJE RISARA«

Kujundžić-Juhas kao statistička pravilnost

Među 27 risarskih parova Marinko i Ruža opet pobijedili, ovoga puta samo »za bod« *

U sjeni visokih dužnosnika i slavljenika snaš Kata Bedeković i Ivica Cvijin imaju svoje priče o težini paorskog posla i domaćinskoj etici

Albe i Jozefine Stipić u Maloj Bosni, koji su bili domaćini »Takmičenja risara«. Nakon što su risari »ispleli uža«, na imanje Stipićeve stigli su visoki dužnosnici: gradonačelnik Subotice *Modest Dulić*, praćen predstavnicima lokalne samouprave; predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i zastupnik u Skupštini Srbije *Petar Kuntić*, predsjednik Hrvatske demokratske zajednice, »sestrinske stranke« DSHV-u, *Tomislav Karamarko*, praćen visokim

i valja, lakše se odmah zatim pratio tuđi napor. Različitim tehnikama i brzinom risarski parovi su – što za kamere, što za tuđe oči, a ponajviše za sebe – nastojali svladati zadanu parcelu što temeljnije, niže, čistije i brže. Nakon njih na scenu, odnosno na žito, su nastupili majstori starih zanata, prikazujući – opet kamera, fotoaparatom, očima i, naravno, sebi – nekadašnji način vršidbe na starim strojevima, uključujući i najbližeg srodnika kombajna – vršalicu.

Modest Dulić zvonom oglasio početak Takmičenja

Ako je »svečanoj povorci« namijenjena uloga središnje manifestacije, onda je »Takmičenje risara« bez dvojbe najatraktivniji događaj svake »Dužijance«. Ova povijesno-etnološko-kulturno-obrazovna manifestacija posjetiteljima pruža pregršt sadržaja kojih se sva ostala 364 dana u godini stariji samo mogu prisjećati, a oni mlađi – ako za to imaju zanimanja – od njih samo slušati. Ipak, za

dolazak na »Takmičenje risara« presudna je dobra volja i imanje nosa za aromu jutarnjeg strništa, još natopljenog rosom, i postojanje osjećaja za ljepotu koju pruža pitoreskan krajolik panonskog prostora.

NA IMANJU ALBE I JOZEFINE STIPIĆ

Takvo ozračje, oplemenjeno lijepim vremenom, pružilo je prošle subote i imanje

dužnosnicima svoje stranke...

Skupa s risarima, oni i više stotina nenabrojanih gostiju, zauzeli su pozicije na svačijoj od »VIP bala slame« kako bi uživali u obrednom »risarskom ručku« na čijem su meniju uvijek iste, a opet tako drage delicije: domaći »kruv«, »bila slanina«, »mlivena paprika«, »kiselna« i crni luk. Punih trbuha, kako

MAJSTORI STARIH ZANATA

Nitko, vjerojatno, nije bio iznaneđan kada je oficijalni spiker nakon trećeplasiranih *Perice Tikvickog* i *Emere Poljaković* i viceprvaka *Maria Dulića* i *Suzane Kovačević* – kao ovogodišnje pobjednike »Takmičenja risara« objelodanio imena *Marinka Kujundžića* i *Ruže*

Uvijek iste, a opet tako drage delicije

Juhas. Iako njihova pobjeda, posebno u svjetlu činjenice da Marinkov otac *Stipan Kujundžić* nije nastupio, na prvi pogled djeluje kao »statistička pravilnost«, sam pobjednik kaže kako je konkurencija od 27 risarskih parova bila izuzetno jaka, o čemu svjedoči i podatak o samu bodu više u odnosu na drugoplasirane. Po njegovim riječima uvjeti su bili jednaki za sve, a to u konkretnom slučaju ove godine znači da je žito bilo izuzetno dobre

kakvoće, a parcele ravne. Milina za košenje. Ipak, Ruža Juhas, koja je na »Takmičenju risara« punih 21 godinu, od čega posljednjih 11 s ocem i sinom, Kujundžić, kaže kako joj je davno bilo ovako teško kupiti žito koje je Marinko svojim velikim otkosima naslagao. Toliko teško da ih, kaže, nije stigla ni povezati.

U SJENI RISARA

U sjeni risara, a ipak blizu njih, našla se i osamdesetče-

I ovlaštteni prodavači pića (u daljnjem tekstu OPP) potrudili su se da ovogodišnje »Takmičenje risara« bude drugačije od mnogih ranijih. Netko od OPP-ovaca, ili možda i svi oni, dosjetili su se da je upravo ova manifestacija prava prigoda za oživljavanje jednog starog običaja: podizanja cijene artikla nakon protoka kraćeg vremena. Kao što se stariji vjerojatno sjećaju prije 20 godina na mnogim je mjestima bio običaj da cijena robi s prijedpodnevnih 180 u poslijepodnevnim satima poskupi na 426 milijardi dinara. Sjetivši se davnog i divnog običaja, cijena piva kod OVP-ovaca u 8 je sati bila 100, a u 9 već 150 dinara. Za utjehu, cijene ostalih artikala hrabro su zadržali istima do fajronta.

Proglasenje pobjednika Takmičenja

veregodišnja *Kata Bedeković* iz Tavankuta. Prodajući »perlice« po 20 i neku vrstu slamatih prutova protiv, kako

Kata Bedeković

kaže, »uroka« za 100 dinara Kata Bedeković spremno dijeli svoju bogatu paorsku povijest svakom uhu koje je

želi čuti. Ris joj, i to onaj pravi, poznat još iz djetinjstva. Kao devetogodišnju djevojčicu, otac ju je dao »služit« i sve do udaje, radeći za drugoga, naučila je brojne poslove koji se danas ne mogu naći niti u jednoj poslovnoj ponudi, niti bi ih – čak i da ih ima – bilo tko prihvatio.

»Prvo sam radila u vinogradu, odgrćala ga, a otac je rizo. Kad je prispila kopačina kuruza, onda sam kopala u nadnicu. Kad je prispio ris, onda sam ris radila. A kad je prispilo da se žito vrše, onda čiča Šokac javi: 'kupite se cure, nas je osam cura bilo, pa smo vrlo po pet-šest nedilja na velikoj destorki mašini«, otkriva snaš Kata dio svog radnog iskustva.

Naravno, bilo je tu i drugih poslova po salašu ili u njemu kao što su »pranje košulja« (rublja), »kuvanje sapuna«, »paradičke«, pekmeza i sličnoga. Danas, kaže, ne može bez slame. Ne toliko zbog male mirovine koliko zbog ljubavi prema ovoj vrsti posla kojom se počela zanimati još kao »gušćarica« dok je na strnjištu čuvala isto i sličnomenu perad.

Jedan od rijetkih bez kojega ne prolazi niti jedno »Takmičenje risara« je i *Ivica Cvijin* s Gabrića. Količina nataloženog iskustva glede ove manifestacije toliko je visoka da iz njega naprosto izviru riječi kako bi »Takmičenje risara« trebalo

što više približiti običnom čovjeku. Da je kojim slučajem, kaže Cvijin, samo jedan dan vlast na »Dužijanci« prvo što bi uradio bilo bi cijepanje svih bonova.

»Na ovakim događanjima niko ne bi smio ostat gladan. Ovi bonovi dile ljude na one kojima sleduje porcija i na one koji gledaju u nji. Tarane makar ima zadosta, pa da svako mož dobit po jedan tanjir. Al ni tu nije kraj diljenju: dok jedni pod šatrom na strniki dobivaju taranu, drugi u kući gumaju gulaš«, kaže Cvijin.

Kako bilo tako i ostalo. Divanu nikad kraja, a od seki-racije slabe hasne.

Z. R.

Nekadašnji način vršidbe

VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Pripremaju: Lazar Merković i Milovan Miković

KRONOLOGIJA od 19. do 25. srpnja

19. SRPNJA 1996.

U Zagrebu je objavljeno značajno djelo akademika *Ante Sekulića* »Književnost podunavskih Hrvata u XX. stoljeću« (na 560 str.), treći tom hrestomatije kojom su obuhvaćena povijesna, društvena, kulturna, a poglavito književna gibanja Hrvata u Podunavlju. Osim pisaca prikazana su i njihova djela, a također i mnogih znanstvenika, glazbenika, likovnih umjetnika i dr. Prva dva sveska tiskana su 1993. i 1994.

19. SRPNJA 2001.

Nakon kraće i teške bolesti umrla je *Katarina Tonković-Marjanski*. U Zagrebu je završila studij na Akademiji likovnih umjetnosti, u klasi prof. *Ante Kuduza*. Darovita grafičarka i slikarica istančanog senzibiliteta, bila je dugogodišnja kustosica subotičke galerije »Likovni susret«. Rođena je 24. prosinca 1947.

20. SRPNJA 1894.

Rođena je *Mara Đorđević-Malagrski*, spisateljica i istaknuta kulturna djelatnica. Višu djevojačku školu završava u rodnom gradu, a potom se usavršava u Londonu. Pisala je pripovijesti iz narodnog života bunjevačkih Hrvata. Njeno najznačajnije tiskano djelo je zbirka »Vita Đanina i druge pripovijetke«. Umrla je 9. kolovoza 1971.

20. SRPNJA 1900.

Članovi Subotičkog sportskog društva gostovali su u

Beogradu, gdje su se takmičili s tamošnjim sportašima. Subotičani su pobijedili u svim disciplinama. Nakon službenog dijela programa, gosti su Beograđanima prikazali njima do tada posve nepoznatu igru – »Food-Ball«, iliti nogomet.

20. SRPNJA 1945.

Temeljem brojidbenih podataka iz 1941. izrađena je nacionalna struktura stanovništva Subotičkog okruga, u kojemu je živjelo 65 tisuća Hrvata, 45 tisuća Srba, 127 tisuća Mađara, 10 tisuća Židova i tri tisuće pripadnika ostalih naroda. Stoga se na kandidacijskim listama za izbore našlo: 22 Hrvata, 45 Mađara, 15 Srba, po jedan Slovak i Slovenac, te dvojica Židova.

21. SRPNJA 1658.

Rođen je *Luigi Fernando Marsiglia*, polihistor, carski general u službi Bečkog dvora. Imao je vidnu ulogu u razgraničenju s Turskom i stvaranju Potiske vojne krajine, u koju je Subotica bila uključena više od četiri desetljeća prve polovice XVIII. stoljeća. Umro je 7. studenoga 1730.

22. SRPNJA 1787.

Popisom je utvrđeno da slobodni kraljevski grad Maria Theresiopolis ima oko 2.500 domova u kojima živi 20.626 žitelja. U nekima je bilo čak i po četrdeset duša. U to vrijeme osnovnu školu pohađa samo stotinjak đaka.

22. SRPNJA 1945.

Tehnički odjel Gradskog narodnog obora izradio je detaljan grafički prikaz o tome da je Subotica tijekom II. svjetskog rata bila dvanaest puta napadnuta iz zraka sa 603 bombe, čija je ukupna težina iznosila 206.600 kilograma. Porušeno je 570, a teže i lakše oštećeno 1.303 zgrade. Šteta nanescena bombardiranjem procijenjena je na blizu 76 milijuna predratnih dinara Kraljevine Jugoslavije.

23. SRPNJA 1945.

Priopćeni su službeni rezultati izbora. U Okružni narodnooslobodilački odbor izabrano je 86 odbornika. Najviše glasova dobio je poznati javni djelatnik i aktivist Narodnooslobodilačkog pokreta *Lajčo Jaramazović*. Prigodom konstituiranja, on je izabran za predsjednika Okružnog odbora.

23. SRPNJA 1992.

U Domu Vojske Jugoslavije u Subotici vođeni su tripartitni pregovori o razmjeni zarobljenika, u kojima su sudjelovali predstavnici Vojske Jugoslavije, Vlade Republike Hrvatske i Međunarodnog Crvenog križa. Pregovori su vođeni pod patronatom Promatračke misije Europske unije.

24. SRPNJA 1901.

Na igralištu kod Somborske kapije odigrana je prva nogometna utakmica u nas.

Nogometni odjel »Subotičkog sportskog društva«, utemeljen 1894., porazio je momčad »Mohačkog gimnastičkog društva« rezultatom 4 : 2.

24. SRPNJA 2007.

Na izborima za skupštinu mjesnih zajednica najviše mandata osvojile su stranke koje čine vodeću koaliciju u općini: DS – 114, SVM – 113, SVM s DSHV-om – 8, a DS s tom strankom u koaliciji – 21 mandat. DSHV je samostalno osvojio 30 mandata, itd.

25. SRPNJA 1916.

Umro je *Lazar Mamužić*, gradonačelnik Subotice od 1884. do 1902. godine. Bio je vješt i poduzimljiv političar, značajan gradograditelj. Zahvaljujući suradnji s arhitektom *Titusom Mačkovićem* potiče gospodarski boljitak Subotice i njeno ugledanje na iskustva europskih gradova u mnogim oblastima društvenog života. Današnji izgled grada umnogome je uobličen u vrijeme njegova mandata. Rođen je 1. ožujka 1847.

25. SRPNJA 1990.

U 68. godini umro je slikar i dizajner *Gustav Matković*, izraziti pejzažist i portretist. Studirao je na Likovnoj akademiji u Beogradu, u klasi *Jovana Bjelića*. Najčešći su mu motivi Subotica i njena okolica, također rado portretira suvremenike (*Kubat, Perčić, Vujkov* ...). Rođen je 22. ožujka 1922.

Žitarice (II. dio)

Po izgledu vlatova razaznava se dvije fele žita: čelava (glatkog) vlata (klasa), bez dugački osi i brkata sa vlatom dugački osi

Zito (pšenica) je od počela odranjivanja do sad u svim vremenima bila najvažnija žitarica, a to je i danas. Poznate su fele (sorte) koje se siju u jesen i koje se siju u proljeće, ali se žita koja se siju u jesen najviše spominju i siju. Iz pismena znamo da se od Sridnjeg vika žito počelo pomalo izvoziti, iz velikog europskog žitnica npr. iz Panonije, u one krajeve di se nije sijalo ili je manje rodilo.

Po izgledu vlatova razaznava se dvije fele žita: čelava (glatkog) vlata (klasa), bez dugački osi i brkata sa vlatom dugački osi. Od XVIII. vika u Panoniji su najviše sijali poljsko (iz Poljske) žito, jel je nuz obilan rod bilo i brkatog vlata. Vremenom su u subatičkom ataru najradije sijali brkata žita, jel su njegove dugačke osi pričile ticama, najviše vrepćima, da se slete na vlat i slade se zrnima žita dok zriju, dok je ono na nogama (nepokošeno).

BUJANJE SIJANJA ŽITA

Od XIX. vika, a osobito od sridine njegove druge polovice došlo je do naglog bujanja sijanja žita.

Od ráne je najvažnije bilo nastati kruva, koji je u našem kraju bio, pa je još drugo vremena osto najglavnija rana. Po trošenju kruva po glavi jednog čeljadeta u Europi odavno pridnjači Panonska ravan, a to je i danas. [Ima nas još dosta koji smo odranjeni na nezasirom parasničkom

kruvu u somunu, posli dugačkog krećanja i ispečenog od brašna žita bankuta u napolici (suražici: 2xžito + 1xraž) i u parasničkoj peći. Zato znamo zašto je taj kruv uvećavo šmek (ukus) tolikim drugim ranama. Današnji kruv je spominjanom kruvu samo nalik, većinom je gnjecav, pa je kruv to samo imenom.]

DOZRIJAVANJE ŽITA

Poljodilci su od svojeg žita ostavljali sime, pa su se nastarali da za tu naminu ostave nepokošen dio žitišta sa najlipčim i najkрупnijim vlatovima (klasovima). U to vrime u risu (ručnoj žetvi) žito se pokosilo dok su zrna bila u tzv. voštanom zrijanju, sa dvadesetak postotaka vlage. Takog još pomalo zelenkastog ostavili su da polagano dozrijava sadiveno u krstinama (snopovima) i posli su nediljama snopovi dozrijavali u kamari u kojoj se sazrijano ovrlo. Dozrijevanje žita obavljeno je u zelenkasto pokošenoj stabaljki, u kojoj je bilo životni sokova (ráne) koja je dospila u zrna i u tom dozrijevanju povećavana mu je kvaliteta (hektolitarska težina) zrna, s tim mu je brašno bilo bolje a i cina višlja.

U obaško ostavljenom nepokošenom žitištu dočekali su zrna za sime da sazriju bar na 16-15 posto vlage, pa makar se malo i krunilo, ali taj mali gubitak su podneli jel su dobili prirodno osušena zrna podesna za sijanje. Snopove sa zrnima za sime u žitnoj

Vlatovi sa dugačkim osima

kamari su obaško sadili, a da ih ne izmišaje sa drugim (merkantilnim) snopovima, odilili su snopove jedne od drugi zelenim zapercima kuruza. Snopove ostavljene za sime obaško su ovrli.

Kad se žito počelo odranjivati na većim njivama poljodilci su većinu roda prodavali radi dobre zarade, a za se ostavili za sime i kruv. Tom je uveliko pomogla i država, jel su subatički atar išarali gvozdenim putovima u sedam pravaca, ko paukova

mriža, pa je i najdalji salaš bio od gencije na manje od 5-6 kilometri. To je bila velika pomoć poljodilcima za slanje njeve robe, osobito zimi kad su za prodaju dogotovili ugojen josag (stoku). Na priliku: u Đurđinskoj genciji zimi dopodne utovarene ranjenike (tovljenike) Bandika (ime ajzlibana-voza) je odvuko do varoši di je ranžiran (raspoređen) u ajzliban novi pravaca. Istog dana do ponoći ranjenici su istovareni recimo u Pešti, prija zore u Beču itd.

SA ROGLJA

Mriža gvozdeni putova

Poljodilci žitnica u Bačkoj živili su u drugoj polovici XIX. vika, a počelo je od 1865. g. kad je Subatica povezana u mrižu gvozdeni putova (željeznicom). Od onda je naglo rasto putnički i teretni promet gvozdenim putovima kroz Subaticu, jel je kroz nju išlo u Europi najvažnije križanje gvozdeni putova: sjever-jug - istok-zaod (zapad).

Subatički vašutaši (željezničari) su se dičili: mi smo pupak željeznica Europe. Na to upućiva u Subatici učinkovito ranžiranje teretni vagona u nove kompozicije. Dok su se vagoni ranžirali u isto vrime se obavilo u vagonima napajanje i abrokovanje živog josaga, doleđivanje friškog mesa, već od bliže kraju XIX. vika. Ode su se minjale posade ajzlibana (vlaka: vozovođe, mašinovođe, ložači, kočničari i dr.), dolivala se voda u lokomotivu, nadzirali spojevi i točkovi lokomotive i vagona u kompoziciji, obavljale zakonske kontrole i dr.].

TRAGOVI STARIH VODOTOKOVA OSTAJU ZA SVA VREMENA (3)

Šetnja koritom Voka

Od izvorišta kod Somborske kapije, potok Vok protjecao je dolinom »Gata«, prelazio Beogradski put na mjestu koje je i danas obilježeno kipom sv. Ivana Nepomuka, nastavljao tok krivudanjem do Ulice Matije Gupca, prihvaćajući u tom dijelu grada vodu s triju obližnjih izvora, i ulijevao se u Mlaku na tlu današnje »Prozivke« * Prateći korito starog vodotoka po nacrtima detaljne zemljopisne karte s kraja osamnaestog stoljeća, uočljivo je kakvog je traga svojim koritom i obalama ostavio i u današnjoj fizionomiji grada

Jedini održavani dio reguliranog korita potoka Vok (u ulici 8. marta)

Subotica nema rijeku u čijoj bi obali stanovnici danas uživali, ali ispod tla, a ponegdje i na svjetlu dana, još šume i teku stari potoci, u cjevovodima i izvan njih, svojim starim i novim stazama, a one ne mogu uvijek biti samo po volji čovjekovoj. Priroda je to ... U vrijeme kada je grad nastajao i rastao, vodotokovi su bili njegov sastavni dio, valjda nevoljan, kada niti jedan od njih nije sačuvan i ugrađen u današnji izgled grada.

U dokumentaciji o ovdašnjim starim vodama vrijedne podatke iz prošlosti Subotice čuva prva detaljna karta iz 1778.-79. godine, koju je izradio geometar *Carolus Leopoldum Kováts* aliter *Kovatsik*. Prema njegovu detaljnom nacrtu, na teritoriju ovog, tada po površini manjeg grada, postojalo je nekoliko rječica i nekoliko bara. Profesor hidrotehnike na Građevinskom fakultetu dr. *Lajos Hovány* vrstan je poznavatelj ove tematike, jer ju je od 1984. do 2008. godine izučavao u pripremi doktorske teze o promjenama na slijevu

Paličkog jezera nastalim od kraja sedamnaestog stoljeća do novog doba. Mnoge je svoje radove i publicirao. Da bi se »ono vrijeme« pratile iz naše perspektive i da bi se trase ondašnjih potoka prikazale na lokacijama današnjih gradskih kvartova i ulica, staru kartu s kraja osamnaestog stoljeća postavio je preko osnovne karte Savezne geodetske uprave SFRJ iz 1968. godine (razmjera 1:5000). S takvim »pomagalom« na terenu je godinama izučavao stare vode.

Opremljeni zemljopisnim kartama zajedno krećemo koritom potoka Vok, koristeći idealno prijevozno sredstvo za istraživanje gradskih ulica – bicikl.

KAO DA SE KRIJU ...

Vodotoci su svojim koritima i obalama, i pokraj regulacije u zatvorene sustave, nasipanja tla, urbaniziranja tih nekada vodenih područja, i drugih poduzimanih mjera u protekla dva stoljeća (koliko nas dijeli od nastanka one stare karte Subotice), ostavili neizbrisiv trag i u današnjoj

fizionomiji grada. Tek kada se upozna nekadašnja subotička vodena mreža, postaju jasne valovitosti pojedinih ulica, krivudave regulacijske ulične linije, mali, nikada izgrađeni pusti »otoci« u nizovima kuća i naoko neobjašnjive visinske razlike u istoj ulici (primjerice, Ulica Marka Oreškovića, ali i mnoge druge). Ili, ze-

nja subotičkim ulicama zainteresirala zaljubljenike u grad, učenike, turiste...

Na trasi potoka Vok ima nekoliko interesantnih lokacija za obilježja – utvrdili smo hodajući i vozeći koritom i obalom nekadašnje rječice. Prva je na izvoru kod Somborskog puta, a u neposrednoj blizini, uz

subotičkim vodama i njihovim tragovima danas.)

U Gundulićevoj ulici, gdje se nekada nalazio nasip jezera na potoku Vok, također je jedna od lokacija za obilježavanje.

Ali, otvoreni kanali reguliranog korita Voka još uvijek postoje i u dijelu »Gata« s druge strane Gundulićeve

Beogradskog puta, s udolom u kojoj je korito Voka, i visokim obroncima, nekadašnjim obalama s obiju strana – priroda je napravila. U Dositejevoj ulici, između susjednih dvorišta, moguće je vidjeti tok Voka skriven gustim raslinjem, dok vodi prema mjestu gdje kroz propust protječe ispod Beogradskog puta, pa s druge strane puta nastavlja krivudajući prema Ulici Matije Gupca (dijelom i otvorenim tokom kroz dvorišta). To mjesto na Beogradskom putu prepoznatljivo je po kipu sv. Ivana Nepomuka. Kip je podignut upravo na trasi Voka, na propustu.

Prema staroj karti, a ona je dokumentirana i vjerodostojna slika grada prije dva stoljeća, Vok je spuštajući se prema Ulici Matije Gupca skupljao vodu s triju tadašnjih izvora u blizini (jedan u dvorištu »Margit mlina«, drugi u Ulici Otona Župančića i treći između tih dviju lokacija). U ovom dijelu grada, u području oko Ulice Matije Gupca k današnjoj »Prozivci«, dakle na teritoriju uz vodene tokove, nekada je postojala tek po koja kuća, a danas su to gusto naseljeni kvartovi.

Stara vodena trasa dalje prolazi kroz dvorišta (prelazi i Kumičićevu ulicu), do ulice 8. marta gdje još postoji jedini održavani dio reguliranog korita potoka Vok. Odmah tu u blizini, u dvorištu gostionice »Petica plus« u Ulici Lajoša Joa 57, stara karta pokazuje kako se nalazilo ušće Voka u potok Mlaka, na području grada koje se nazivom Mlaka zvalo u prošlosti, a danas je »Prozivka«.

Katarina Korponaić

Stari tok Voka od Gundulićeve ulice do Mlake. U sredini karte vidljiv je propust preko Beogradskog puta, a desno tri izvora blizu današnje Ulice Matije Gupca

nilo koje buja više nego drugdje, zbog stalne vlage... Ili očuvani niz vrba od kada ih pamte...

Poznavanjem subotičkih rječica u prošlosti sve postaje objašnjivo.

Na nekadašnjim vodenim trasama očuvani su tragovi stare Subotice – vrijedno ih je sačuvati od zaborava i adekvatno obilježiti. Moguće i ovako: »Na odgovarajućim mjestima na trasi vodotoka postaviti obilježje sa starom kartom i na karti označiti konkretnu lokaciju«, komentira dr. Lajos Hovány, vjerujući kako bi takva edukacijska šet-

igralište FK »Bačka« i sljedeća, početak šanca u dolini »Vučidol« (dio Mjesne zajednice »Gat«). Linija opkopa (šanca) oko slobodnoga kraljevskoga grada, izgrađena 1780. prošla je sjevernim rubom tadašnjeg Gatskog jezera. Dio tog davnog šanca je otvoreni kanal koji još postoji na granici dvorišta kuća Velebitske i Palmotićeve ulice. (Potoku Vok, tj. njegovom vidljivom dijelu iz Gundulićeve ulice, bili su posvećeni prethodni napisi u brojevima 533 od 21. lipnja i 535 od 12. srpnja u ovoj seriji tekstova o starim

ulice, gdje prolaze kroz pojedina dvorišta Banatske i presijecaju Dositejevu ulicu na vodenoj trasi prema Beogradskom putu. Ima ih i na daljnjem toku kada Vok prođe ispod Beogradskog puta, pa je u otvorenim kanalima u dvorištima između ulica Otona Župančića i Sonje Marinković.

Tako danas tok Voka najviše vodi kroz dvorišta, ili tik uz njih – kao da se krije...

KIP NA VODI

Valoviti prostor između Gundulićeve ulice i

U TAVANKUTU OTVOREN XXVIII. SAZIV PRVE KOLONIJE NAİVE U TEHNICI SLAME

Mjesto gdje ljudi stvaraju

Tradicija od 1962. godine se nastavlja, što je dobro jer je kolonija i formirana s ciljem da se ta tradicija održi, da se stvaraju nove generacije i da se u koloniji ozbiljno radi, kazala je Olga Šram

Slamarsku umjetnost, koja je nastajala u Tavankutu, s pravom možemo nazvati jednom od značajki ovoga mjesta, ali i

na svim do sada održanim sazivima kolonije: »Na prvoj kolonije sudjelovalo je samo osam slamarki, isto toliko je bilo i drugih umjetnika,

bombardiranja. U novom tisućljeću ova je kolonija započela uspješnu suradnju s organizacijom »Femina kreativna« s kojom je sudjelovala u dva europska projekta, koja su tematizirala stvaralaštvo seoskih žena te žena pripadnica nacionalnih manjina. Jozefina, kao dugogodišnja voditeljica kolonije, ističe kako je slamarska umjetnost vrlo rado viđena u raznim sredinama, dok smatra kako je najteže dokazati se u vlastitoj gradu.

Uvijek postoje novi momenti koji stalno privlače pozornost javnosti, ljudi koji su uključeni u tu umjetnost. Jer ono što Tavankut čini interesantnim, privlačnim, jest umjetnost koja je jedinstvena, naivna u izradi tehnike slame. Tavankut zna to iskoristiti kao svoju specifičnost i s tim nastupa svuda u okruženju i drugim sredinama. Tradicija od 1962. godine se nastavlja, što je dobro, jer je kolonija i formirana s ciljem da se ta tradicija održi, da se stvaraju nove generacije i da se u koloniji ozbiljno radi. Ne samo da to bude mjesto okupljanja, nego i razvijanja, da bi ona dostigla taj nivo koji zadovoljava sve kvalitete i principe po kojima se može jedno umjetničko djelo vrednovati.«

Kolonija ima dvadeset sedam godina neprekidnoga rada iza sebe. Postaje jedna ozbiljna manifestacija iz sfere likovne umjetnosti, prije svega za ovu lokalnu sredinu. Olga Šram kao svojevrsne smjernice za rad kolonije preporučuje: »...razvijanje individualnih ličnosti, dakle ne potpadanje u jedan kliše ili jedan način rada, nego poticanje individualnog stvaralaštva. Dok jedna slamarka ima svoj način rada, svoj stil, ona postaje prepoznatljiva, samo svoja. Te posebnosti, koje svaka od njih u sebi nosi, one trebaju zadržati i razvijati. Ono što je

njegove okolice. Okupljajući se od 1986. u likovnoj koloniji koja nastoji održati živim ovaj likovni izraz u tehnici slame, slamarke nastavljaju ideju organiziranoga okupljanja i rada koje je upravo na ovome lokalitetu začeto još 1961. godine.

U organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Matija Gubec« i Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame ove je godine, 12. srpnja, otvoren XXVIII. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu.

OD PRVE KOLONIJE

Jozefina Skenderović, voditeljica slamarskog odjela pri HKPD »Matija Gubec«, jedina je od današnjih slamarki koja je sudjelovala

slikara i kipara. Spomenula bih teta Margu Stipić, koje se na poseban način ove godine prisjećamo, jer je sto godina od njezinog rođenja. Ona je odisala posebnom vedrinom, svi u koloniji su je obožavali. Prvih pet kolonija se radilo u zajednici s drugim umjetnicima, da bi kasnije kolonija postala isključivo slamarska. Razlog za to je isprva bio isključivo financijske prirode, mada se kasnije zaključilo kako je to bila dobra odluka, jer kada smo same možemo na miru raditi i više se jedna drugoj posvetiti.« Jozefina ističe kako je u ovih 28 godina bilo i nekoliko prijelomnih za koloniju. A to su 1992. i 1999., obje izuzetno teške godine, zbog ratnih dešavanja, prva zbog mobilizacije, a druga zbog

TRADICIJA SE NASTAVLJA

Program ovogodišnjeg otvorenja kolonije započeo je svečanim otvorenjem izložbe radova nastalih na XXVII. sazivu kolonije na kojem je govorila povjesničarka umjetnosti Olga Šram: »Svake godine, kada je otvorenje kolonije, priređuje se drugi, novi pro-

bitno, što su mnogi i ranije govorili, to je da je važno sačuvati tehniku rada. Načini pletenja, oblikovanja slame, to je to što je veza s tradicijom i što je neophodno kod naivne umjetnosti ovakve vrste. I prenositi tehniku na mlade naraštaje, kako bi se potencijalni talenti ohrabрили i pomogli na putu oblikovanja kreativnih stvaralaca. I treba se više voditi računa da se ne prelazi u komercijalu, da se barem u koloniji svaki

»Moja mala haljina« Sanda Benčik

moment iskoristi za njegovanje kreativnosti. Ljudi mogu privatno raditi za prodaju, to je normalna stvar, to rade svi umjetnici, Ali kolonija neka bude mjesto gdje ljudi stvarno stvaraju prema svom viđenju i prema svom senzibilitetu, prema svom stvaralačkom naboju.«

Nakon otvorenja program je nastavljen uz tamburašku glazbu i modnu reviju autorice Sande Benčik, dizajnerice odjeće. Revija pod nazivom »Moja mala haljina« inspirirana je bunjevačkom ženskom košuljom i spremanjem djevojke za izlazak. U okviru programa kolonije predstavljen je i volonterski međunarodni kamp koji se održava u Tavankutu – Sonja Bratić, predstavница Volonterskog centra Vojvodine, predstavila je kamp u kojem će se naredna dva tjedna raditi na obnovi etno salaša Balažević.

I. D.

19. srpnja 2013.

DUŽIJANCA U BAJMOKU

Zahvala uz pjesmu »Rajska djevo, kraljice Hrvata«

U Bajmoku je 14. srpnja u crkvi sv. Petra i Pavla svečano obilježen kraj žetve, Dužijanca, kao zahvala Bogu za kruh načinjen od novoga žita. Glavni nositelji ove svečanosti u Bajmoku brojni su mladi koji su se u proteklih tjedan dana okupljali u domu obitelji *Petreš*, u kojem se uz pjesmu čistilo žito za ukrašavanje crkve i druge potrebe ovogodišnje proslave Dužijance.

Svečanom misnom slavlju prethodio je dolazak povorke sa sudionicima obučenim u narodnu nošnju, a uz pratnju konjanika. Bandaš *David Ušumović* i bandašica *Dajana Sabo* pred crkvu su već na tradicionalan način stigli karucama. Svetu misu i homiliju je predvodio župnik iz Male Bosne *Dragan Muharem*, koji je u svojoj propovijedi istaknuo značaj zahvale u životu običnoga čovjeka

na svemu onome što od Boga dolazi. Mjesni je župnik *Zsolt Bende* na kraju svete mise zahvalio svima koji su pridonijeli ovogodišnjoj realizaciji Dužijance.

Sliku koja je simbolizirala ovogodišnju krunu bajmočke Dužijance, koju su nosili bandaš i bandašica, nosila je naziv Godina vjere, a izradila ju je slamarka *Erežika Virag*, u suradnji s *Marijom Dulić*. Krunu od žita koju su do oltara nosili predstavnici bajmočke mladeži izradila je *Marija Petreš*. Uz pjesmu »Rajska djevo, kraljice Hrvata« završena je ovogodišnja proslava Dužijance u Bajmoku, nakon čega je u župnom dvorištu odigrano kolo.

U večernjim satima uz glazbu tamburaškog sastava »Ruže« održano je tradicionalno Bandašicino kolo.

I. D.

DUŽIJANCA STARI ŽEDNIK

Zahvalni Bogu na završenoj žetvi

Nije puno vremena prošlo od kada su rodna polja oko žedničkog atara, obasjana žarkim suncem i prosušena tihim povjetarcem, izmamila vrijedne ratare koji su u kratkom vremenu požnjeli plodove ravnice – zlatna klasja žita. Zahvalni Bogu na završenoj žetvi, urodu žita, te kruhu od novog brašna, u nedjelju 14. srpnja svečanim euharistijskim slavljem na kojem je sudjelovao vjerni puk Žednika i okolice, proslavljena je Dužijanca.

Čast biti bandašom i ban-

dašicom ove godine pripala je Ivici Pandžiću i Dajani Sič, dok je mala bandašica Vanja Perčić, a mali bandaš

Aleksandar Jakobčić. Svojim prisustvom gosti iz HKUD »Vladimir Nazor« iz Sombora uveličali su žetveno slavlje u

Starom Žedniku. Misno slavlje predvodio je fra Zdenko Gruber, uz koncelebraciju župnika domaćina vlč. Željka Šipeka, đurđinskog župnika vlč. Miroslava Orčića i ovogodišnjeg mladomisnika vlč. Vinka Cvijina. Na misi je sudjelovao veliki broj mladih i djece obučenih u nošnje, što je zasigurno uljepšalo ovogodišnju zahvalu Bogu za obavljenju žetvu.

Dražen Dulić

TREĆA SMOTRA FOLKLORA U POGANOVcima

Tradicija i korijeni u Malom Gibarcu

Treća sreća, tako kaže naš narod, a treća smotra folklora u Poganovcima na tragu je te uzrečice. I kako kaže Igor Majačić, voditelj KUD-a »Gibarac« u Poganovcima, društva koje je začelo ovu lijepu manifestaciju, nakon treće uspješne izvedbe mogu računati da to postane tradicija ovog malog mjesta. Sela, kojega su Gibarčani zamijenili za najljepše selo na svijetu, i od 92. do 95. napučili ga s pedesetak obitelji, najviše

gibaračkih obitelji na jednom mjestu u Slavoniji, pa ga zato od milja danas zovu Mali Gibarac. S njim je suglasan i zamjenik načelnika općine Podgorač Josip Mojzeš, koji je otvorio smotru, i tvrdi da su Gibarčani u progonstvo ponijeli i svoju tradiciju i korijene i sada na tomu grade nove životne puteve otimajući od zaborava svoju bogatu baštinu.

»Morali smo ostaviti svoje domove, svoje lijepo selo i

široke srijemske šorove, ali taj naš Gibarac ostao je u našem divanu i baš to je razlog što ova naša manifestacija nosi naziv 'Sremica sam, govor

me izdaje'«, rekla je u uvodu smotre voditeljica Jelena Orozović, pozdravila brojne goste i redom ih pozivala na pozornicu, smještanu u dvorištu između Doma kulture i crkve sv. Ivana Nepomuka, koju su Gibarčani sagradili u Poganovcima. A gosti su doista bili brojni, članovi

ŽETVENE SVEČANOSTI U BEREGU

Sačuvali stari narodni običaj

U nedjelju 14. srpnja u Bregu su održane »Bereške žetvene svečanosti«, čime je na simboličan način obilježen završetak ovogodišnje žetve. Na novom je žitu Bogu zahvaljeno na misi u crkvi svetog Mihovila.

Kao što bunjevački Hrvati na »Dužijanci« zahvaljuju na uspješno obavljenoj žetvi i za novi kruh, tako i Berežani zahvaljuju Bogu, ali je njihov običaj nešto drugačiji. *Marin Katačić*, predsjednik

HKPD-a »Silvije Strahimir Kranjčević«, kaže kako je to stari običaj koji je s njiva prenesen u crkvu. »Velečasni *Davor Kovačević* je taj običaj prenio u crkvu 1999. godine i od tada svake godine u crkvi zahvaljujemo za novo žito i kruh. Naime, do šezdesetih godina prošlog stoljeća postojao je običaj da na koncu žetve na gazdinoj njivi, a gledalo se da posljednji snop padne oko podne kada se oglase crkvena zvona, kosci kleknju na kolje-

na u krug oko snopa žita i da se izmoli 'Anđeoski pozdrav'. Glavni kosac ili gazda uzimao je u ruku taj snop žita, digao ga u vis i svi skupa izgovorili su 'Jezus' odnosno Isus. Nakon toga se išlo gazdinoj kući uz pjesmu. Gazdarica je čekala kosce na kapiji i svetica ih svetom vodom. Kod gazde i gazdarice predavao se posljednji snop žita, a oni su im platili za košenje žita, poslužili im ručak, a kod bogatijih bila je tu i glazba pa se veselilo za završenu žetvu«, kaže *Katačić*.

Po ugledu na taj narodni običaj sudionici »Bereških žetvenih svečanosti« unijeli su u crkvu snop žita, sačuricu sa zemljom da se posveti za novu sjetvu, sačuricu novog žita i novi kruv, koje je svećenik posvetio. Isto kao i na njivi, samo sada u crkvi, kosci su kleknuli i zajedno s vele-

časnim izmolili »Anđeoski pozdrav«, zatim je vlč. digao snop žita i svi su skupa izgovorili »Jezus«. Poslije toga srpovi su zabodeni u snop žita, a koršovi (čupovi za vodu) stavljeni su pokraj snopa i nakon toga održana je misa zahvalnica. Poslije mise je ispred crkve odigrano kolo, a proslava je nastavljena u Domu kulture.

Organizatori »Bereških žetvenih svečanosti« su Udruga Hrvata »Ante Jakšić«, koja djeluje pri župi svetog Mihovila u Bregu, a koja osim Hrvata iz Brega okuplja i Hrvate iz Koluta, te HKPD »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Brega. Gosti na ovogodišnjim »Bereškim žetvenim svečanostima« bili su članovi HBKUD »Lemeš« iz Lemeša.

Z. V.

Sudionici bereških žetvenih svečanosti

Misa zahvalnica

HPKD-a »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega, HKUD-a »Kralj Tomislav« iz Tolise (BiH), KUD-a »Vrilo« iz Obrovca sinjskog, KUD-a »Graničar« iz Lužana, KUD-a »Ravnica« iz Habjanovaca, KUD-a »Drenjanci« iz Drenja, HKUD-a »Podgoračani« iz

Podgorača i domaćeg kulturnog društva.

Srijemci naši, otvarajte vrata, evo vama iz Bačke Hrvata, tako su svoj nastup započeli gosti iz Brega i pobrali zasluženi pljesak. Donijeli su u Slavoniju dobro poznati dašak šokačke i bunjevačke razigranosti.

Predsjednik HKPD-a *Marin Katičić* pohvalio se da već dugo surađuju s Gibarčanima, još od susreta na Đakovačkim vezovima, a u Poganovcima su već treći puta, od osnutka ove lijepe smotre. »Dat će Bog pa ćemo tu našu suradnju i nastaviti, a kako kažu naše bake, igrat ćemo i pivat

dokle god drmamo nogama«, našalio se *Marin* i zahvalio Gibarčanima na lijepom prijemu i dobroj organizaciji.

I redali su se nastupi gostujućih društava iz - Habjanovaca, Drenja, Podgoračana, Lužana, Obrovca sinjskog, na užitak publike koja se okupila u velikom broju.

Slavko Žebić

FESTIVAL MARIJANSKIH PUČKIH PJESAMA U MONOŠTORU

Pjesme o blagdanu Božića

Novina – književna večer – pjesme Alekse Kokića, Marka Vukova i Josipa Temunovića *
Za ovu godinu, karakterističan je veliki broj sudionika iz Republike Hrvatske

Osmi festival marijanskih pučkih pjesama održan u Monoštoru trajao je dva dana, 13. i 14. srpnja. Prvoga dana u crkvi sv. Petra i Pavla pjevačke skupine pjevale su marijanske pjesme koje se pjevaju o blagdanu Božića, a drugoga

BOGAT I VRIJEDAN PROGRAM

Tradicija pjevanja pjesama, ili kako se u Monoštoru kaže – »pisama«, posvećenih Djevici Mariji, uvriježena je u našem pučanstvu. Osim crkvenih, redovito su prisut-

nih Mariji, koji se po osmi put organizira od strane monoštorskog Kulturno-umjetničkog društva Hrvata »Bodrog«, bio je vrlo bogat i umjetnički veoma vrijedan. Organizatori su odabrali izvođače koji će na pravi način predstaviti svoj rad, a ove

iz Republike Hrvatske, pa su tako iz Zagreba gostovale grupe iz Svete Nedjelje, Kloštar Ivanić Grada – KUD »Obreška« i Zaprešića – KUD »Kupljenovo«, te jedna skupina iz okolice Đakova, iz Privlake – KUD »Ivan Domac«. Među domaćim

KUD »Obreška«

KUD »Ravangrad« – »Varošanke«

dana predstavljene su pjesme trojice književnika svećenika *Alekse Kokića, Marka Vukova i Josipa Temunovića.*

ne bile i pjesme tvoraca čija se imena ne znaju, ali koje opstaju desetljećima.

Program ovogodišnjeg festivala pjesama posveće-

godine tema festivala bile su marijanske pjesme koje se pjevaju o blagdanu Božića. Za ovu godinu, karakterističan je veliki broj sudionika

izvođačima bile su pripadnice ženske pjevačke skupine »Varošanke« iz Sombora, te monoštorska ženska pjevačka skupina »Kraljice Bodroga«.

KUD »Kupljenovo«

KUD »Sveta Nedjelja«

KUDH »Bodrog«, prema riječima *Anite Đipanov*, dopredsjednice društva, kao

su veoma zadovoljni i sami sudionici, pa *Vladimir Fugaš* iz KUD-a »Obreška« izražava

KUD »Kupljenovo« ove godine obilježava 30. godišnjicu svojega postojanja, a

ljan zbog prilike da se njegova skupina predstavi ovdje u Vojvodini i na taj način također proslavi značajnu obljetnicu. Naglašava i značaj prenošenja tradicije pjevanja marijanskih pjesama sa starijih na mlade, koja je izražena kako u njihovom KUD-u, tako i u Monoštoru.

KNJIŽEVNA VEČER

Novinu u programu ove godine predstavlja literarni dio festivala, upriličen kroz književnu večer, koja je održana sutradan, u nedjelju. Ideja je da se kroz opus hrvatskih književnika – ovoga puta tri svećenika – promatra lik Marije, s ciljem sagledavanja njezine uloge i značaja u svakidašnjem životu našeg čovjeka. Tijekom predstavljanja je *Tomislav Žigmanov*, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, ukazao na još uvijek nedovoljno istraženu temu pjesništva Hrvata u Podunavlju, te predstavio Mariju kao glavni motiv pjesama *Alekse Kokića*, *Marka Vukova* i *Josipa Temunovića*. Studiju poezije odabranih hrvatskih svećenika predstavila je novinarka i književnica *Željka Zelić*, a stihove su govorile *Anita Đipanov* i *Marijana Šeremešić*. Događaj su pjesmom ispratili »Kraljice Bodroga«.

Zdenka Mitić

Foto: Augustin Juriga

KUD »Bodrog« – »Kraljice Bodroga«

organizator ove manifestacije trudi se iz godine u godinu kroz različitu tematiku osigurati kvalitetan i interesantan program. Do sada su tema bile pjesme koje se pjevaju tijekom cijele godine, pjesme tijekom korizme, adventa... Ovogodišnji izbor teme je odista pružio širok spektar kompozicija, s obzirom da je Božić jedan od najznačajnijih kršćanskih blagdana, a veličinu Marijine uloge ne moramo ni naglašavati.

Programom festivala osim organizatora i gledatelja bili

va veliku radost zbog nastupa i prilike da članovi njegovoga umjetničkog ansambla predstavljaju svoj opus marijanskih pjesama.

Ančica Vlahović, članica KUD-a »Ivan Domac« iz Privlake, puna je pozitivnih dojmova s festivala, naglašavajući topli doček, prelijepu crkvu i šokačku nošnju. Njezina pjevačka grupa po prvi puta je ovdje, a suradnja s KUDH-om »Bodrog« ostvarena je zahvaljujući privlačkom župniku *Vladimiru Deliću*, velikomu štovatelju folkloru i tradicije.

Željka Zelić

Ivica Ivanković, član ovoga društva, izuzetno je zadovo-

KUD »Ivan Domac«

IŠČEZLA STOLJEĆA – CRTICE IZ POVIJESTI O NASELJIMA U SRIJEMU U SREDNJEM VIJEKU

Kamoncz – kapija hereze u srednjovjekovnom Srijemu

Piše: dr. Zsombor Szabó

Srijemska Kamenica danas je jedna od gradskih općina Novog Sada i poznata je po »školi za policajce« i bolnici, koja zapravo i nije u Kamenici. U srednjem vijeku Kamenica (*Kamoncz*) je bila razvijen i poznat grad, »u kojem je nekad bilo mnogo stanovnika i svećenstva, a bio je poznat i po školama. Moglo se u njemu vidjeti sto pedeset kuća sagrađenih od kamena, u pristalu redu položenih, da ne nabrajamo one od blata niti mnogobrojne kolibe preostalog puka. Sada se vidi ukupno jedva petnaest slamnatih kuća« – tako je pisao o Kamenici *Antun Vrančić* (*Antal Verancsics*) prilikom putovanja Dunavom iz Budima u Drinapolje 1553. godine. Očito, Turci su do temelja porušili nekad bogati grad, koji je po našoj procjeni sredinom XV. stoljeća mogao imati oko 1500-2000 stanovnika. Kamenica je došla u fokus javnosti kada je u grad pod patronatom *Sigismunda* (*Žigmunda*) i kraljevskog dvora 1438. godine stigao *Jakov Markijski* (*Jacopus de Marchia*)¹, istražitelj (inquisitor) husitske hereze, i tu otvorio svoj »ured za borbu protiv husitizma«.

SIGISMUND I JAN HUS, RODONAČELNIK HUSITIZMA

Jan Hus je bio češki propovjednik i zagovornik reforme

¹ Lijepu studiju o njemu je napisao Dominik Deman: *Jakov Markijski u srednjovjekovnoj Ugarskoj*. Godišnjak ZKVH za 2010. godinu

u Katoličkoj crkvi, među ostalim predlagao je da se umjesto za narod nerazumljivim latinskim jezikom, propovijedi trebaju držati na jeziku naroda, da svi razumiju Božju riječ. Nakon što je Sigismund 1410.-11. godine izabran za njemačkog kralja preuzeo je i vođenje poslova Njemačko-Rimskog Carstva. Od 1414. do 1418. godine zasjedao je crkveni sabor u Konstanci, da riješi problem rascjepa u Zapadnoj - Katoličkoj crkvi, jer npr. tada su »vladala« trojica papa (o tome smo već ranije pisali). Sigismund je vidio kako se o reformiranju Crkve ne može govoriti, ali se zato govorilo i raspravljalo o hereticima, među ostalima i o *Janu Husu*. Iz Praga je pozvan Jan Hus da objasni svoje stavove, došao je uz carevo obećanje da mu se ništa neće dogoditi. Međutim, usprkos jamstvu kralja, 1415. godine je zajedno s još jednim pristašom spaljen na lomači. Ovaj čin je prouzročio niz krvavih ratova između katolika i pristaša Jana Husa, koji su nazvani »husitski ratovi«. Ovi ratovi su Žigmunda koštali mnogo novca i vremena, ali bez vidljivog uspjeha. Preokret u ovim ratovima donio je sporazum koji je Sigismund postigao s umjerenim krilom husita 1434. godine.

HUSITIZAM U SRIJEMU

Husitizam su u Srijemu širili mađarski vjerovjesnici i po tadašnjim izvješćima raširio

Jan Hus na lomači, ilustracija iz 1484. godine

se u Podunavlju od Ban(m) onoštora do Slankamena. Kako *Dominik Deman* piše, raširio se među mađarskim pukom i sitnijim klerom. Vjerojatno zato, jer su u Srijemu tada živjeli mnogi izbjegli iz Srbije, koji su propovijedi slušali na svom jeziku, i nisu smatrani hereticima. Hrvati su se isto služili slavenskim crkvenim jezikom. Vjerojatno zato su dva svećenika, *Bálint Újlaki* (*Valentin Iločki*) i *Tamás Pécsi* (*Toma Pečujski*), oko 1430. godine započeli u Kamenici prevoditi Bibliju na mađarski jezik, kako bi i njihov narod slušao na svom jeziku propovijedi. Oni su studirali u Pragu i tamo su upoznali Husovo učenje. Prijevod je fragmentarno sačuvan i poznat je kao »Husitska biblija«. Prevoditelji su bili primorani bježati čak do Moldavije.

Jakov Markijski svoje je sjedište uredio u Kamenici, »u kapiji hereze«, kako pišu tadašnje kronike. Jedan od glavnih heretika bio je kapelan *Balázs* (*Blaž*) koga su građani Kamenice, jer je bio bistar, o svom trošku školovali na Praškom sveučilištu i obećali su mu mjesto župnika kada se vrati sa školovanja. Majstor Balaž je iz Kamenice pobjegao u Bač, gdje se odrekao hereze i gdje je karijeru završio kao veliki prepošt. »Nadziranje naroda, čak i iskapanja i spaljivanje mrtvih, izazvali su brojna protivljenja kako naroda tako i klera«². Na kraju Jakov Markijski se povukao, a posljednji je posjet u Ugarsku učinio u ljeto 1457. godine kako bi poradio na proglašavanju Ivana Kapistrana svecem.

² Navedeno djelo str. 21.

HRVATSKA KULTURNA, PROSVJETNA I PJEVAČKA DRUŠTVA U SRIJEMSKOJ MITROVICI

HPD »Hrvatska omladina«

Piše: Dario Španović

Hrvatsko pjevačko društvo »Hrvatska omladina« bilo je najmlađe hrvatsko društvo u Srijemskoj Mitrovici utemeljeno od strane mladih mitrovačkih Hrvata koji su težili učvršćivanju nacionalnog identiteta u gradu, te povezivanju hrvatske mladeži. Društvo »Hrvatska omladina« osnovano je 8. studenoga 1919. godine pod geslom »Ljubav prema hrvatskoj domovini, ljubav prema bratu Hrvatu i ljubav prema svakome tko je čovjek, ali čovjek u punom smislu te riječi«. Na sjednici održanoj 5. siječnja 1922. odbor je donio pravilnik i smjernice rada društva: a) širiti i unapređivati hrvatsku glazbenu umjetnost, b) njegovati slavensku pjesmu i glazbu, c) naobražavati članstvo uzornim predavanjima, čitanjem korisnih knjiga i časopisa, davanjem kazališnih predstava i deklamacija, te pjevačkim koncertima, d) poučavati izvršujuće članstvo teoretski i praktično u glazbi i pjesmi, kao i u svim lijepim i po hrvatski narod korisnim disciplinama. Odmah po početku svog djelovanja društvo je nabavilo pomičnu pozornicu, zastore i kulise te se obvezalo pomagati siromašnim đacima i članovima i odvajati dio prihoda za izgradnju Hrvatskog doma.

RAD DRUŠTVA

Od Božića 1919. do Božića 1921. godine »Hrvatska omladina« održala je 14 zabava s diletantskim predstavama, a najveći uspon društvo ima od 1921. do 1925. godine, kada broji 280 aktivnih članova. Svoj prvi nastup s ostalim hrvatskim društvima iz Srijemske Mitrovice HPD »Hrvatska omladina« imalo je 5. lipnja 1921. povodom obilježavanja tristogodišnjice

rođenja grofa Petra Zrinskog. Osim velikog broja predstava i koncerata u gradu »Hrvatska omladina« sudjeluje i u mjestima diljem hrvatske od kojih treba izdvojiti gostovanja u Zagrebu povodom proslave godišnjice Hrvatskog pjevačkog saveza i proslave tisućugodišnjice Hrvatskog Kraljevstva. »Oba sinca hrvatske su majke, obojici jedna je

briga sada, o slobodi i napretku rada« - pod ovim geslom 11. prosinca 1933. godine došlo je ujedinjenja HPD-a »Nada« i HPD-a »Hrvatska omladina«. Od tada ova društva održavaju zajedničke priredbe i koncerte.

POSVETA ZASTAVE

HPD »Hrvatska omladina« doživjelo je svoju najveću svečanost u rujnu 1924. godine prilikom posvete svoje zastave. Zastava je u narodnim bojama (crveno- bijelo-plavo). S jedne strane zastave se nalazila lira s tamburom i otvorena knjiga na kojoj je ispisan stih Antuna Nemčića: »Prošteno je zulumaru, prošteno je ubojici, prošteno je svima, svima, samo nije izdajici«. Ispod lire je bilo ispisano »Navik on živi, ki zgine pošteno«, zatim nekoliko nota »Lijepe naše«. Oko svega je bio lovor vijenac s natpisom »Hrvatska omladina u Mitrovici«. Na drugoj strani zastave nalazila

se Thalija s maskom u ruci. Na posveti zastave 7. rujna sudjelovala su sljedeća društva: HNO iz Splita, Hrvatska obrtna čitaonica iz Županje, tamburaški zbor »Rodoljub« iz Zemuna, Hrvatsko društvo »Zrinski« iz Iloka, Hrvatsko društvo »Dunav« iz Vukovara, mladež Stračevićeve Stranke prava iz Zagreba, Đakovačka vatrogasna glazba te sva

Društvo je svoj rad posvetilo povezivanju hrvatske mladeži i jačanju nacionalnog identiteta

hrvatska društva iz Srijemske Mitrovice. Sva ova društva organizirala su povorku skupa s hrvatskim građanstvom te je nakon sv. mise zastava posvećena na Trgu sv. Dimitrija od strane zamjenika đakovačkog biskupa dr. Vincetića. U stijeg zastave zabijeni su zlatni čavli koje su donirala hrvatska društva i građani, cjelokupni događaj objavile su mnoge novine a posebice »Srijemski Hrvat« iz Vukovara pod naslovom »Slava hrvatske misli u Mitrovici«.

STIJEG OPSTOJNOSTI

Nakon nacionalizacije Hrvatskog doma 1928. godine i uništavanja imovine hrvatskih društava zastavi HPD-a »Hrvatska omladina« se gubi trag te se smatralo da je i ona uništena, no srećom nije bilo tako. Dulje od pola stoljeća zastava je čuvana u jednoj obitelji koja je vratila zastavu 2002. godine u cijelosti očuvanu skupa sa zlatnim čavlima. Zahvaljujući ovoj obitelji zastava se danas nalazi u posjedu HKC-a »Srijem – Hrvatski dom«. U HPD-u »Hrvatska omladina« shvatili su da je budućnost hrvatskog naroda u njegovoj mladeži te su svoj rad posvetili povezivanju hrvatske mladeži i jačanju nacionalnog identiteta. Upravo zastava ovog društva, koja je preživjela dugački period gušenja hrvatskog identiteta, danas predstavlja podsjetnik kako treba raditi za svoj narod i domovinu.

Kraj

Očuvanje baštine, ali i promicanje kršćanskih vrijednosti

Katolički institut (odnedavno Društvo) za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« postoji već dvadeset i pet godina. Dekret o osnutku Instituta »Ivan Antunović« potpisao je pokojni subotički biskup msgr. *Matija Zvekanović* 20. studenoga 1988., a potvrdio ga je današnji biskup msgr. dr. *Ivan Pénzes*. Kasnije, 1997. godine, promijenjen je naziv u Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«. Na skupštini koja je održana 25. lipnja ove godine, kada je, između ostaloga, usvojen novi Statut i izabrano vodstvo Društva, došlo je do ponovne promjene u imenu, tako da ono danas glasi Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«.

»Išlo se na promjenu imena iz dva razloga. Naziv 'institut' asocira na jednu, prvotno, znanstvenu ustanovu što 'Ivan

Novo vodstvo udruge: tajnik vlč. Ivica Ivanković Radak, potpredsjednik Josip Ivanović i predsjednik mons. Stjepan Beretić

'društvo' više odgovara realnosti onoga što udruga zapravo jest. Nadalje, drugi razlog, koji jednim dijelom govori i o ulozi udruge u budućnosti, jest taj, da je nakana Društva

društvu u kojem živimo. To je novost u definiranju ciljeva i djelatnosti Društva, uz već postojeći cilj radi kojeg je i osnovano, odnosno, očuvanje kulturne, povijesne i crkvene baštine Hrvata u Bačkoj«, objašnjava za HR tajnik udruge vlč. dr. *Ivica Ivanković Radak*.

BROJNOST I KAKO POSTATI ČLANOM

Društvo trenutno ima 83 redovita člana. »Važno je istaknuti da se ovog proljeća, kada je bio izdan proglas za učlanjenje novih članova, prijavilo čak 30 osoba. Aktualni broj redovitih članova, međutim, vjerojatno će se smanjiti, jer svi stari članovi koji se

nisu odazvali niti na jedan od pisanih dopisa koji im je bio upućen, niti komentarom na Nacrt statuta, niti su se pojavili na skupštini, niti su se uredno ispričali, time su zapravo iskazali svoj stav da ne žele više biti članovi Društva. Naime, u pisanom dopisu je to svima dano na znanje, da će uslijed takvog postupanja zapravo biti brisani iz redovitog članstva. Koristim stoga još jednom ovu prigodu, da upozorim staro članstvo koje nije niti jednim pisanim tragom odgovorilo na dopise i pozive, ili izrazilo svoju želju da i dalje budu članovi, kako će biti brisani iz redovitog članstva na temelju odluke Vijeća«, kaže Ivanković Radak.

On napominje kako prema članku 9 Statuta udruge novim članovima Društva mogu postati pripadnici katoličke vjeroispovijesti, tj. svećenici, redovnici i laici koji žive na području Subotičke biskupije, a posjeduju znanje, sposobnosti i kvalitete za unapređenje djelatnosti Društva, ali jednako tako i osobe koje žive izvan područja Subotičke biskupije, a porijeklom su s područja biskupije i na osobit su način vezani za kulturni, povijesni i duhovni život i rad Hrvata u Bačkoj, kao i za djelatnost Društva. Ovim se, kako dodaje, u izvjesnoj mjeri proširila mogućnost učlanjenja, jer nije rezervirana isključivo za osobe koje žive na području Subotičke biskupije.

Financiranje

»Predviđen je doprinos djelatnosti Društva putem članarine za redovite članove, no, to je samo simbolična svota koja bi mogla zadovoljiti osnovne administrativne troškove. Ono na čemu će trebati raditi, jesu projekti i natječaji, jer to je način kako današnje udruge financiraju svoju djelatnost«, kaže Ivanković Radak govoreći o načinima na koji se rad udruge financira.

Antunović' nije. Vjerujem da je u početku to i bila jedna od nakana, ali se ono kasnije nije razvilo u instituciju znanstvenog karaktera. Na neki način,

okupljanje zauzetih vjernika laika, po različitim profesijama, koji bi se svaki na svome području zauzimali za promicanje kršćanskih vrijednosti u

»IVAN ANTUNOVIĆ«

Nakon izvjesnog perioda relativnog zatišja u djelovanju Društva, pristupilo se izradi novoga Statuta i izboru nositelja dužnosti, kako bi se korak po korak moglo pristupiti daljnjem sustavnijem radu, kaže tajnik udruge vlč. dr. Ivica Ivanković Radak

PLANIRANE AKTIVNOSTI

Ove godine se navršava 125 godina od smrti biskupa Ivana Antunovića i 25 godina od osnutka Instituta, odnosno Društva koje nosi njegovo ime. Naš sugovornik ističe kako navedene obljetnice u čovjeku pobuđuju očekivanja o velikim proslavama i njihovim obilježavanjima, no, za sada konkretnih programa na tako visokoj razini nema. »Naime, nakon izvjesnog perioda relativnog zatišja u djelovanju Društva, pristupilo se izradi novoga Statuta i izboru nositelja dužnosti, kako bi se korak po korak moglo pristupiti daljnjem sustavnijem radu. Između ostalog, kada govorimo o Društvu, riječ je o jednoj od najstarijih udruga na našim područjima koja je vezana uz život i djelovanje bačkih Hrvata. Kroz protekli period Društvo je ostvarilo zapažene rezultate i otvorilo mnoga područja na kojima su se pojavile nove mogućnosti za djelovanje. Ponajprije, smatram

da valja početi od aktivnosti kojima se Društvo već bavi, valja ih i dalje podržavati, obogatiti novim sadržajima«, kaže Ivanković Radak.

Među prvim događajima najavljena je književna večer uoči Dužijance, koja će biti posvećena liku i djelu Ivana Antunovića, i to kroz prezentaciju doktorskog rada kojega je msgr. Andrija Anišić ovog proljeća objavio na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. To je prvi znanstveni rad ove vrste posvećen biskupu Antunoviću, kojeg u udruzi smatraju vrijednim i kvalitetnim doprinosom. Nadalje, u Kaloči je nedavno otvorena izložba prigodom obljetnice smrti biskupa Antunovića koja traje do konca listopada. Tim povodom udruga će organizirati malo studijsko putovanje svih članova Društva, koje bi za cilj imalo upoznavanje života biskupa Antunovića, i to posjećujući mjesta u kojima je on živio i djelovao.

Na kraju razgovora Ivicu Ivankovića Radaka pitali smo kako vidi poziciju i ulogu Društva »Ivan Antunović« na kulturnoj sceni vojvođanskih Hrvata: »Kako sam već spomenuo, Društvo je jedna od najstarijih aktivnih udruga na našim područjima, koje su vezane uz djelovanje bačkih Hrvata. Iz toga razloga u svojim počecima ono je imalo prilično široko definiran djelokrug svojih ciljeva. Danas, kada postoji mnoštvo drugih udruga sličnih zadaća, često dolazi do neizbježnih preklapanja, koje, međutim, ne bih vidio kao opasnost, nego naprotiv kao priliku za suradnju. Tako je nešto, smatram, potrebno i korisno za kulturnu scenu Hrvata koji žive na ovom i širem području«.

D. B. P.

Sjedište i kontakt

Sjedište Društva je na adresi Trg svete Terezije 3 u Subotici, i svi zainteresirani članovi se mogu javiti ili na tu adresu, ili kontaktirati udruhu putem e-maila: drustvoia@gmail.com.

»Od zrna do slike« nagrađen u Rumunjskoj

ZAGREB – Dokumentarni film »Od zrna do slike« redatelja Branka Ištvančića osvojio je nagradu Grand Prix za najbolji film na Međunarodnom festivalu etnografskog filma, koji je održan od 14. do 16. lipnja u mjestu Zlatna u Rumunjskoj.

Zatvaranje slamarske kolonije u Tavankutu

TAVANKUT – Zatvaranje XXVIII. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame bit će održano u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu u subotu, 20. srpnja, s početkom u 19,30 sati. Te će se večeri, s početkom u 20 sati, obaviti proglašenje bandaša i bandašice Dužijance u Tavankutu.

Dužijanica u Lemešu

LEMEŠ – HBKUD »Lemeš« organizira proslavu Dužijance u Lemešu. Program proslave počinje večeras (petak, 19. srpnja) kada će biti priređena književna večer »Lira naiva 2013.« i izložba u dvorani Mjesne zajednice. Sutradan, u subotu, publika će imati priliku vidjeti predstavu »U avliji kod baće i nane«, te nastupe folklornih skupina. U nedjelju 21. srpnja, u 10 sati, u crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije bit će služena svečana sveta misa zahvalnica.

Dužionica u Somboru

SOMBOR – HKUD »Vladimir Nazor« organizira u nedjelju 28. srpnja tradicionalnu žetvenu svečanost »Dužionica«. Središnja proslava 79. »Dužionice« početak će u 10 sati svetom misom u crkvi Presvetog Trojstva. Nakon toga sudionike »Dužionice« primit će gradonačelnik Sombora, kome će biti uručen kruh od novog žita.

U povodu proslave »Dužionice«, u četvrtak 25. srpnja u Hrvatskom domu bit će priređena književna večer. Program su pripremile literarna i pjevačka sekcija društva, bit će održana promocija »Lire naive« i bit će predstavljene bandaš i bandašica ovogodišnje »Dužionice«. Program počinje u 20 sati.

Z. V.

Godišnji skup i 20. obljetnica HSK-a

ZAGREB – Sastanak Središnjeg odbora Hrvatskog svjetskog kongresa bit će održan od 23. do 25. srpnja u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. Uz radni dio, održat će se i predavanja o izazovima ulaska Hrvatske u EU te o 20. obljetnici osnutka HSK-a, a predavači će biti ugledni stručnjaci.

U SUBOTICI ODRŽAN ZNANSTVENI KOLOKVIJ »DUŽIJANCA U OČIMA ETNOLOGA«

Važno i suvremeno identifikacijsko s

Tihana Rubić, Nevena Alempijević Škrbić, Milana Černelić, Kristina Vugdelija i Mihovil Gotal

Dužijanca bunjevačkih Hrvata u Subotici predstavlja važno sredstvo pri identifikacijskim procesima, služi današnjim potrebama i ciljevima, a uključuje i određenu projekciju budućnosti zajednice, ocijenila je dr. sc. Nevena Alempijević Škrbić

U sklopu programa ovogodišnje »Dužijance« prošloga četvrtka je u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici održan znanstveni kolokvij Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na temu »Dužijanca očima etnologa«. Nazočni su imali prilike čuti izlaganja profesora i studenata s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koja se temelje na terenskom i studijskom istraživanju provedenim u Subotici 2012. godine u okviru znanstvenog projekta »Identitet i etnokulturno oblikovanje Bunjevaca«, i u Somboru 2002. godine u okviru bilateralnog istraživačkog projekta »Poštovanje različitosti« Centra za istraživanje muzike Balkana u Beogradu.

SPECIFIČAN FENOMEN

U svojem izlaganju na temu »Dužijanca – proslava završetka žetve kao kulturna praksa i iskazivanje identiteta«, prof. dr. sc. *Milana*

Černelić je navela kako se o Dužijanci dosad dosta pisalo, osobito u novije vrijeme, no da je etnoloških istraživanja ove pojave bilo malo, uz konstataciju kako je to donekle začuđuje budući da je riječ o veoma dugovječnoj i značajnoj manifestaciji koja traje i u suvremenim uvjetima. Govoreći o knjigama koje su o ovoj svetkovini pisali predstavnici hrvatske bunjevačke zajednice u Bačkoj, ocijenila je kako svaki od tih radova predstavlja više ili manje detaljan etnografski tekst, te da mogu biti od koristi zbog »insajderske« pozicije istraživača.

Fenomenom Dužijance bavili su se i srpski etnolozi *Branko Ćupurdija* i *Mladena Prelić*. Po ocjeni prof. Černelić, oboje autora, a osobito Prelić, na prilično neargumentiran način dotiču se pitanja podrijetla i nacionalnog identiteta bačkih Bunjevaca.

Dužijancom se, kako je rekla, nisu previše bavili ni etnolozi iz Republike Hrvatske, iako je na tom planu vidljiv pomak u skorije vrije-

me. »O budućim istraživanjima hrvatskih etnologa neću posebno govoriti, jer je to iz mnogih formalnih razloga zasad nemoguće predvidjeti, no dosad objavljena istraživanja zasigurno pokazuju da bi to bilo veoma važno i da Dužijanca kao specifičan fenomen svakako zaslužuje da se iz različitih očista temeljito, kako etnološki, tako i interdisciplinarno istraži«, zaključila je prof. Černelić.

DUŽIJANCA I DRUŠTVENO SJEĆANJE

Dr. sc. *Nevena Alempijević Škrbić* predstavila je istraživanje »Dužijanca i društveno sjećanje«. Cilj ovoga istraživanja provedenog na praćenju različitih segmenata Dužijance, ponajviše događanja u okviru završne svečanosti 2011. i »Takmičenja risara« 2012. godine, bio je utvrditi koji se tradicijski ili povijesni motivi ovom manifestacijom aktualiziraju danas i u koju svrhu.

Podaci prikupljeni istraživanjem pokazuju kako Dužijanca nije pasivno ponav-

ljanje nekih starih matrica i da organizatori i sudionici manifestacije nisu zarobljeni u prošlosti. »Riječ je o događanju uronjenom u suvremeni ekonomski i politički kontekst koji pritom upućuje na akutna pitanja današnjeg društva, posebno skupine koja i za koju se manifestacija organizira. Dužijanca je projekt koji je, nedavno obilježivši svoju stotu obljetnicu, mjesto upisivanja novih značenja u tradicijske forme. Svakim svojim izvođenjem ona odgovara na uvijek iznova izmijenjene društvene okolnosti. Ona je mjesto kohezije jer uspijeva uključiti pripadnike različitih generacija i lokalnih zajednica, a ujedno i mjesto tvorbe razlikovnog identiteta jer upućuje na razliku 'nas' od 'drugih'. Dužijanca bunjevačkih Hrvata u Subotici predstavlja važno sredstvo pri identifikacijskim procesima, služi današnjim potrebama i ciljevima, a uključuje i određenu projekciju budućnosti zajednice. Tako se, ako se vratimo definicijama s početka izlaganja, koje naglašavaju poveznicu između proš-

Sredstvo ovdašnjih Hrvata

losti i budućnosti zajednice, Dužijanca ostvaruje kao tradicija u punom značenju tog pojma», rekla je Nevena Alempijević Škrbić.

IDENTITETSKE ODREDNICE

Apsolventi etnologije i kulturne antropologije na zagrebačkom Filozofskom fakultetu *Kristina Vugdelija* i *Mihovil Gotal* izlagali su na temu »Dužijanca kao simbol suvremenog identiteta hrvatskih Bunjevaca«. Kada se sagledava način identifikacije pripadnika zajednice s Dužijancem, prema njihovom istraživanju, mogu se uočiti četiri temeljna identiteta: subetnički bunje-

vački identitet, religijski katolički identitet, lokalni identitet građana Subotice te etničko-nacionalni hrvatski identitet. Navedene dimenzije identiteta istraživači su nastojali objasniti kroz prijepon dvaju aspekata Dužijance – crkvenog i gradskog, pri čemu su konstatali kako pripadnici zajednice u tom odnosu veći značaj pridaju crkvenom aspektu manifestacije. »Prvo, sami članovi zajednice veći značaj pridaju religijskom identitetu tj. iskazivanju svoje katoličke pripadnosti kroz crkveni obred u odnosu na predstavljanje svoje subetničke pripadnosti u javnom prostoru grada Subotice koji se oblikovao u sekularnom kontekstu. Drugo, crkve-

na u odnosu na gradsku se percipira kao istinska tradicija koja kontinuirano traje više od stotinu godina u istom obliku. Za razliku od toga gradska postoji 'tek' od 1968. godine, s time da se nije redovito održavala i bitno se tijekom godina mijenjala u svojoj formi. Konačno treće, crkvena se ističe po tome što je upravo taj vjerski crkveni čin zahvale bogu na uspješnoj žetvi ono po čemu se Dužijanca razlikuje i ističe u odnosu na žetvene svečanosti drugih naroda«, rekao je Mihovil Gotal.

SOMBORSKA DUŽIONICA

Dr. sc. *Tihana Rubić* je govorila na temu »Sombor-

ska Dužionica i prijepori oko etničkih identifikacija«, a na primjeru istraživanja koje je provela 2002. godine, kada Sombor odlukom općinskih vlasti dobiva dvije dužionice – hrvatsku i bunjevačku.

»Dužionica je intrigantan društveno-kulturni fenomen koji u sebi spaja političko i kulturno, 'tradicijsko' i 'moderno', želju za kohezijom zajednice, samoidentifikacijom i (re)integracijom, ali koja je istodobno i poligon i sredstvo za dezintegraciju. Tragom pitanja o tome 'kako se Bunjevci u Somboru osjećaju po pitanju vlastita identiteta', razvidno je bilo kako je u svijesti predstavnika somborskih KUD-ova Dužionica bitan označitelj 'bunjevačkog' kulturnog identiteta kao kulturne kategorije, ali ne i u jednakom (sub)etničkom obliku«, zaključila je Tihana Rubić.

D. B. P.

UTEMELJENA NOVA NAGRADA

»Tomo Vereš« za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike

Nakon ustanovljena nagrade za najbolju knjigu godine »Emerik Pavić«, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ustanovio je i trijenalnu nagradu za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike, koja će nositi ime jednog od najznačajnijih hrvatskih intelektualaca iz Vojvodine XX. stoljeća, filozofskog i teološkog pisca *Tome Vereša* (1930. – 2002.). Nagrada je ustanovljena na temelju zaključaka s međunarodnog znanstvenog skupa »Misaona popudbina Tome Vereša«, održanog u prosincu 2012. godine.

Za nagradu »Tomo Vereš« moći će se natjecati knjige autora Hrvata iz Vojvodine, knjige na hrvatskom jeziku objavljene u Vojvodini i knjige o Hrvatima u Vojvodini, koje su objavljene tijekom tri kalendarske godine koje prethode godini dodjele nagrade, u području znanosti i publicistike. Posebna će se pozornost obratiti na djela iz društvenih i humanističkih znanosti koje su od značaja za očuvanje i razvoj nacionalne svijesti i identiteta, kao što su povijest, jezikoslovne znanosti, znanost o književnosti, povijest umjetnosti, etnologija, demo-

grafija, sociologija, kulturologija, filozofija, politologija te djela interdisciplinarnoga karaktera.

Zavod je početkom srpnja imenovao Povjerenstvo za izbor najbolje knjige u području znanosti i publicistike, koja je objavljena u razdoblju 2010. do 2012. godine, a koja se dodjeljuje 2013. godine, u sljedećem sastavu: predsjednik Povjerenstva dr. sc. *Robert Skenderović*, dipl. povjesničar te članovi: dr. sc. *Jasminka Dulić*, dipl. sociologinja, mr. th. *Mirko Štefković*, dipl. teolog, *Ivana Andrić Penava*, prof., dipl.

povjesničarka i *Mario Bara*, prof., doktorand sociologije.

Nagrada »Tomo Vereš« za najbolju knjigu u području znanosti i publicistike bit će svečano uručena u listopadu 2013. u okviru manifestacije »Dani Balinta Vujkova : dani hrvatske knjige i riječi«. Osim diplome i plakete, nagrada će imati i svoj novčani iznos.

D. B. P.

Druženje mladih iz susjednih biskupija

Đakovačko-srijemska nadbiskupija sve do 2008. godine činila je jednu cjelinu, nakon čega je razdijeljena na dvije zasebne biskupije – Srijemsku i Đakovačko-osječku. I nakon podjele biskupije su ostale u dobrim odnosima i u međusobnom pomaganju, što se može vidjeti i iz međusobnog

druženja mladih iz župe »Svih svetih« iz Đakova i župe »Sveti Dimitrije« iz Srijemske Mitrovice.

Na križnome putu za mlade 2011. godine, koji se održava svake godine u Hrvatskoj, mladi iz ove dvije župe su se upoznali preko svojih kapelana i tako započeli druženje, koje i danas traje. Pomoću društvenih mreža svakodnevno su se dopisivali i još više upoznawali, te sa svojim kapelanima dogovorili druženje u Srijemskoj Mitrovici. Mladi iz Đakova su ove godine u 4. mjesecu bili prvi puta u Srijemskoj Mitrovici i oduševili su se gostoprimstvom domaćina, a i ljepotama Srijema.

Na uzvratni posjet mladi iz Srijema su se odazvali proteklog vikenda, 12.-14. srpnja, kada su posjetili svoje prijatelje u Đakovu, te upoznali ovaj grad. Tijekom ovoga posjeta obišli su katedralu sv. Petra, kao i nadbiskupski dvor, gdje ih je s velikom radošću primio nadbiskup mons. Đuro Hranić. Pozdravljajući mlade, nadbiskup je rekao kako mu je veoma drago što se mladi iz ove dvije župe, koje imaju dugu zajedničku povijest, druže, jer su oni budućnost svojih župa. Također je naglasio kako je njihovo prijateljstvo važno i da ga trebaju sve više graditi. Tijekom boravka u Hrvatskoj mladi su posjetili i Osijek. Nedjelja je započela svečanom sv. misom na kojoj su mladi iz Srijemske Mitrovice bili čitači, a druženje je nastavljeno u župi.

Mladi iz ove dvije župe se raduju ponovnom susretu, koji će po njihovoj želji biti što prije uzvraćen u Srijemskoj Mitrovici, gdje će se nastaviti prijateljstvo.

Ana Dujić

Proslava 200. obljetnice

Središnja proslava 200. obljetnice od izgradnje sadašnje Crkve u Plavni trajat će od 23. do 25. srpnja, kada će se završiti sv. misom na dan Sv. Jakova, koju će predslaviti subotički biskup mons. Ivan Penzes.

Prvog i drugog dana svete mise počinju u 18 sati, a treći dan, na blagdan Sv. Jakova apostola, svečana misa proščenja počinje u 9,30 sati.

U utorak 23. srpnja nakon sv. mise predviđen je orguljaški koncert »Glasovi orgulja u ravnici«, u sklopu serijala orguljaških koncerata koji organizira Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, na kome će orguljaš iz Subotice prof. *Saša Grunčić* izvesti djela hrvatskih skladatelja iz Vojvodine.

U srijedu 24. Srpnja, nakon svete mise, u dvorani Vatrogasnog doma bit će predstavljena knjiga »Crtice iz prošlosti Plavnice« pok. *Josefa Baslera*.

Z. P.

Održana debata »Europa i kršćanstvo«

Koja je pozicija kršćanstva u današnjim relacijama u Europi, koliko ono može biti gradivni element europskog zajedništva, te odnos države i crkve (posebice u postsocijalističkim zemljama), neke su od tema razmatranih na dvodnevnoj debati »Europa i kršćanstvo«, koja je održana u okviru ovogodišnjeg Festivala europskog filma na Paliću. U debatnom programu sudjelovalo je 20 eksperata različitih profesionalnih usmjerenja. Ova debata ujedno predstavlja završnicu serije tribina priređenih u povodu obilježavanja 1700 godina od proglašenja Milanskog edikta, koje su skupa organizirali Otvoreno sveučilište Subotica, Subotička biskupija i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Kao uvod u ovogodišnje, 20. izdanje paličkog festivala, već ranije je prikazan i filmski program »Europa i kršćanstvo«, u okviru kojeg je publika imala prilike vidjeti 10 ostvarenja, kako velikana europske kinematografije, tako i novijih autora koji su se bavili temama vezanim uz kršćanstvo.

D. B. P.

U Somboru 16. srpnja proslavljen blagdan Gospe Karmelske

MEDITACIJA

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Evangelje, kao nepresušni izvor poruka i usmjerenja za život, u šesnaestoj nedjelji kroz godinu stavlja pred nas Isusov susret s Martom i Marijom u njihovoj kući (Lk 10, 38-42). Što nam ovaj susret poručuje, što nas Isus želi poučiti?

MARTA I MARIJA

Dvije sestre, Marta i Marija, ugostile su Isusa u svojoj kući. Međutim, one se ponašaju sasvim drugačije – dok se Marta potpuno angažirala da Isusa što bolje ugosti i počasti, Marija sjedi do njegovih nogu i sluša ga. Iz naše perspektive čini se da Marta postupava ispravno, jer se gosta mora što bolje ugostiti i poslužiti te nam je čudno da i Marija ne čini isto što i sestra. Ali, čitamo da Isus misli suprotno. On poručuje da je ispravno postupila Marija.

Marta i Marija su simboli akcije i kontemplacije u kršćanskom životu. Koji model od ta dva izabрати, bilo je pitanje koje je od davnina mučilo Crkvu. Neki su bili više naklonjeni aktivnom, drugi kontemplativnom modelu, što vidimo i u načinu života brojnih redovničkih zajednica. Naš svijet je svijet akcije. Čovjek je sve užurbaniji i sve više radi. Želi dati

Raditi poput Marte ili slušati poput Marije?

svoj maksimum, vidjeti što bolje rezultate svoga rada i što više postići za što kraće vrijeme. Stoga je i njegov vjerski život pun akcije. On želi susresti Boga i ugostiti ga, ali to čini poput Marte.

Marta je imala dobru namjeru, ali učinila je veliku pogrešku. Ona je dala sve od sebe da Isusa dobro ugosti, no napravila je propust – nije se posvetila samom Isusu i susretu s njim. Susretati se s Isusom znači slušati njegovu riječ i otvoriti srce da sjeme riječi donese plod u životu. To je ono što je učinila Marija i što Isus želi da učini svatko. Međutim, u svijetu akcije susret s Isusom nekako izmiče. Pokraj njega prolazimo, ali se ne zaustavljamo. Za susret s Bogom potrebno je povući se u tišinu, prestati djelovati i govoriti te slušati. Omogućiti samima sebi da čujemo što nam on govori. Jer, od pretjerane želje za akcijom i želje za tim da mi njemu kažemo što imamo, nemamo vremena da zastanemo i poslušamo što on ima nama za reći. To je Isusova poruka Marti i svima nama: »Stani, poslušaj što ti želim kazati.«

I SLUŠATI I RADITI

Nikako ne smijemo misliti da je Isus u ovoj zgodi podcjenjuje ljudski rad. On je odrastao u radničkoj obitelji i sam je bio radnik. Sveto pismo je vrlo strogo prema lijenosti i besposlici. Svima nam je dobro poznata izreka sv. Pavla: »Tko neće da

radi, neka i ne jede« (2 Sol 3, 10). Bog je na početku svijeta ostavio čovjeku zemlju da je obrađuje i čuva (Post 2, 15). Stoga Isus ne želi rad staviti u negativan kontekst. Njegova je poruka čovjeku da radi, ali i da zastane i nađe vremena da susretne Boga i posluša ga. To su vjerski velikani prepoznali još odavno te je čuveno redovničko pravilo sv. Benedikta, kasnije opće prihvaćeno, bilo: Moli i radi. To bi trebao biti moto svakog vjernika. Ne možemo i ne smijemo zanemariti svoje obveze, ali isto tako ne možemo i ne smijemo zanemariti Boga.

U tom svjetlu kršćanin treba promatrati svoj odnos prema nedjelji koja nam je dan Gospodnji. Od sedam dana u tjednu Bog je šest ostavio za rad, a samo jedan traži za sebe. Dakle, nedjelja nije samo dan odmora, nego i dan za Boga. Nažalost, svjedoci smo da suvremeno društvo ne dopušta čovjeku da mu nedjelja bude dan odmora te se čovjek automatski ne može taj dan ni posvetiti Bogu. S druge strane, mnogi koji nedjelju koriste za počinak od rada zaboravljaju njenu dimenziju dana Gospodnjeg. Pa nedjelja postaje dan za izlet, za sport-

ske aktivnosti, za druženja i šoping, a u svemu tome nema vremena za Boga.

Naša nas vjera obvezuje da nedjelju živimo kao dan Gospodnji. I Zakonik kanonskog prava u kanonu 1247 kaže da su vjernici dužni nedjeljom ići na misu te se uzdržavati od poslova koji bi priječili iskazivanje štovanja Bogu i odmor duše i tijela. Bog nam je ostavio mnogo vremena za posao, prijatelje, hobije, a od nas traži samo da ga se sjetimo makar jednom tjedno, da makar taj jedan dan u tjednu prisustvujemo misnom slavlju u kojem nam se daruje i tijelom i krvlju. On želi da ga pokraj brojnih obaveza ne zaboravimo, kao što je Marta, okupirana kućanskim poslovima, zaboravila samom Isusu posvetiti pažnju. Nemojmo dopustiti da, potpuno okupirani ovim svijetom, ne možemo ispuniti ni onaj minimum zahtjeva koje Bog pred nas stavlja.

ŠTO VOLITE KUhati, PODIJELITE S NAMA!

Piše i uređuje: Branka Dulić

Ozbiljne i slatke obveze

Nastavljamo ljetnu shemu zadovoljni što su je prihvatili naši sugovornici. Vidno je zadovoljstvo boravka i druženja vani, što dalje od kuhinje i pećnice. Na koncu, svi mi zaslužujemo bar tijekom ljetnih mjeseci malo oduška od svega, a posebice od kuhanja. Tako da evo, zadovoljno koracamo u ljeto skupa s vama i vjerujemo da je naš izbor po pitanju druženja vani, i samog vanjskog ugođaja dobar.

Danas se družimo s *Ivanom Petrekanić-Siž*. Uposlena je u Javnom poduzeću »Radio Subotica« kao v. d. urednica Uredništva na hrvatskom jeziku, a u radiju radi od kolovoza 1999. godine, znači skoro 14 godina. »Prije ovog radnog mjesta bilo ih je nekoliko, međutim niti na jednom se nisam dugo zadržala, jer me nije ispunjavalo. Na kraju se ispostavilo, o čemu nisam ni sanjala, budući da sam završila srednju i višu ekonomsku školu, da će novinarski posao biti taj koji će zaokupiti moju pozornost i zanimanje. Osoba

sam koja malo teže podnosi promjene i neke iznenadne i nepredvidive situacije, a novinarstvo upravo to nosi sa sobom, ispostavilo se kako mi na radnom mjestu to i odgovara – da je dinamično, da nije svaki dan isto, a moram priznati, paše mi i to što se ne mora rano ustajati (iako se to promijenilo otkad imam djece koje je krenulo u vrtić).« Ivana je zadovoljna i ne može sebe zamisliti na nekom drugom poslu.

DRUŠTVENI ANGAŽMANI, OBITELJ I JOŠ PONEŠTO...

Na ovo pitanje Ivana odgovara: »Moja slatka obveza je uređivanje dječjeg podlistka 'Hrvatske riječi' – 'Hrčko', a to radim od njegovog prvog broja, točnije od prosinca 2003. godine. Budući da sam koncem 90-ih uređivala i vodila dječju emisiju na tadašnjoj subotičkoj Super televiziji, a potom se po osnutku Uredništva na hrvatskom u Radio Subotici honorarno angažirala također

u emisiji za djecu, kada se u NIU 'Hrvatska riječ' počelo govoriti o tome da bi trebao postojati dječji list, javila sam se sa željom da surađujem na njegovoj izradi. Međutim, neočekivano i neplanirano mi je ponuđeno, ni manje ni više, da ga uređujem, što sam oduševljeno prihvatila.«

Ivani nije dosadno ni na poslu ni kod kuće. Ima kćerkicu *Hanu* koja ima 3 i pol godine i koja ne miruje ni pet sekundi, kako kaže. Tijekom radnog tjedna, od momenta kad stignu kući već s ulaznih vrata kreću Hanine želje i zahtjevi. Voli gledati crtiće, tako da ipak kad mama dođe s posla može se malo osvježiti za nove radne pobjede. Hana pohada vrtić u mješovitoj skupini u objektu »Šumice«. »Rodna kuća mi je u blizini, odnosno nadiki *Editi* je blizu kada treba otići po svoju unuku i unuka *Martina* (sina moga brata *Dražena*), s kojim je Hana u skupini, budući da je razlika između njih dvoje svega 28 sati.«

Na pitanje voli li život u kući, kaže kako ne bi mogla zamisliti drukčije. »Iako nisam neka vrtlarica (u uređivanju vrta uživa moj suprug), pravo je uživanje udobno se smjestiti u dvorištu i opustiti se uz cvrkut ptica i ostale zvukove prirode.« Donedavno su imali dva »avlijanera« (jedan je uzet iz azila), međutim tada nisu imali vrt. Tijekom zimskog razdoblja, baš nekako u vrijeme velikog snijega, nisu se znali vratiti kući, te su uz veliku tugu, u korist vrta s cvijećem, odlučili ne udo-

mljavati nove kuse.

Kada smo kod trenutačka opuštanja i nekog hobija, Ivana ima vremena i za to, ili bar nađe sebi te trenutke da se malo isključi, kako kaže iz svakodnevnih rutine.

»Imam malo, ali odabrano društvo još iz srednjoškolskih dana, s kojim gledam da se vidim barem jednom mjesečno i malo se isključim. Jako volim čitati knjige, a ono što me osobito opušta i potpuno isključi, jest slaganje puzzle. Sastavila sam ih oko 15 od 1.500 do 2.000 komada i uglavnom su to reprodukcije poznatih slikara, od kojih sam jednu uramila i krasim kuhinjski zid. Povremeno se i rekreiram na treningu aerobika, vozeći bicikl ili rolere. Ono što mi malo nedostaje to su putovanja kojih je bilo dosta dok se Hana nije rodila. Od neizbježnih ljetovanja, do jednodnevnih izleta, najčešće u Mađarskoj. No, kako Hana raste, tako smo i mi više u pokretu.«

ZANIMLJIVI INTERVJU ILI NEKA OSOBA KOJA JE OSTAVILA POSEBAN DOJAM...

»Tijekom svog dosadašnjeg vijeka u radiju napravila sam nekoliko intervjua s poznatim osobama iz Hrvatske, poput *Ibirce Jusića*, *Tončija Huljića*, *Jelene Rozge*, *Davora Gobca*, ali me se posebno dojmio i najviše mi je značio onaj s *Josipom Lisac*. Ova hrvatska diva 2011. godine održala je koncert na paličkoj Ljetnoj pozornici u okviru 'Dužijance', i novinari odabranih medijskih kuća imali su prigodu napraviti s njom po kraći intervju. Budući da

je u pitanju moja najomiljenija hrvatska glazbenica, pored *Olivera Dragojevića*, ispunio mi se san da i razgovaram s njom. Naravno, dobro sam se pripremila za taj intervju, a budući da sam ga obavila srčano i s velikim oduševljenjem, to je i Josipa osjetila i uzvratila mi istom mjerom. Jednostavno se vidjelo kako joj gode neka moja pitanja i nakon što je razgovor započeo onako profesionalno i na distanci, ubrzo se raznježila i otvorila. Sa mnom je bio moj kolega novinar koji je sve to snimio. Taj je intervju u pisanoj formi postavljen na internetskim stranicama našeg uredništva (www.radiosuboticadanas.info) i posljednji put kad sam pogledala, imao je skoro 2.100 učitavanja.»

I NA KONCU, TKO JE TKO U KUHINJI...

Kada smo malo zašli u kuhinju tu je na sceni jedna druga priča. Ivana priznaje, s malim osjećajem stida, da je pomoćna kuharica glavnog kuhara – svome suprugu Zoliki. »On je za to rođen i voli kuhati od malih nogu. Vjerojatno mu je to u genima pošto mu je baka bila profesionalna kuharica u subotičkim

DIJELIMO S VAMA DANAŠNJI RECEPT SA SLIKOM!

SLOŽENAC OD KRUMPIRA

(s kobasicom, jajima i vrhnjem)

Potrebni sastojci:

1,5 kg krumpira / 300 g domaće kobasice / 6 jaja / 2 kisela vrhnja / jedna velika žlica margarina ili putra / začini

Priprema:

Podmazati tepsiju margarinom ili putrom. Na

to poslagati red krumpira isječenih na kolutove, potom red isječene kobasice i na to red prethodno skuhanih jaja, također isječenih na kolutove. Sve to posuti s malo vegete te posložiti još jedan red

krumpira, koji je poželjno posoliti. Tepsiju prekriti alufolijom i staviti u pećnicu ugrijanu na 230 stupnjeva. Nakon pola sata, kad krumpir smekša, skinuti foliju i premazati vrhnjem, te vratiti u pećnicu da se zapeče. Služiti uz sezonsku salatu.

srednjim školama i hotelima na obali Jadranskog mora u Hrvatskoj. Posebno je kreativan kad od skoro ničega treba napraviti nešto. Meni je veći problem što skuhati,

nego sam čin kuhanja. Kada imam volju za to, onda i nije tako loše to što napravim. Naravno, od kada sam majka više sam za štednjakom, s tim da Hana za sada uživa u

svega nekoliko vrsta jela (tzv. rizi-bizi sa sjeckanim pilećim bijelim mesom, grašak varivo, tijesto s jajima ili sa sirom, špageti, pečeni krumpiri, palačinke... Kao i sva djeca, obožava suhomesnate proizvode i slastice.«

Tijekom radnog tjedna imaju pomoć njene mame, koja kuha utorkom i četvrtkom, no nekad i češće. Subotom kuhaju nešto što ne iziskuje puno vremena, dok se za nedjeljni ručak ipak malo više potruže. Bitno je, kako nam kaže, da to bude pravi obiteljski objed. Ivana voli praviti slatke delicije. Nije joj teško praviti tortu u koju je potrebno uložiti ako treba 2 - 3 sata da bude gotova. Voli kremaste, voćne, ne preslatke torte.

Ivana dijeli s nama jelo koje je često na njihovom subotnjem meniju, a to je tzv. »rakott krumplici«, u prijevodu: složenac od krumpira. Što na koncu reći, Ivana je bila doista zahvalna sugovornica, a recept kušajte, jednostavan je za napraviti. Dok sjedite u nekoj hladovini na svojoj klupi ili naslonjaču jelo se peče u pećnici, zar to nije idealno u ovim ljetnim mjesecima?

POLIKLINIKA

Jelene Čović 28, 24000 Subotica, www.badawi-su.com, poliklinika@badawi-su.com
024/553-774, 024/567-495, 0600/553-774, 0600/567-465

Badawi

Ponedjeljkom i petkom **POPUST 20%**
na pedijatrijski, ginekološki i opći pregled!

od 1991 sa vama!

Poliklinika za vašu obitelj

POČEO 20. FESTIVAL EUROPSKOG FILMA NA PALIĆU

Sigurna kuća za dobre filmove

Osim uručenja nagrade »Aleksandar Lifka«, organizatori se s 20 priznanja odužili zaslužnima za postojanje festivala, a na samom početku prikazan je poučan film o opasnostima kojima je izložen

Radoslav Zelenović, Milena Dravić, Branislav Lečić, Mira Banjac i posthumno: Mitar Lazović, Jožef Šram i Dinko Tucaković.

POČASTVOVANI DOMAĆIN SLAVLJA

U ime nagrađenih, odnosno, kako ih je nazvala – »kraljeznice Festivala«, Mira Banjac je istaknula da živimo u teško i siromašno vrijeme, ali da je nedopustivo da samo kultura bude mjera siromaštva: »Najveće siromaštvo je siromaštvo duha jednog naroda. Da to ne mora tako biti, 20 godina ovaj festival je istinski njegovao veliku europsku filmsku produkciju i mislim da je, kao i Subotica sa svojom utemeljenom višenacionalnom kulturom, zaslužio biti počastvovani domaćin ovog velikog slavlja«.

Pokrajinski tajnik za kulturu Slaviša Grujić istaknuo je da je festival nastao u najteže vrijeme i da je najvažnije što je uopće opstao. Za to vrijeme, kako je naveo, festival je pratio i uspone i padove domaće kinematografije, ali i upoznao svoje posjetitelje sa suvremenim europskim filmom.

Ministar kulture i informiranja Bratislav Petković u svom je izlaganju istaknuo kako je vrijeme potvrdilo opravdanost ideje da se festival okrene europskom filmu, dodajući kako Subotica i Palić na taj način svake godine dokazuju da su predvodnica europske ideje u Srbiji.

Z. Romić
(Festivalske novine)

Uručenjem nagrada »Aleksandar Lifka« redateljima Emiru Kusturici i Nikiti Mihalkovu prošle subote je otvoren 20. festival europskog filma na Paliću. Obrćajući se prepunom gledalištu na Ljetnoj pozornici Kusturica je istaknuo da se od početka informatičke revolucije, prije dvadesetak godina, zapravo nije dogodilo ništa.

»Kako god okreneš, moraš imati dobru ideju. Problem je, međutim, što se i dobre ideje uvijek podvođe pod europski film, a najbolji europski filmovi u posljednje vrijeme su bili iranski. Utoliko je bolje što postoje festivali koji vode posebnu brigu o autorskom filmu koji zadovoljava čitav spektar egzistencijalnih, političkih i povijesnih problema, što je i karakteristika dobrih filmova. Po mom dubokom uvjerenju, kako bi napravio globalni hit, ne smiješ biti pametan. I utoliko su festivali kao što je ovaj postali 'sigurne kuće' za dobre filmove«, rekao je Kusturica.

Opisujući poludnevno putovanje od Nižnjeg Novgoroda do Palića i isto toliko nazad, Nikita Mihalkov je unaprijed iznio zaključak o kojem će razmišljati kasnije: »Bože, koliko ja volim Srbiju da bih sve ovo uradio«!

Otvorenje festivala počelo je »povijesnim znanstveno-fantastičnim filmom« Szabolcsa Tolnaja, naslovljenim »Vrata vječnosti«. U rimejku o proteklih 20 godina – posvećenom Kenu Russelu – autor je posebnu pažnju posvetio opasnosti koja festivalu pretila od strane čovjekolikih kulturnih svemiraca na privremenom radu u institucijama sustava.

UMJETNIČKO VIĐENJE EUROPE

U protokolarnom dijelu festivala prvi se pojavio gradonačelnik Subotice Modest Dulić, koji je istaknuo da je Europska filmska akademija manifestaciju »Tjedan u prirodi« organizirala u sklopu palićkog filmskog festivala.

»To će svakako biti prilika da prekaljeni majstori Europske filmske akademije budu ovdje, poput dobitnika brojnih 'oskara' Jima Sheridan, i sva svoja iskustva i životne opuse stave na raspolaganje mladim kolegama i pomognu im da krenu tim istim putem«, rekao je Dulić, dodajući da je odluka organizatora od prije 10 godina da se festival u potpunosti okrene europskom filmu svim posjetiteljima omogućila da vide kako vrhunski filmski stvaraoci vide Europu i svijet u kom živimo.

Gradonačelnik je tom prilikom dodelio plakete zaslužnima za organizaciju, promociju i prestiž festivala. Plakete su dobili: Dragan Božinović, Josip Krajniger, Srbojeb Sigulinski, Jovan Mickovski, Milan Petrović, Miodrag Bardić, Anđelko Kovačić, Igor Skala, Nevena Đonlić, Zoltán Siflis, Zorica Dimitrijević, Nebojša Popović, Vitomir Simurdić, Miroslav Bogorović, Nikolaj Nikitin, Josip Tikvicki,

PRIČA O FOTOGRAFIJI

Dužionica

I dućeg tjedna (28. srpnja) Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Vladimir Nazor« obilježiti će završetak ovogodišnje žetve tradicionalnom manifestacijom Dužionica. Bit će to 79. put da se u Hrvatskom domu održava ova svetkovina, koja se u Somboru prvi puta javno proslavila polovicom tridesetih godina prošloga stoljeća. Nije se ta tradicija, usprkos ratu i drugim nedaćama, prekinula sve do danas.

Žetva, koja se nekada obavljala ručno, bila je toliko važan posao da se u obiteljima bačkih Hrvata na koncu svake žetve priređivala obiteljska proslava. Slavlje je bilo prikladno obavljenom poslu i mogućnostima domaćina i na taj način domaćin se zahvaljivao risarima za uspješno obavljen posao. Prva zajednička Dužionica Crkve i naroda održana je u Subotici 1911. godine, a u Somboru poslije više od dva desetljeća. Prvi puta uz svečanu svetu misu Dužionica u Somboru obilježena je 1935. godine. Bila je to lijepa i masovna proslava s brojnim konjanicima, barjacima, mladima u nošnjama, risarima i risarušama. Održavane su dužionice i narednih godina, pa čak i u vrijeme rata, ali su tada bile nešto skromnije, no i tih ratnih godina ulicama Sombora prolazile su svečane povorke sudionika dužionica. Tradicija održavanja dužionica nije prekidana ni u poslijeratnim godinama, ali su proslave bila skromne. Stariji Somborci sjećaju se

da tih poratnih godina nije bilo svečanih povorki na gradskim ulicama, pa su mnogi odlazili u Suboticu na Dužijancu.

SVETKOVINA NA SALAŠIMA

Šezdesetih godina prošloga stoljeća, zahvaljujući tadašnjem župniku župe Presvetog Trojstva *Ivanu Jurigi*, Dužionici će ponovno biti vraćen prijašnji sjaj. I dalje nije bilo svečanih povorki na gradskim ulicama, ali se išlo svečano u crkvu na misu zahvalnicu. Narednih godina počele su se dužionice organizirati i na okolnim somborskim salašima, Bezdanskom putu, Nenadiću, Gradini... Bile su to masovne i lijepe dužionice, risari i risaruše išli su jedni kod drugih, a proslava se završavala igrankama u domovima kulture. Salašari s Bezdanskog puta imali su svečanu misu u svojoj crkvi Nikole Tavelića, gdje se posvećivao kruh od novoga žita. Na misi su se okupljali vjernici s Bezdanskog puta i iz Male Pešte. Glavna Dužionica i dalje je u crkvi Svetog Trojstva, a okupljanje, ručak i igranka u Hrvatskom domu. No, kako je na salašima mladeži bivalo sve manje tako su nestale i dužionice. Posljednja Dužionica na salašu održana je 1990. godine na Nenadiću. Kako su nekada bile lijepe dužionice na salašima danas se rado sjećaju nekadašnji sudionici, koje na to podsjećaju još samo foto-

Sudionici Dužionice 1938. godine

grafije. Ne samo da na salašima nema više dužionica, već nema više ni igranki. Sada se mladež zabavlja na drugačiji način, a oni kojima je stalo do igranki i folklora preostao je Hrvatski dom i folklorna sekcija.

Od početka 90-tih godina slavi samo jedna centralna Dužionica u Hrvatskom domu u organizaciji HKUD-a »Vladimir Nazor«. Kao što tradicija nije prekidana u vrijeme Drugog svjetskog rata, tako je običaj održan i tijekom mučnih 90-tih.

SVEČANA POVORKA NA ULICAMA

Utihnule su dužionice na salašima, ali su zato svi mnogo truda uložili da centralna Dužionica bude što

lijepša i bolja. Postao je običaj, koji se održao do danas, da se večer prije Dužionice u Hrvatskom domu uz predstavljanje bandaša i bandašice priređuje kulturni program, nastupi sekcija društva, izložbe, promocije... Kako su se mijenjale društvene i političke okolnosti u Somboru s kraja 90-tih godina prošloga stoljeća, počeo se mijenjati i odnos prema hrvatskoj zajednici. Poslije nekoliko decenija povorka sudionika Dužionice ponovno je izašla na ulice Sombora. Od tada svake godine svečana povorka poslije svete mise u crkvi Svetog Trojstva ide glavnom somborskom ulicom do Županije u kojoj je sjedište gradske vlasti i gdje bandaš i bandašica gradonačelniku predaju kruh od novoga žita.

Zlata Vasiljević

OČNA KUĆA

optika i ordinacija
na jednom mjestu

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20

KOD GLAVNE POŠTE

Zašto? Kako? Molim?

Kako su nastale obične olovke?

Prvi materijal od kojeg se izrađivao materijal uloška olovke bilo je srebro. Srebro je ostavljalo sivi trag, no problem je bio u skupoći materijala. Zatim ga zamjenjuje olovo. Ono je mekše pa je olakšalo pisanje i ostavljalo je postojaniji trag od srebra. No, olovo je teško pa su ljudi ponovno bili prisiljeni pronaći materijal za pisanje. Riječ je o grafitu. Grafit se miješa s glinom pa može biti različitih tvrdoća - od jako mekanog do tvrdog, stoga danas razlikujemo mekane i tvrde olovke.

Zašto je Zemlja plava?

Promatrana iz svemira Zemlja je plave boje, jer na mora i oceane otpada čak 71 posto jezine površine.

Jeste li znali?

- da termite rade 24 sata dnevno, i uopće ne spavaju?

- da postoji oko 2000 vrsta komaraca?

- da je nemoguće poljubiti vlastiti lakat?

- da mušica leti brzinom od 6 km/h?

- da komarac ima 47 zuba?

- da zvuk putuje 3 puta brže kroz vodu nego kroz zrak?

- da krokodili ne mogu izbaciti svoj jezik van?

- da miš može duže izdržati bez vode nego deva?

- da krtica može iskopati tunel od 70 metara za jednu noć?

- da će svježe kokoške jaje potonuti u vodi, a pokvareno neće?

Dragi prijatelji!

Vjerujem kako uživate u čarima ljeta i zabavljate se s prijateljima. U ovome broju Hrvatske riječi evo malo i zabave uz koju možete nešto i naučiti. Ovaj kviz možete rješavati i u društvu prijatelja, neka svatko uzme svoj papir i odgovara na postavljena pitanja, na kraju provjerite tko je imao više točnih odgovora. Svi skupa se nagradite nekom rashlađenom slasticom, poput sladoleda.

1. Zdravlje je:

- dobro fizičko, psihičko i emocionalno stanje
- kad nisi prehladen
- stanje potpune sreće
- kad imaš apetita

2. Važni uvjeti zdravlja su:

- veliki stan i puno novca
- život u prirodi i uzgajanje životinja
- uravnotežena prehrana, higijena i tjelesna aktivnost
- planinski zrak i morska voda

3. Zarazu bakterijama možemo spriječiti:

- izbjegavanjem kontakta s drugim ljudima
- redovitim pranjem ruku
- čestim odlaskom liječniku
- pijenjem velikih količina vode

4. Koliko često treba prati zube?

- jednom dnevno, najbolje je ujutro
- jednom dnevno, prije spavanja
- dva puta dnevno, ujutro i navečer
- iza svakog obroka

5. Krvarenje zubiju uzrokuje:

- loša higijena usta i karijes
- konzumiranje čokolade
- stres u školi
- neke vrste ruževa za usne

6. Stomatolog je:

- pomoćnik stolara
- liječnik za područje trbuha
- liječnik za zube i usnu šupljinu
- znanstvenik iz područja matematike

7. Koji se vitamin stvara pod utjecajem sunca?

- D vitamin
- B vitamin
- C vitamin
- E vitamin

8. U limunu i naranči se nalazi vitamin koji nas štiti od prehlade. To je:

- E vitamin

- b) C vitamin
- c) D vitamin
- d) A vitamin

9. Mrkva sadrži vitamin A, koji:

- a) ubrzava rad srca
- b) ubrzava rad jezika
- c) poboljšava vid i pamćenje
- d) poboljšava okus

10. Koji obrok ne smijemo preskakati?

- a) doručak
- b) užinu
- c) ručak
- d) večeru

11. Koliko obroka dnevno trebamo imati?

- a) 2 obroka (doručak i ručak, večeru možemo preskočiti)
- b) 3 obroka (doručak, ručak i večeru)
- c) 5 (3 glavna obroka i 2 međuobroka)
- d) koliko god želimo

12. Što je sistematski pregled?

- a) matematički račun
- b) liječnički pregledi u svrhu zdravstvene zaštite
- c) liječnička kontrola nakon bolesti
- d) ispit znanja na kraju školske godine

13. Prostorije u kojima boravimo, trebamo:

- a) opremiti novim namještajem
- b) redovito čistiti i prozračivati
- c) zaključavati
- d) prilagoditi gostima

14. Za dobro zdravlje je važno kretanje. Djeca i mladi trebaju tijekom dana biti fizički aktivni, najmanje:

- a) 10 minuta
- b) 30 minuta
- c) 40 minuta
- d) 60 minuta

15. Očuvanjem prirode osiguravamo:

- a) prostor za igranje
- b) drvenu industriju
- c) svjež zrak i čistu vodu
- d) znanstvena istraživanja

16. Recikliranjem i odvajanjem otpada:

- a) pomažemo roditeljima
- b) štedimo, smanjujemo onečišćenost, čuvamo prirodu i zdravlje
- c) gubimo vrijeme
- d) sudjelujemo u školskoj aktivnosti

Hrckova kuharica

Voćna salata u dinji

Potrebno: razno voće - naš prijedlog: 3 breskve, 3 marelice, pola manje dinje, lubenica, višnje, grožđe i 2 vrećice vanilin šećera

Priprema:

Voće dobro oprati, odstraniti mu kožicu, koštice i izrezati ga na sitnije komadiće.

Sve pomiješati u većoj posudi i posuti vanilin šećerom.

Kako bi voćna salata bila drugačija i zabavnija predlažemo da ju servirate u dinji (može i u lubenici).

Pomiješano voće staviti u hladnjak da se hladi, a dinju izrezati u obliku košarice, ili jednostavno na pola, pa ju nožem ukrasiti (budite pažljivi ako radite nožem). Kada završite dekoraciju dinje, jednostavno voće stavite u jestivu posudu i vaše ljetno osvježanje je spremno.

Pozovite prijatelje i uživajte!

Fotke kako je vama uspio ovaj jednostavni recept možete slati na email adresu: hrckovakuharica@gmail.com

Ujedno vas pozivam da nam šaljete (na gore navedenu adresu) i vaše jednostavne recepte s fotografijama. Najbolje ćemo objaviti!

Točni odgovori:
1. a
2. c
3. b
4. d
5. a
6. c
7. d
8. b
9. c
10. d
11. c
12. b
13. b
14. d
15. c
16. b

PETAK
19.7.2013.

06:10 Trenutak spoznaje (R)
 07:00 Dobro jutro, Hrvatska
 07:01 Vijesti
 07:06 Dobro jutro, Hrvatska
 07:30 Vijesti
 07:35 Dobro jutro, Hrvatska
 09:04 Gorski liječnik, serija
 09:48 Vijesti iz kulture
 09:57 Glamurozne slastice (1), dokumentarna serija (R)
 10:19 Medvjeda obitelj i ja: Jesen, dok. serija (R)
 11:11 Draga Genevieve... (1), dokumentarna serija
 11:33 Draga Genevieve...
 12:00 Dnevnik 1
 12:37 Nasljednica s Vendavala, telenovela
 13:25 Dr. Oz (3), talk-show (R)
 14:05 Jelovnici izgubljenog vremena: Ribarenje Petra Hektorovića
 14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
 14:42 Slonovske priče, australsko-francuski film (R)
 16:17 Ribar ribi grize rep, dokumentarna serija
 17:00 Vijesti
 18:25 Heartland (1), serija
 19:10 Tema dana
 19:30 Dnevnik
 20:05 Stipe u gostima (5), humoristična serija
 20:40 47. MSF - Hrvatska u Europi, Europa u Hrvatskoj
 21:20 Svečana priredba 47. međunarodne smotre folklor, prijenos
 22:40 Dnevnik 3
 23:00 Vijesti iz kulture
 23:20 Filmski maraton: Odvuci me u pakao, američki film
 00:55 Filmski maraton: Slonovske priče, australsko-francuski film
 02:27 Rebecca, mini-serija
 03:57 Dr. Oz (3), talk-show (R)
 04:37 Skica za portret
 04:48 47. MSF - Hrvatska u Europi, Europa u Hrvatskoj
 05:25 Ribar ribi grize rep, dokumentarna serija
 05:52 8. kat: Zvijezde koje pamtim, talk-show (R)

06:15 Najava programa
 06:20 Nasljednica s Vendavala, telenovela

07:05 Mala TV
 07:35 Moomini, crtana serija
 08:00 Teletubbies
 08:25 Papreni detektivi 1, serija za djecu
 08:50 H2O Uz malo vode! 2
 09:15 Svjetski biseri 2: Libanon - miljenik Bliskog istoka, dokumentarna serija (R)
 10:06 Dolina sunca, serija
 10:51 Rekonstrukcija: Zabranjeno pušenje
 11:20 Kratki susreti
 11:41 Traumatalogija: Denis Dumančić
 12:06 Šaptač psima (2), dokumentarna serija
 12:56 Doktor Who 2, serija
 13:41 Doktor Who 2, serija
 14:26 Degraasi 5, serija
 14:48 Dnevnik jedne plavuše: Igrice koje igramo
 14:55 Muška posla: Današnji muškarac
 15:02 Superžena: Ostati mlad
 15:09 Početnica: Fotosafari
 15:16 Ružiona specijal: Kawasaki 3P
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:33 8. kat: Zvijezde koje pamtim, talk-show
 17:18 Dolina sunca, serija
 18:03 Novi klinici s Beverly Hillsa 4, serija za mlade
 18:43 Bučom u glavu: Rade Šerbedžija
 19:00 Kriške sira (3), dokumentarna serija
 19:25 U vrtu pod zvijezdama, animirana serija
 20:00 Monaco: Atletika - Dijamantna liga
 22:05 Rebecca, mini-serija
 23:35 Ubojstvo 1, serija
 00:30 Retrovizor: Zakon i red: Odjel za žrtve
 01:10 Retrovizor: Uvijek je sunčano u Philadelphiji
 01:30 Noćni glazbeni program

06:45 Pinky i Mozgalo, crtana serija R
 07:10 Pinky i Mozgalo
 07:35 TV izlog
 07:50 Kako vrijeme prolazi, serija R
 08:50 TV izlog
 09:05 Djevojka imena Feriha, serija R
 11:20 Inspektor Rex, serija R
 12:15 Ninja ratnici, serija R
 12:45 Zauvijek susjedi, R
 13:50 In magazin R
 14:30 Inspektor Rex, serija
 15:20 Ninja ratnici, serija
 15:50 Zauvijek susjedi, serija
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 In magazin
 18:05 Kako vrijeme prolazi
 19:15 Dnevnik Nove TV

20:05 Djevojka imena Feriha
 21:06 Djevojka imena Feriha
 22:25 Slučajni milijunaš, film
 00:15 Hudson Hawk, film
 02:15 Smrtonosna zona, igrani film R
 04:00 Ezo TV, tarot show
 05:30 Kraj programa

05:50 RTL Danas, (R)
 06:35 Ekkluziv Tabloid, (R)
 06:55 Ben 10: Ultimate Alien
 07:25 Moji džepni ljubimci
 07:40 Virus attack
 08:15 Krv nije voda, serija (R)
 09:30 Miješani brak, humorna dramska serija (R)
 10:15 Miješani brak, humorna dramska serija (R)
 11:05 Divlja ruža, telenovela
 12:00 TV prodaja
 12:15 Obitelj Rey, telenovela
 13:15 Avenidi Brazil, (R)
 14:15 Heroji iz strasti, serija
 15:15 Heroji iz strasti, serija
 16:10 Miješani brak, serija
 16:55 RTL 5 do 5
 17:10 Miješani brak, serija
 18:05 Ekkluziv Tabloid
 18:30 RTL Danas
 19:10 Krv nije voda, serija
 20:00 Hajde da se volimo 2, film, glazbena komedija
 22:00 Muško-ženske stvari, film, romantična komedija
 23:05 Eurojackpot
 23:10 Muško-ženske stvari, film, romantična komedija
 00:00 Mjesec od porculana, igrani film, triler
 02:00 RTL Danas, (R)
 02:35 Kraj programa

SUBOTA
20.7.2013.

06:42 Drugo mišljenje: Sportske ozljede (R)
 07:12 Najava programa
 07:29 Kratki susreti (R)
 07:50 Hrvatska kronika BiH
 08:10 Kinoteka - ciklus klasičnog vesterna: Požuda za zlatom, američki film (R)
 09:40 Faust Vrančić: San o strojevima - Zemlja, dokumentarna serija (R)
 10:10 Vijesti iz kulture
 10:25 Kućni ljubimci
 11:00 Normalan život, emisija
 12:00 Dnevnik 1
 12:35 Prizma
 13:20 Duhovni izazovi
 13:50 (UNHCR-OSCE - regionalni stambeni program
 14:15 Mladi ninja 2, američki

film (R)
 15:45 Reporter: Rat ruža (R)
 16:30 Zapovjed pod lipom, emisija pučke i predajne kulture
 17:00 Vijesti
 17:15 Kulturna baština
 17:35 Cetina, dok. film
 18:05 Lijepom našom: Požega
 19:10 Ezopovo kazalište, crtani film
 19:20 Dim, dam, dum
 19:30 Dnevnik
 20:05 LOTO 7/39
 20:10 Junaci u kamionima, dokumentarna serija
 21:00 Kulturna baština: Brijuni
 21:15 Kronika festivala igranog filma u Puli
 21:30 Otvaranje festivala igranog filma u Puli
 22:35 Dnevnik 3
 22:55 Vijesti iz kulture
 23:15 Zločinci u odijelima (2)
 00:00 Filmski maraton: Sirene, australsko-britanski film (R)
 01:30 Filmski maraton: Požuda za zlatom, američki film (R)
 03:00 Skica za portret
 03:10 Kulturna baština
 03:30 Jelovnici izgubljenog vremena:
 03:50 Prizma
 04:35 Cetina, dok. film
 05:38 Turistička klasa (R)
 06:08 Lijepom našom: Požega

06:20 Najava programa
 06:25 Turistička klasa
 06:55 Tom i Jerry, crtana serija
 07:20 Moj mali planet
 07:25 Wot wot's, crtana serija
 07:35 Matkova čudovišta
 07:50 Rimske tajne, serija
 08:20 Novi klinici s Beverly Hillsa 4, serija za mlade
 09:00 Mala TV
 09:30 Teletubbies
 09:55 Majstori svirači: Zagrebački dječaci, zbor ORK Muzičke akademije
 10:25 Zdravo maleni - kronika 53. MDF Šibenik
 10:50 Sportske igre mladih
 11:05 Hrabri izviđači, američki film za djecu
 12:30 Titanik, serija
 13:15 Titanik, serija
 14:05 ATP Umag 2012.: Marin Čilić - Marcel Granollers, snimka finala
 15:45 Evergreen
 17:30 Briljanteen
 18:10 Top Gear 17
 19:00 Kriške sira (3)
 19:25 U vrtu pod zvijezdama
 20:00 Glee (2), serija za mlade
 20:45 Bajaga & Instruktori, snimka koncerta

22:35 Biti Flynn, američki film
 00:15 Retrovizor: Zakon i red: Odjel za žrtve, serija
 00:55 Retrovizor: Uvijek je sunčano u Philadelphiji
 01:15 Noćni glazbeni program

06:25 Dnevnik Nove TV R
 07:15 In magazin R
 07:50 Zauvijek susjedi, R
 08:50 TV Izlog
 09:05 Pinky i Mozgalo, R
 09:30 Pinky i Mozgalo
 10:00 Štrumpfovi, R
 10:25 Ninja ratnici, serija R
 10:55 Ninja ratnici, serija
 11:25 Nad lipom 35 R
 12:45 Zauvijek mlad, film
 14:40 Slučajni milijunaš, film R
 16:30 Štrumpfovi
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:10 Zauvijek susjedi, serija
 18:20 Lud, zburjen, normalan R
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Gas do daske 2, film
 21:55 Na smrtonosnoj zemlji, igrani film
 23:50 U zmajevom gnijezdu, igrani film
 01:45 Hudson Hawk, film R
 03:25 Ezo TV, tarot show
 04:55 Muškarci ih vole glupe
 06:30 Kraj programa

07:25 RTL Danas, (R)
 08:05 Virus attack
 08:25 Uvrnuti čupavci
 08:55 Aladdin
 09:20 Timon i Pumbaa
 10:05 Ekkluziv Tabloid, (R)
 10:30 TV prodaja
 10:45 Galileo
 12:00 Muško-ženske stvari, igrani film, romantična komedija (R)
 14:00 Hajde da se volimo 2, igrani film, glazbena komedija (R)
 15:50 Krv nije voda, serija
 16:50 Krv nije voda, serija
 17:50 Smrtonosnih 60, dokumentarna serija
 18:30 RTL Danas
 19:10 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
 20:00 Peti element, film, znanstveno-fantastični
 22:40 Skakač, igrani film, znanstveno-fantastični/avanturistički
 00:25 Kuglački snovi, igrani film, komedija
 02:20 Astro show, emisija uživo
 03:20 RTL Danas, informativna emisija (R)
 03:55 Kraj programa

**NEDJELJA
21.7.2013.**

07:13 Najava programa
07:30 Duhovni izazovi
08:05 Zlatna kinoteka: Pobuna na brodu Caine, američki film
10:05 Vijesti iz kulture
10:15 Najmoćnije žene svijeta: Grace Kelly, dok serija
11:10 Ubojstvo, napisala je
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:40 Divlji u srcu 6, serija
16:30 Vrtlarica (R)
17:00 Vijesti
17:15 Kraljevna nevjesta, američki film
18:50 Jelovnici izgubljenog vremena:
19:10 Ezopovo kazalište, crtani film
19:20 Dim, dam, dum
19:30 Dnevnik
20:05 LOTO 6/45
20:10 Vjerujem u anđele, serija
20:55 Ciklus europskog filma: U boljem svijetu, danski film (R)
22:55 Dnevnik 3
23:15 Vijesti iz kulture
23:29 Kronika festivala igranog filma u Puli
23:45 Zločinci u odjelima
00:26 Pobuna na brodu Caine, američki film (R)
02:26 Detektiv XXL: Topovska kugla, njemačko-talijanski film
03:59 Skica za portret
04:15 Vrtlarica (R)
04:40 Ubojstvo, napisala je
05:25 Divlji u srcu 6, serija

07:07 Najava programa
07:12 Alpe Dunav Jadran (R)
07:42 Pipi Duga Čarapa
08:07 Corto Malteze
08:32 Čajkovski na Waldbühni - Berlinska filharmonija pod ravnanjem Andrisa Nelsona
09:17 Animacijaci, crtana serija
09:37 Feliksova pisma, crtana serija
10:00 Pripovjedač, serija
10:25 Priče u slikama 1, serija
10:40 Biblija
10:50 Portret Crkve i mjesta
11:00 Vrbosko: Misa, prijenos
12:05 Detektiv XXL:

Topovska kugla, njemačko-talijanski film
13:45 Titanik, serija
14:30 Titanik, serija
15:20 Svjetski atletski prvaci: Osaka 2007, dokumentarna serija
16:15 Sabatina, dok film
16:45 Evergreen
18:35 Top Gear 17, dokumentarna serija
19:25 U vrtu pod zvijezdama
20:00 Kralj Teksasa, američki film
21:35 Ciklus kulturnih filmova: Casino, američki film
00:25 Arsen, Gabi, Matija i TO HRT-a
01:30 Retrovizor: strana igrana serija 2
02:15 Retrovizor: Uvijek je sunčano u Philadelphiji
02:40 Noćni glazbeni program

06:40 Dnevnik Nove TV R
07:30 In magazin R
08:05 TV Izlog
08:20 Zauvijek susjedi, R
09:20 Pinky i Mozgalo, R
09:45 Pinky i Mozgalo
10:15 Štrumpfovi, R
10:40 Ninja ratnici, serija R
11:10 Ninja ratnici, serija
11:40 Zauvijek susjedi, serija
12:45 Hitna Miami, serija
14:45 Gas do daske 2, igrani film R
16:30 Štrumpfovi
17:00 Vijesti Nove TV
17:10 In magazin vikend
18:00 Nad lipom 35
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Lud, zbunjen, normalan
20:50 Cura sa zadatkom 2: Lijepa i naoružana, igrani film
23:05 Ubojstvo u Bijeloj kući, igrani film
01:05 Na smrtonosnoj zemlji, igrani film R
02:50 Muškarci ih vole glupe, serija
03:35 Hitna Miami, serija R
05:05 Dnevnik Nove TV R
05:55 Kraj programa

06:10 RTL Danas, (R)
06:45 Krv nije voda, serija (R)
07:40 Aladdin, (R)
08:10 Timon i Pumbaa, animirana serija (R)
08:35 Virus attack, animirana serija
08:55 Uvrnuti čupavci
09:20 TV prodaja
09:35 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
10:35 TV prodaja

**HRT1 20.07.2013 18.05
Lijepom našom: Požeža
Godina proizvodnje: 2009.**

Lijepom našom vodi nas u Požeško-slavonsku županiju, u Požežu gdje su nastupili: KUD-ovi Požeža, Češka beseda, Zagrade i Bektež, MVS Ličani, Garavuš, Zlatna dolina, Širok šor, Slavonski dukati, Robert Vojvodić Bekrija, Prva liga i Igor Delač, Gazde, Bekrije, Vera Svoboda, Šima Jovanovac, Vlatka Kopic Tena, Berde band, Slavonske lole te Krunoslav Kićo Slabinac.

Trajanje: 60 min.
Voditelj: Branko Uvodić
Redatelj: Vladimir Koščević
Producent: Ljubo Vlahov
Urednik: Branko Uvodić

10:50 Smrtonosnih 60, (R)
11:25 TV prodaja
11:40 Skakač, igrani film, znanstveno-fantastični/avanturistički (R)
13:20 Kontrolori leta, igrani film, humorna drama
15:50 Krv nije voda, serija
16:50 Krv nije voda, serija
17:50 Smrtonosnih 60
18:30 RTL Danas
19:10 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
20:00 Montevideo, Bog te video, dramska serija
21:10 CSI: Miami, serija
22:05 CSI: Miami, serija
23:00 CSI: Miami, serija
00:00 Kontrolori leta, film, humorna drama (R)
02:20 Astro show
03:20 RTL Danas, (R)
04:00 Kraj programa

**PONEDJELJAK
22.7.2013.**

06:10 Mir i dobro
06:40 Najava programa
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:01 Vijesti
07:06 Dobro jutro, Hrvatska
09:03 Gorski liječnik
09:49 Vijesti iz kulture
09:57 Glamurozne slastice (1), dokumentarna serija (R)
10:19 Pogled iz visine: Sjeverna Amerika, dokumentarna serija (R)
11:11 Draga Genevieve... (1)
11:33 Draga Genevieve... (1)
12:00 Dnevnik 1
12:35 Nasljednica s Vendavala, telenovela
13:25 Dr. Oz (3), talk-show (R)
14:05 Jelovnici izgubljenog vremena:

14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
14:42 Posljednja prilika, američki film
16:07 Jelovnici izgubljenog vremena:
16:27 Rozarija paška, dokumentarni film
17:00 Vijesti
18:25 Heartland (1), serija
19:10 Tema dana
19:30 Dnevnik
20:05 TV Bingo
20:30 Nulta točka, politički talk-show
21:35 Borgen - sjedište moći (2), serija
22:40 Dnevnik 3
23:00 Vijesti iz kulture
23:14 Kronika festivala igranog filma u Puli
23:30 U potrazi za Amandom, američki film
01:05 Dr. Oz (2b), talk-show
01:45 Posljednja prilika, američki film (R)
03:10 Dr. Oz (2b), talk-show
03:50 Roditelji i djeca
04:32 Skica za portret
04:40 Jelovnici izgubljenog vremena:
05:00 Rozarija paška, dokumentarni film
05:30 8. kat: Životna želja, talk-show (R)

06:10 Najava programa
06:15 Nasljednica s Vendavala, telenovela
07:00 Mala TV
07:30 Moomini, crtana serija
07:55 Teletubbies
08:20 Papreni detektivi 1, serija za djecu
08:45 H2O Uz malo vode! 2
09:10 Svjetski biseri 2: Egiptom po Nilu, dokumentarna serija (R)

10:02 Dolina sunca, serija
10:50 Vaterpolo, SP: Hrvatska - SAD, prijenos
12:10 Vjerujem u anđele - TV serija
13:00 Doktor Who 2 Specijal, serija za mlade
14:00 Doktor Who 3, serija
14:45 Degraasi 5, serija
15:07 Život s cvijećem: Esther Hasse
15:26 Lijepe kuće: Rusan
15:36 Ružiona specijal: Opća opasnost
16:00 Regionalni dnevnik
16:35 8. kat: Životna želja, talk-show
17:15 Umag: ATP, emisija
17:30 Umag: ATP, prijenos 1. meča
19:00 Kriške sira (3), dokumentarna serija
19:25 U vrtu pod zvijezdama
20:00 Glee (2), serija za mlade
20:48 Najava programa
20:50 Konzerva: Jesen
20:54 Konzerva: Fudbalerke (2. dio)
21:00 Predmet ljepote, britansko-američki film
22:40 Roditelji i djeca
23:25 Dva i pol muškarca
23:50 Ubojstvo 1, serija
00:50 Vaterpolo, SP: Hrvatska - SAD, snimka
02:10 Umag: ATP, snimka dva meča
05:10 Noćni glazbeni program

06:00 In magazin vikend R
06:40 Pinky i Mozgalo, R
07:05 Pinky i Mozgalo
07:45 Kako vrijeme prolazi, R
09:00 Djevojka imena Feriha, serija R
11:25 Inspektor Rex, serija R
12:15 Ninja ratnici, serija R
12:45 Zauvijek susjedi, R

13:50 In magazin vikend R
14:30 Inspektor Rex, serija
15:20 Ninja ratnici, serija
15:50 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Djevojka imena Feriha,
21:06 Djevojka imena Feriha,
serija - nastavak
22:15 Večernje vijesti
22:35 Tango i Cash, film
00:30 Ubojstvo u Bijeloj kući,
igrani film R
02:25 Muškarci ih vole glupe
03:55 Ezo TV, tarot show
04:55 Muškarci ih vole glupe,
serija R
05:40 Kraj programa

07:15 RTL Danas, (R)
07:50 Ben 10: Ultimate Alien
08:20 Moji džepni ljubimci
08:35 Virus attack
09:10 Krv nije voda, serija (R)
10:20 Miješani brak, (R)
11:10 Divlja ruža, telenovela
12:20 Obitelj Rey, telenovela
13:10 Montevideo, Bog te
video, dramska serija (R)
14:10 Heroji iz strasti, serija
15:10 Heroji iz strasti, serija
16:10 Miješani brak, serija
16:55 RTL 5 do 5
17:10 Krv nije voda, serija
18:05 Ekskluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:10 Avenida Brasil, serija
20:00 Cliffhanger, igrani film,
avanturistički/ triler
22:10 Vratit će se rode
23:10 Vratit će se rode
00:10 RTL Vijesti
00:30 Zaboravljeni slučaj, serija
01:25 CSI: Miami, serija (R)
02:25 Astro show
03:25 CSI: Miami, serija (R)
04:15 RTL Danas, (R)
04:50 Kraj programa

UTORAK 23.7.2013.

06:10 Znanstvena petica (R)
06:40 Najava programa
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:01 Vijesti
07:06 Dobro jutro, Hrvatska
07:30 Vijesti
09:03 Gorski liječnik (2)
09:49 Vijesti iz kulture
09:57 Glamurozne slastice (1)
10:19 Pogled iz visine: Afrika,
dokumentarna serija (R)
11:11 Draga Genevieve... (R)
11:33 Draga Genevieve... (R)
12:00 Dnevnik 1

12:35 Nasljednica s
Vendavala, telenovela
13:25 Dr. Oz (3), talk-
show (R)
14:05 Jelovnici izgubljenog
vremena:
14:30 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:45 Ždrijebe, američki film
(R)
16:05 Popuna
16:25 Starogradske priče i
legende: Druga falkuša,
dokumentarna serija
18:25 Heartland (1), serija
19:10 Tema dana
19:30 Dnevnik
20:05 Stipe u gostima
20:40 Libar Miljenka Smoje
oli ča je život vengo
fantazija: Od poniženja
do posvećenja,
dokumentarna serija (R)
21:40 Borgen - sjedište moći
(2), serija
22:45 Dnevnik 3
23:05 Vijesti iz kulture
23:19 Kronika festivala
igranog filma u Puli
23:35 No, kanadski film
01:00 Dr. Oz (2b), talk-show
01:40 Ždrijebe, američki film
03:00 Dr. Oz (2b), talk-show
03:40 Roditelji i djeca, serija
04:25 Skica za portret
04:40 Jelovnici izgubljenog
vremena:
05:00 Starogradske priče i
legende: Druga falkuša,
dokumentarna serija
05:25 8. kat: Beskućnici, talk-
show (R)

06:10 Najava programa
06:15 Nasljednica s
Vendavala, telenovela
07:00 Mala TV
07:30 Moomini, crtana serija
07:55 Teletubbies
08:20 Papreni detektivi 1
08:45 H2O Uz malo vode! 3
09:10 Svjetski biseri 2: Bali
- mitski otok Azije,
dokumentarna serija (R)
10:02 Svirci moji(6): Ricardo
Luque, glazbena emisija
10:52 Rekonstrukcija: Edo
Maajka
11:22 Split: More
11:52 Vrtlarica (R)
12:17 Šaptač psima (2),
dokumentarna serija
13:15 Doktor Who 3, serija
14:00 Doktor Who 3, serija
14:45 Degraasi 5, serija
15:10 Lov na antikvitete:
Penkala
16:00 Regionalni dnevnik
16:35 8. kat: Beskućnici,
talk-show
17:15 Umag: ATP, emisija

17:30 Umag: ATP, prijenos
1. meča
18:55 Kriške sira (3),
dokumentarna serija
19:20 U vrtu pod zvijezdama
19:55 Glee (2), serija za mlade
20:40 Liga prvaka, 2. pretkolo:
Dinamo - Fola, prijenos
22:35 Roditelji i djeca
23:17 Dva i pol muškarca
23:37 Ubojstvo 1, serija
00:37 Retrovizor: Ludnica u
Clevelandu (1), serija
00:57 Retrovizor: strana
igrana serija 2
01:42 Umag: ATP, snimka dva
meča
04:42 Noćni glazbeni program

06:00 Dnevnik Nove TV R
06:55 Pinky i Mozgalo, R
07:20 Krypto super pas
08:00 Kako vrijeme prolazi, R
09:15 Djevojka imena Feriha, R
11:20 Inspektor Rex, serija R
12:15 Ninja ratnici, serija R
12:45 Zauvijek susjedi, R
13:50 In magazin R
14:30 Inspektor Rex, serija
15:20 Ninja ratnici, serija
15:50 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Djevojka imena Feriha
21:06 Djevojka imena Feriha
22:20 Večernje vijesti
22:40 Zodiak, igrani film
01:30 Tango i Cash, film R
03:25 Muškarci ih vole glupe
04:55 Ezo TV, tarot show
05:55 Dnevnik Nove TV R
06:45 Kraj programa

06:45 RTL Danas, (R)
07:30 Ekskluziv Tabloid, (R)
07:45 Ben 10: Ultimate Alien
08:15 Moji džepni ljubimci
08:35 Virus attack
09:10 Krv nije voda, serija (R)
10:20 Miješani brak, (R)
11:10 Divlja ruža, telenovela
12:20 Obitelj Rey, telenovela
13:10 Avenida Brasil, (R)
14:10 Heroji iz strasti, serija
15:10 Heroji iz strasti, serija
16:10 Miješani brak, serija
16:55 RTL 5 do 5
17:10 Krv nije voda, serija
18:05 Ekskluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:10 Avenida Brasil, serija
20:00 Odmetnuta porota,
igrani film, triler
22:30 Uvod u anatomiju, serija
23:25 Uvod u anatomiju
00:25 RTL Vijesti

00:45 Zaboravljeni slučaj
01:40 Cliffhanger, igrani film,
avanturistički/ triler (R)
03:45 Astro show
04:45 RTL Danas, (R)
05:20 Kraj programa

SRIJEDA 24.7.2013.

06:10 Među nama:
Razumijevanje jezika
- neurolingvistika (R)
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:01 Vijesti
09:03 Gorski liječnik
09:49 Vijesti iz kulture
09:57 Glamurozne slastice (R)
10:19 Pogled iz visine:
Europa, dok. serija (R)
11:11 Draga Genevieve... (R)
11:33 Draga Genevieve... (R)
12:00 Dnevnik 1
12:35 Nasljednica s
Vendavala, telenovela
13:25 Dr. Oz (3), talk-
show (R)
14:05 Jelovnici izgubljenog
vremena:
14:30 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
14:45 Matroni i ja, kanadski
film (R)
16:25 Potpis zločina, dok. film
17:00 Vijesti
18:25 Heartland (1), serija
19:10 Tema dana
19:30 Dnevnik
20:05 LOTO 7/39
20:10 Stipe u gostima
20:45 Planet Dinosaur - elitni
ubojice, dok. serija (R)
21:40 Borgen - sjedište moći
(2), serija
22:45 Dnevnik 3
23:19 Kronika festivala
igranog filma u Puli
23:35 Séraphin kamena srca,
kanadski film
01:40 Dr. Oz (2b), talk-show
02:20 Matroni i ja, kanadski
film (R)
04:00 Dr. Oz (2b), talk-show
04:40 Roditelji i djeca
05:22 Skica za portret
05:25 8. kat: S malo novca do
stila, talk-show (R)

06:10 Najava programa
06:15 Nasljednica s
Vendavala, telenovela
07:00 Mala TV
07:30 Moomini, crtana serija
07:55 Teletubbies
08:20 Papreni detektivi 1
08:45 H2O Uz malo vode! 3
09:10 Svjetski biseri 2:
Namibija - Afrika izvan

vremena, dok serija (R)
10:02 Domaća dokumentarna
serija / film
10:50 Vaterpolo, SP: Hrvatska
- Kanada, prijenos
12:10 Šaptač psima
13:15 Doktor Who 3, serija
14:00 Doktor Who 3, serija
14:45 Degraasi 5, serija
15:10 Putujmo Europom:
Grčka
15:22 Putopis TOP 5:
Varaždin + Čakovec +
Samobor
16:00 Regionalni dnevnik
16:35 8. kat: S malo novca do
stila, talk-show
17:20 Umag: ATP, emisija
17:30 Umag: ATP, prijenos
19:00 Kriške sira
19:25 U vrtu pod zvijezdama
20:00 Glee (2), serija za mlade
20:50 Konzerva: Dalmatinska
20:53 Konzerva: Slavenska
21:00 Mladi vukodlak,
američki film
22:30 Roditelji i djeca
23:15 Dva i pol muškarca
23:40 Ubojstvo 1, serija
00:40 Vaterpolo, SP: Hrvatska
- Kanada, snimka
02:00 Umag: ATP, snimka dva
meča
05:00 Noćni glazbeni program

06:45 Krypto super pas,
crtana serija R
07:10 Krypto super pas,
crtana serija 2/26
07:35 TV izlog
07:50 Kako vrijeme prolazi,
serija R
08:50 TV izlog
09:05 Djevojka imena Feriha,
serija R
11:20 Inspektor Rex, serija R
12:15 Ninja ratnici, serija R
12:45 Zauvijek susjedi, R
13:50 In magazin R
14:30 Inspektor Rex, serija
15:20 Ninja ratnici, serija
15:50 Zauvijek susjedi, serija
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 In magazin
18:05 Kako vrijeme prolazi,
serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Djevojka imena Feriha,
serija
21:06 Djevojka imena Feriha,
serija - nastavak
22:15 Večernje vijesti
22:35 Slučajna avantura,
igrani film
01:00 Bezuvjetna ljubav,
igrani film
03:10 Muškarci ih vole glupe,
serija
04:40 Ezo TV, tarot show
05:40 Dnevnik Nove TV R
06:30 In magazin R

06:55 Kraj programa

06.45 RTL Danas, (R)
 07.30 Ekkluziv Tabloid, (R)
 07.45 Ben 10: Ultimate Alien
 08.15 Moji džepni ljubimci
 08.35 Virus attack
 08.55 TV prodaja
 09.10 Krv nije voda, serija (R)
 10.05 TV prodaja
 10.20 Miješani brak, (R)
 11.10 Divlja ruža, telenovela
 12.05 TV prodaja
 12.20 Obitelj Rey, telenovela
 13.10 Avenida Brasil, (R)
 14.10 Heroji iz strasti, serija
 15.10 Heroji iz strasti, serija
 16.10 Miješani brak, serija
 16.55 RTL 5 do 5
 17.10 Krv nije voda, serija
 18.05 Ekkluziv Tabloid
 18.30 RTL Danas
 19.10 Avenida Brasil, serija
 20.00 Vrijeme ubijanja, igrani film, drama
 22.50 Kost, serija
 23.50 Kost, serija
 00.50 RTL Vijesti
 01.10 Zaboravljeni slučaj, serija
 02.00 Vratit će se rode, (R)
 03.00 Astro show, sho
 04.00 Vratit će se rode, (R)
 04.50 RTL Danas, (R)
 05.30 Kraj programa

ČETVRTAK
25.7.2013.

06:05 Riječ i život: Hrvatski putokazi u Godini vjere, religijski program (R)

06:40 Najava programa
 07:00 Dobro jutro, Hrvatska
 07:01 Vijesti
 09:03 Gorski liječnik
 09:49 Vijesti iz kulture
 09:57 Glamurozne slastice
 10:19 Pogled iz visine: Južna Amerika, dokumentarna serija (R)
 11:11 Draga Genevieve...
 11:33 Draga Genevieve...
 12:00 Dnevnik 1
 12:35 Nasljednica s Vendavala, telenovela
 13:25 Dr. Oz (3), talk-show (R)
 14:05 Jelovnici izgubljenog vremena:
 14:30 Vijesti iz hrvatski znakovni jezik
 14:45 Dva mala junaka, švedski film (R)
 16:10 Popuna
 16:25 Kič?, dok. serija
 17:00 Vijesti
 18:25 Heartland (1), serija
 19:10 Tema dana
 19:30 Dnevnik
 20:05 Stipe u gostima
 20:40 Turistička klasa
 21:10 Kratki susreti
 21:40 Borgen - sjedište moći (2), serija
 22:45 Dnevnik 3
 23:05 Vijesti iz kulture
 23:19 Kronika festivala igranog filma u Puli
 23:35 Eichmann, britanski film
 01:15 Dr. Oz (2b), talk-show
 01:55 Hank Williams, koncert

koji nije održao -

kanadski film (R)
 03:20 Dr. Oz (2b), talk-show
 04:00 Roditelji i djeca
 04:42 Skica za portret
 04:55 Split: More (R)
 05:25 8. kat: Kult tijela, talk-show (R)

06:10 Najava programa
 06:15 Nasljednica s Vendavala, telenovela
 07:00 Mala TV
 07:30 Moomini, crtana serija
 07:55 Teletubbies
 08:20 Papreni detektivi 1
 08:45 H2O Uz malo vode! 3
 09:10 Svjetski biseri 2: Vodenim tokovima Nizozemske, dokumentarna serija (R)
 10:02 Svirci moji(6): Tereza Kesovija, glazbena emisija
 10:48 Rekonstrukcija: Rambo Amadeus
 11:14 ni DA ni NE: Fizičko kažnjavanje djece (R)
 12:04 Sportske igre mladih
 12:19 Šaptač psima (2), dokumentarna serija
 13:15 Doktor Who 3, serija
 14:00 Doktor Who 3, serija
 14:45 Degraasi 5, serija
 15:10 Osoba tjedna: Jimmy Stanić
 15:20 Moderna vremena: Kućanice
 15:27 Fenomeni: Ljekovito bilje i svijest biljaka
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:35 8. kat: Kult tijela, talk-

show

17:20 Umag: ATP, emisija
 17:30 Umag: ATP, prijenos
 19:00 Kriške sira
 19:25 U vrtu pod zvijezdama
 20:00 Glee (2), serija za mlade
 20:50 Konzerva:
 20:53 Konzerva:
 21:00 Bolničarka Betty, američki film
 22:45 Roditelji i djeca
 23:30 Dva i pol muškarca
 23:55 Ubojstvo 1, serija
 00:55 Retrovizor: Ludnica u Clevelandu (1), serija
 01:20 Retrovizor: strana serija
 02:05 Umag: ATP, snimka dva meča
 05:05 Noćni glazbeni program

06:55 Krypto super pas, R
 07:20 Krypto super pas
 08:00 Kako vrijeme prolazi, R
 09:15 Djevojka imena Feriha
 11:20 Inspektor Rex, serija R
 12:15 Ninja ratnici, serija R
 12:45 Zauvijek susjedi, serija
 13:50 In magazin R
 14:30 Inspektor Rex, serija
 15:20 Ninja ratnici, serija
 15:50 Zauvijek susjedi, serija
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 In magazin
 18:05 Kako vrijeme prolazi
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Djevojka imena Feriha
 21:06 Djevojka imena Feriha, serija - nastavak
 22:20 Večernje Vijesti
 22:40 Slučaj Pelikan, film
 01:10 Slučajna avantura, film R

03:35 Muškarci ih vole glupe
 05:05 Ezo TV, tarot show
 06:00 Dnevnik Nove TV R
 06:45 Kraj programa

06.45 RTL Danas, (R)
 07.30 Ekkluziv Tabloid, (R)
 07.45 Ben 10: Ultimate Alien
 08.15 Moji džepni ljubimci
 08.35 Virus attack
 08.55 TV prodaja
 09.10 Krv nije voda, serija (R)
 10.05 TV prodaja
 10.20 Miješani brak, (R)
 11.10 Divlja ruža, telenovela
 12.05 TV prodaja
 12.20 Obitelj Rey, telenovela
 13.10 Avenida Brasil, (R)
 14.10 Heroji iz strasti, dramska serija
 15.10 Heroji iz strasti, dramska serija
 16.10 Miješani brak, serija
 16.55 RTL 5 do 5
 17.10 Krv nije voda, serija
 18.05 Ekkluziv Tabloid
 18.30 RTL Danas
 19.10 Avenida Brasil, serija
 20.00 Patricia Cornwell: U opasnosti, igrani film, kriminalistički
 22.00 CSI, serija
 23.00 CSI, serija
 23.55 RTL Vijesti
 00.20 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija
 01.10 Kost, serija (R)
 02.05 Astro show
 03.05 Kost, serija (R)
 03.55 RTL Danas, (R)
 04.35 Kraj programa

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku »Dnevnik« emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17,45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija »Izravno« - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture »Svjetionik« nedjeljom od 16,30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija »Glas Hrvata« u produkciji HKUD »Vladimir Nazor« iz Starišća emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 19 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 18 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 ponedjeljom od 14,40 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov prilog »Bolja Srbija« • Agencijske vijesti iz RH • Kronologija - Dogodilo se na današnji dan • Jezični savjetnik »Govorimo hrvatski«

19,00 - 19,30

• Poetski predah • 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom) • 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom) • 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom) • 'Rock vremeplov' (četvrtkom) • 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

• 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom) • 'Kulturna povijest' (utorkom) • 'Znanjem do zdravlja' (srijedom) • 'Razmišljanje dopušteno' (četvrtkom) • 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

• »U pauzi o poslu« (ponedjeljkom) • 'Aktualije' (utorkom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kultur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena« - emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20,30 - 21,00

• Narodna glazba • Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:
Subota

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba
 • 18,15 'Vojvodanski tjedan'
 • 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
 • 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
 • 20,00 Divni novi svijet
 • 20,55 Odjava programa

Nedjelja

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana
 • 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti, zabavna glazba)
 • 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
 • 19,30 'Putnici kroz vrijeme' emisija za djecu Hrvatskoga radija
 • 20,00 'Hrvatima izvan domovine' - emisija Pitomog radija iz Pitomače (RH)
 • 20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

PRVI PUT JE DAN PREKOGRANIČNOG UNESCO REZERVATA U SRBIJI OBILJEŽEN U SOMBORU

Veliki skok za »europsku Amazonu«

Značajni datumi ekološkog kalendara i njihovo obilježavanje dobra su metoda za podizanje svijesti o značaju očuvanja okoliša. Tako su ove godine, u nedjelju 14. srpnja, na gradskom kupalištu »Štrand« u Somboru, WWF – Svjetski fond za prirodu i Udruga »Podunav« iz Monoštora, uz podršku Sportskog centra »Soko«, proslavili Dan UNESCO Prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. Ovaj dan obilježen je u još 4 zemlje na čijem se teritoriju isti i prostire.

Ove tri rijeke, protičući kroz Austriju, Sloveniju, Mađarsku, Hrvatsku i Srbiju, čine ekološki najznačajnija riječna područja u Europi i čine takozvani »europsku Amazonu«. Njihovi tokovi

obuhvaćaju 700 km dugačak »zeleni pojas« koji povezuje preko 800.000 hektara vrijednih prirodnih i kulturnih područja i zbog toga će postati simbol jedinstva među njima – prvi prekogranični UNESCO rezervat biosfere u 5 zemalja. Granice rezervata obuhvaćaju 13 zaštićenih područja koja predstavljaju centre biološke raznovrsnosti

centralne i južne Europe.

Prvi put je Dan prekograničnog UNESCO rezervata u Srbiji obilježen u Somboru na javnom kupalištu Štrand. U suradnji s udrugom Podunav i uz podršku Sportskog centra Soko, organizirane su kreativne radionice za djecu i Veliki skok, koji je dio europske kampanje za čiste rijeke i održan je širom Europe. U Somboru

su prvi u vodu uskočili najmlađi posjetitelji, a za njima i svi ostali. Manifestaciju su ispratili i članovi Foto kino kluba »Rada Krstić«, te članovi Društva za podvodne aktivnosti Sombor, a veoma je značajna i podrška članica Ženskog motorističkog kluba »Legice« iz Osijeka.

Pre godinu dana UNESCO je proglasio Prekogranični rezervat biosfere Mure, Drave i Dunava u Hrvatskoj, a 2009. godine u Mađarskoj, svjetskom prirodnom baštinom. Srbija priprema nominaciju i treba je predati UNESCO komisiji do kraja tekuće godine. Osim Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje« nominacijom su obuhvaćeni i Park prirode »Tikvara« i Specijalni rezervat prirode »Karadordevo«.

Z. Mitić

SLAMA LAND ART FESTIVAL

Slama okupila umjetnike iz cijelog svijeta

Zemlja sa svojim blagodatima i plodovima za čovjeka predstavlja jedan od osnovnih uvjeta za život. Osim ove funkcije, kao najslabije istražena, javlja se i ona umjetnička, vezana za primjenu plodova u svrhu stvaranja i kreativnosti.

Nikola Faler, predsjednik udruge »Slama« iz Osijeka, akademski je kipar koji za izradu svojih umjetničkih djela koristi prirodne materijale, na prvome mjestu – slamu, a svake godine u srpnju organizira festival posvećen slami, tijekom kojega umjetnici s

različitih strana svijeta izrađuju skulpture od ovoga materijala.

»Slama« okuplja 20-ak umjetnika iz cijeloga svijeta

koji u umjetničkoj koloniji tjedan dana stvaraju skulpture od slame. Vrhunac događaja je nedjeljni festival otvoren za javnost na kojem svi posjetitelji mogu uživati u nastalim skulpturama, glazbi, sajmu domaćih proizvoda te spaljivanju centralne skulpture. Osmi po redu festival je održan od 8. do 14. srpnja, na prostoru Perivoja kralja Tomislava, a tema ovogodišnjeg festivala je dvorac, kao simbol za tijelo kojega nastanjuje duša.

Z. M.

VICKO MARKO, BOČAR SUBOTIČKE EKIPE MORNARI

Boćanje je kolektivni sport koji potiče socijalizaciju

Jedna od rijetkih disciplina u kojoj oba spola mogu skupa igrati

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Zahvaljujući angažiranju nekoliko subotičkih entuzijasta na čelu s *Franjom Olmanom*, boćanje je kao sport zaživjelo i na sjeveru Bačke, a već drugu godinu postoji i Općinska liga u kojoj se natječu prve formirane ekipe. *Vicko Marko* je bočar ekipe Mornari, u čijem natjecateljskom sastavu nastupaju još *Zdenka Marko-Sudarević* i *Ana Zolotić*.

»Boćanjem, točnije balotama, verzijom igre koja se u nas igrala, počeo sam se baviti od svoje četrnaeste godine, potaknut obiteljskom tradicijom nadmetanja u ovoj sportskoj disciplini u našim krajevima, najviše vezanoj za Dalmaciju i ljude koji potječu iz nje. Odlaskom na studij prestao sam igrati i okrenuo se drugim sportovima, malom nogometu ponajviše, ali kada je prije nekoliko godina pokrenuta ideja o oživljavanju

nju boćanja u Subotici, odlučio sam se pridružiti«, započeo je priču o boćanju Vicko Marko, član ekipe Mornari iz Subotice.

MORNARI

Naziv sastava jasno govori o povezanosti s morskim prostorima, no boćarski sastav Mornari natječe se u Subotičkoj ligi na prostorima nekadašnjeg Panonskog mora.

»Ovo je druga godina u kojoj se aktivno natječemo u konkurenciji sastava s teritorija subotičke općine, a nedavno je završen prvi dio ovogodišnjeg prvenstva u kojem trenutačno zauzimamo petu poziciju. Zabilježili smo šest pobjeda i pet poraza, ali smo barem dva susreta trebali dobiti i s tim bodovima bismo sada bili treći. Ostali članovi ekipe su zadovoljni postignutim rezultatom, no ja smatram kako možemo bolje, što bismo trebali pokazati u nastavku ligaškog natjecanja. Nažalost, zbog objektivnih okolnosti i nedostatka slobodnog vremena, nismo održali niti jedan trening nego smo boćali isključivo

na prvenstvenim susretima, pa ćemo u budućnosti pokušati organizirati se i po tom pitanju. Sve druge ekipe povremeno vježbaju, a bez prakse ne može biti niti boljih rezultata.«

BOĆANJE

Na pitanje u čemu se ogleda ljepota boćanja, sporta koji bi se tek trebao dalje razvijati na ovim našim, subotičkim i vojvođanskim ravničarskim prostorima, Vicko odgovara:

»Boćanje je prije svega kolektivni sport u kojemu se skupa s ostalim ekipama natječe nekoliko igrača, što samo po sebi predstavlja priliku za druženje i socijalizaciju. Na našim turnirskim ligaškim susretima okupi se više od šezdeset ljudi, koji se sportski rekreiraju, a nakon okončanja

natjecateljskog dijela nastavlja se druženje. S druge strane, ovaj sport iznimno pogoduje razvijanju koncentracije bez koje nema ni dobre igre, ali i traži određenu vještinu snalaženja u prostoru i koordiniranju pokreta nužnih za postizanje boljih rezultata. Boćanje nije vezano za godine i mogu ga igrati svi, bez obzira na spol i starost, a zbog svoje specifičnosti jedna je od rijetkih sportskih disciplina u kojoj se skupa mogu natjecati muškarci i žene. Naša ekipa Mornari najbolji je primjer«, pojasnio je Vicko Marko, pozvavši na koncu razgovora sve koji imaju želju oprobati se u igri s boćama da se pridruže subotičkim entuzijastima i upoznaju ljepotu ove igre koja je sve popularnija u nas.

Natjecanja u boćanju održavaju se na terenima na Makovoj sedmici

POGLED S TRIBINA

Liga 10

Dinamo, Hajduk, Rijeka, Osijek, Slaven, Lokomotiva, Split, Zadar, Istra 1961 i Hrvatski dragovoljac činit će ove 2013.-14. sezone elitnu diviziju hrvatskog klupskog nogometa. Prema novom ustroju 1. HNL broji 10 momčadi koje će prvenstvo igrati u 36 kola, uz dva međusobna domaćinstva i dva gostovanja svih navedenih momčadi.

Kako će još jedna promjena sustava utjecati na kvalitetu i zanimljivost domaćeg šampionata vidjet ćemo već nakon nekoliko prvih uvodnih susreta.

No, post festum 1. kola, odigranog prošlog vikenda, ukazuje nam kako će se glavna riječ, najvjerojatnije voditi između neprikosnovenog Dinama, objektivno najozbiljnijeg favorita za još jedna naslov u nepreglednom nizu, i izazivača Hajduka, Rijeke, Splita i Lokomotive. Upravo ove ekipe su to dokazale i na terenima Lijepe naše, zabilježivši pobjede na otvorenju nove sezone.

Dinamo je bio uvjerljiv protiv Osječana, Hajduk još uvjerljiviji na gostovanju u Zadru, dok su Lokosi bili sigurni protiv povratnika iz Sigeta, kao i Splitsani i Riječani protiv Koprivničanaca i Puljana.

Rezultati su bili i ostali jedino mjerilo uspješnosti, ali za razliku od Dinama, Rijeke i Splita, koji su u novu sezonu ušli ojačani novim igračkim akvizicijama, a Lokomotiva standardno računa na pričuveni pogon Dinama, Hajduk je ovoga puta bez pojačanja, baziran isključivo na vlastiti pogon, plus nekoliko iskusnijih igrača iz prošle sezone. I zanimljivo, baš je Majstor s mora bio najuvjerljiviji na startu i s najvišom pobjedom zasjeo na vrh prvenstvene tablice.

Hoće li tako biti i nakon sljedećeg kola vidjet ćemo već sutra...

D. P.

NOGOMET

Pobjede favorita

Premijerno kolo novog nogometnog prvenstva Hrvatske donijelo je očekivane pobjede pet momčadi koje bi trebale voditi glavnu riječ u sezoni 2013.-14.

Rezultati 1. kola: Rijeka – Istra 1961 3:0, Dinamo – Osijek 3:1, Hrvatski dragovoljac – Lokomotiva 0:2, Zadar – Hajduk 1:5, Split – Slaven 2:1.

Tablica: Hajduk, Rijeka, Dinamo, Lokomotiva, Split 3, Slaven, Hrvatski dragovoljac, Osijek, Istra 1961, Zadar 0.

ODBOJKA

Srebro u finalu Europske lige

Iako je u natjecanje Europske lige ušla kao zamjena za Portugal, muška odbojkaška reprezentacija Hrvatske zabilježila je veliki uspjeh plasmanom u finale. Na zlatnom putu prepriječila se selekcija Belgije, koja je u finalnom susretu bila bolja rezultatom 3-0.

TENIS

Croatia Open Umag

Po okončanju kvalifikacija koje su na programu ovoga vikenda, u ponedjeljak 22. srpnja bit će poznat konačan popis tenisača koji će se boriti za naslov pobjednika ATP turnira Croatia Open, koji se igra od 22. - 28. srpnja na terenima u Stella Marisu. Jedno je sigurno, imena poput Janowicza, Verdasca, Dolgopolova, Gasqueta, Troickog, Monfilsa i Čilića, koji je još pod znakom pitanja zbog ozljede, jamče odličan tenis.

TAEKWONDO

Hrvatska na SP-u

Deset najboljih hrvatskih reprezentativaca i reprezentativki nastupit će na Svjetskom prvenstvu koje se održava u meksičkoj Puebli. Zanimljivo, ovo je prvo SP koje se održava na nadmorskoj visini iznad 2000 metara, a njime započinje i kvalifikacijski ciklus za sljedeće Olimpijske igre u Rio de Janeiru 2014. godine.

NAMA JE DOVOLJNO

DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađorđev put 2,

- Telefon (danonoćno):

(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.rse-mail: funero@funero.co.rs

Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.

Prodajem Kirbi nov, neraspakovan, sentria mikron magic, hepa filtration with mikroalergen technology. Cijena 950 eura. Tel.: 0652190496.

Prodaju se tvornički univerzalni skoro nov cirkular, nov el. šporet s ravnom pločom HANSA, ZOB, spavaća starinska bunjevačka soba i oprema, nošnje, trpezarijski stol, stolice, tepih i sl. i moderna venčanica. Tel.: 060053570 ili 024-532570.

Prodajem bilijar stol – karambol iz 1875. godine, antikvit, veoma očuvan s 3 x 3 kugle od original slonovače. Rezervna čoja iz Amerike. Od 1983. godine uopće nekorišten, za 3500 eura. Tel.: 024-572-875 ili 063-8838747.

Izdaje se dvosobni namješten stan na Proizivci. Tel.: 069 - 2887213.

Prodajem priručnike za pripremu državne mature u RH i to: matematika, hrvatski, engleski, te biologija, fizika, kemija. Zvati 063 - 8820654.

Izdajem jednosobni namješten stan, blizu Ekonomskog fakulteta, telefon, CATV, interfon, TA peć, priključak na ADSL. Tel.: 064 - 3285657.

Prodajem veću termoizolovanu kompletno završenu tehnički primljenu katnicu (13 x 11) sa suterenom, CG i svim infrastrukturnim priključcima (voda, kanalizacija, telefon, internet, gas) u centru Sombora. Tel.: 025-449-220; 064-280-84-32.

Prodajem traktor Torpedo tip TD 4506 izdanje 1979 god. Registriran, izvršena generalna popravka i u odličnom je stanju. Tel.: 061-1621820.

Prodajem sajle raznih dužina i debljina u Novom Sadu. Tel.: 063 8291-264.

Subotica - Centar, izdaje se poslovni prostor 96 m² – 4 prostorije pogodan za urede, predstavništva, agencije. Tel.: 024 529-745; 063 518-218.

Izrađujem hrastove čamce, 3 do 6 metara dužine i jasenova vesla. Prijevoz po dogovoru. Petar Okrugić, Morović Tel.: 064-3467056 www.okrugic-camci.co.rs

Prodajem Singer šivaći stroj star preko 100 godina. Malo korišten, sačuvan s original papirima, za 100 eura. Tel.: 572-875; 0638838747; 0690094246;

Primila bih na dvorbu, spremanje ili druge kućne poslove. Tel.: 065/531-99-28.

Iznajmljivanje čokoladne fontane za rođendane, vjenčanja i razne druge prigode. Tel.: 069/524-7860.

Crikvenica – izdajem apartmane blizu mora. Tel.: +385 51 241-053.

Prodajem Renault CLIO 1,2 crvene boje, 3 vrata, decembar 2011, prešao 4500 km. Tel.: 063/516-300.

Prodajem kozje mlijeko i sireve u Subotici. Tel.: 064 2380088.

Prodajem vijetnamske svinje i švicarske patuljaste koze. Tel.: 064 2380088.

Nudim uslužno kuhanje domaćeg sapuna, sirovina osigurana. 50 posto gotovog sapuna nudim osobi koja poznaje tehnologiju. Tel.: 069 2887213.

Prodajem stan u Zagrebu – Gajnice, 52,80m² + ostava u podrumu. Stan ima 2 sobe, kuhinju, kupaoću, wc, predsoblje, terasu. Neposredna blizina vrtića, škole, ambulante, tržnice i ostalih sadržaja. Tel.: 064-3690680.

Izrađujem po narudžbi ručno šivene tradicionalne ženske bunjevačke, šokačke, mađarske i bizovačke papuče. Tel.: 064 0543720.

Povoljno dekoriranje dvorana za vjenčanja i rođendane, izrada perlica za zvanice, poklon korpe i dekorativno pakiranje darova. Tel.: 064 0543720.

Prodajem ulični dio obiteljske kuće. U jednom dijelu potrebna adaptacija. Postoji struja, voda, kanalizacija, kablovska. U najljepšem je dijelu Kertvaraša. Cijena 40.000 eura. Tel.: 024 572-875, 063 8838747, 069 0094246.

Prodajem salaš i 2 jutra zemlje kod željezničke stanice Ljutovo, Mažuranićeva 21. Tel.: 061 2358099.

Prodajem brašno TIP 500, TIP 400 meko i oštro od 1, 5, 25 kg. Tel.: 024562-415 ili 064 2779948.

Prodajem slamu – žitnu i zobnu s njive, i čutke. Tel.: 532-570 ili 060 0532570.

Crikvenica, izdajem apartmane blizu mora. Tel.: 385 51 241053.

Mijenjam 2 jutra zemlje i salaš u Ljutovu za garsonjeru u Subotici. Tel.: 061 2358099.

Prodajem brašno T-500 krušno, T- 400, čisto i T- 400 oštro. Po narudžbi pečem domaći kruh. Tel.: 024 562-415 ili 064 2779948.

Prodajem bojler 10 litara, aspirator i električnu biciklu malu. Tel.: 024 562-415 ili 064 2779948.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi«

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju »Hrvatske riječi«. **Jedan poslani kupon važiti će za četiri broja.** Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga »CroArt« prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Ivan Gregurić, Mato Groznica,
Slavica Mamužić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Vesna Zelenika, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić

POMOĆNIK I ZAMJENIK ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković (kultura i urednik Kužiša)
Slavica Mamužić (novinarka)
Dražen Prčić (sport i zabava)
Željka Vukov (društvo i urednica Hrcka)
Zlata Vasiljević (dopisništvo Sombor)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić
Branimir Kuntić
Josip Horvat

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: »Rotografika«
doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

ČESTITAMO: EMANUELIN PRVI ROĐENDAN

Tematsko slavlje

Velika maštovitost očitovala se nedavno na proslavi prvog rođendana *Emanuele Vukmanov-Šimokov*. Slavlje rođendana kćeri našeg honorarnog suradnika *Zorana*, poznatog subotičkog fotografa i njegove supruge *Adrijane*, grafičke ilustratorice, pretvorilo se u pravi spektakl.

Od roditelja saznajemo kako je veliko slavlje održano prigodom krštenja, kada su prošle jeseni skupa proslavili rođendan *Timoteja* starog dvije i pol godina u kombinaciji s krštenjem, tako da je sada održano samo

»manje« slavlje za oko 40 osoba.

Poznati subotički fotografski par je slavio u svojoj skromnoj kući na Bajnatu. Umjesto trenda iznajmljivanja igraonica oni su se odlučili za jedan drugi trend s nekih drugih geografskih koordinata, po ugledu na američke proslave proglasili su tematsku zabavu u djevojačkoj pink boji, zaslađeno s mafinima

s raznim filovima, okusima i natpisima.

Ali se nije samo uživalo u okusima već i vizualnim efektima, jer se *Adrijanina* sestra *Ivana Forgo* pobrinula da sok organske višnje dobije pink boju, koja je bila zaštitni znak rođendana male *Emanuele*.

»Svi su se uključili u realizaciju ideje, mama je spremila outfit, tako da je *Emanuela* bila odjevena u tutu, suknju nalik balerinskoj, te bodić. *Zoranov* otac je spremio odličnu tortu, a *Zoran* je bio ono što i je – fotograf!«, kaže *Adrijana*.

Uz društvo rodbine, prijatelja i malenih drugarica vrijeme je ugodno proteklo. No, najesen *Timotej* kreće u vrtić »*Marija Petković*«, a djeca se uče boraviti i kod djeda i bake, koji žive na salašu s jezercem i ribicama.

Zoran i *Adrijana* se izdržavaju honorarnim poslovima, ali razmišljaju i o proširenju obitelji. Za sebe kažu da su djecu dobili u malo kasnijoj dobi, pa mladima savjetuju da ne čekaju dugo, jer time propuštaju i zabavu, dok se od mladalackog života i ne gubi mnogo.

Nikola Perušić

IZ IVKOVIĆ ŠORA

Slavlja cile nedilje

Piše: Branko Ivković

Faljen Isus čeljadi moja, jevo ja malo došo do vrimenta pa da vam napišem koju rič, a i moro sam se oparat od mog druga *Pere* iz škole. Ne onog *Pere* što je priobuvo čizme na onibuskoj stanici kad ide u momčenje, taj se dobro fodbolovo, već ovog drugog iz šora, ovaj se isto fodbolovo, al je bila nevolja kad potira fodbol po ledini, on protrče i kapiju i ledinu pa smo morali trčat za njim da ga kakogod okrenemo, nije nikad mogo zapamtiti ko je s kim pa je tiro na obodve kapije, a nisi ga mogo ni svaliti ni metiti mu đon. Jedared je tako kečijo u đon da je prokinijo patiku odozdol jednom deranu, a mater ga morala pokadgod odvest kod kovača da mu »očisti« nokte kugod konju. No manimo sad *Peru*, već šta vi velite za ova naša slavlja, meni je bilo lipo, bome je baš dobro govorijo onaj što nam bijo gost iz *Rvatske*, zove se *Marko*, a prizime sam zaboravijo, bijo je red da se i nas kogod siti i lipo spomene, ta valjda smo i mi *Rvati*, naše su dide to bile, a i naša unučad će bit, ta tu smo već stotinama godina, radimo ovu našu lipu ravnicu i radićemo je i dalje, a kome pravo pravo, kome nije nije, i onako se vlasti minjaju kugod košulje, danas što je niki velik adet, kad dođedu oni drugi kažu »puj pik ne važi« pa tiraj po njevim i tako u krug. Sad ćedu sluhtim opet minjat ove na vladi, doćedu drugi, a mi ćemo i na jesen morat sijat žito, vrc cincokret i brat kuruze, samo ima nevolja što ne znademo cinu tog našeg truda i sad naše žito bome ide i u *Sloveniju*, *Bosnu* i *vrag* zna di, a paoru će izgleda ostat »veliko zadovoljstvo što mož raditi« i *Paje* rage račun. No dosta sam mlijo uprazno, neg jel vama bilo lipo kod *Albe* na salašu na

Dužijanci, meni bome zdravo, a i drago mi, opet *Bosnjačani* pobedijo, samo nije iz *Ivković* već iz *Kujundžić* šora, al pravo naš deran, samo malo su se trli oni stari traktori, onaj jedan je stenjo kugod naša privreda, ja se već poplašijo da će izdanit, al fala *Bogu*, koji kako je izduro i izašo na kraj. Lipo je i vrla mašina, jestel vidli kako to bude čisto žito, a ne sad ovi kombaji, da moraje vrc »*Bankut*« davno bi očli u kera, ove nove fele još malo pa će iz zemlje rast samo vlače, slame neće ni bit, a i šta će, josaga već ni nema po salaši, ni postelje više niko ne nastire ni ruskuljom, a ne slamom, sve se to pogospodilo, pa bi »*Dormeo*« još i ova moja tila, ta mal joj nisam kazo di ću ga vućit ako mi to donese na salaš. Na salašu mora bit drvenice i dolaf, a ostalo meći šta oš, kažem ja njoj, a ona će: »E ja ću otić lipo u selo, a ti ne marim akoš spavat i u jaslama baš me briga.« Posebno mi se čeljadi na *Dužijanci* sviđala svirka što su oni *Vinkovčani* svirali i pivali, svaka njim čast, a nisi moro ni platiti, mislim da se zovedu »*Dike*«, ta ja vam kažem kad budem ženijo sina zvaću ji makar prodo lanac zemlje nek ide u vraga i onako nemam od njeg *Bog* zna hasne, samo se naradim, a drugi na njim zaradi, bar nek svit vidi da i mi u *Ivković* šoru znademo tirat kera.

A sad čeljadi moja idem malo u šor prid dućan, niki sam ožednijo a novaca nemam za mijanu, a valjda se i *Periša* sitijo da triba ić kući, jel ga kogod odvo.

Zbogom do drukput, cini vas i poštiva vaš *Branko Ivković* iz *Ivković* šora, zbogom.

Vaga uzimlje miru

Bać-Iva ovršijo žito. Na vage se malo načekalo, jel se ništa pokidalo. Tamo je bać-Iva od ljudi čo i da neće bit baš nako kako je na televizije rekla država. Niko ni ne štodira platit najmanje dvajst dinara za žito, vi što ot-kupljivu plaću petnajst-šesnajst. Kažu, dobro rodilo, pa se nudi i više neg što jim triba, a ka je već tako, znade se po čijemu će bit. Oni se za dram spora-zumili koliko će plaćat. Ko oće dvajst dinara, samo nek čeka da država poč-me kupovat, a to će bit na kukovo lito. Snuždijo se i više ni da bekne. Eto, lipo rodilo, ko što već davno nije, al ope će do-bit manje novaca neg lane. Okreno se i ošo doma. Njegova, ščim ga vidla, znala je da mu ne triba ništa pitat. Sam je naljo bukaricu katarke i sijo zastal. Samo je jako duvo krož nos i š vrimenta na vrime glasno izdanijo. U tomu došo i dada. Poznaje on dite, vidi da ima nikakoga velikoga jida. »Šta je, dite, vada ti se smrklo brog žetve. Pa triba da je lipo rodilo, da si vesel, a ne tu obisit nos do zemlje«, veli dada, a snaja je u tomu i prid njega metnila bukaricu katarke. »Ej, dado, kako da se čeljade raduje, kad mu samo svi lažu? Ta jel niste čuli da su misec dana na televizije lajali da će nam žito platit najmanje dvajst dinara za kilu? I još su rekli da vi što su po-krali žito od države moru kupit novo i vratit ga tamo di triba da bude. A baš ti sad najviše i kupuju, pa su na vagu dovukli i nikake sprave i samo nam odbiju dinar po dinar. Iznajdu i da ima više vlage neg što ima i da ima malu nikaku ektolitarc-ku težinu i još vraganajst čuda, pa onda cina nije naka kaka je po državinoimu, po njevomu je petnajst-šesnajst dinara. Onda još o toga odbiju i za osušit od vlage i zovo i zono, pa ti sad vidi. A pretelj-Pava uredno nasapijo za vršidbu dva-najst iljada. Kaže ide tri metera po lancu, a država rekla da će bit dvajst dinara kila i to ti je to. A njegov mali uzo meter po lancu što je odno žito, to je ope četiri iljade, ko da ga je na leđi nosijo. Samo ka oni možu sapit po državinoimu«, jada se bać-Iva. »E, dite, tako ti je to uvijek bilo. Oni imadu i kombaj i prikolice, pa jim se može. Prija se znalo. Kakigod poslovi se radili, za lanac si bijo dužan jednu nadnicu nomu ko ti je radijo. E, ka su paori pokupovali traktore, sve se to izminjilo. Njima si oma za sve bijo dužan dvi nadnice po lancu. Vrimenom jim je dupe zinilo, pa su zaboravili mirit nadnicama, neg su odjedamput počeli sapit u markama, potli u evrovima, kažu tako jim je najcigurnije za kupovat naftu. Za njima se popišmanili i mali paori što još nisu pokupovali traktore, ko da i konji piju naftu. A ka su ti plaćali nadnice, to je moglo samo u dinarma. Još ako štogod pitaš, lipo ti znadu kazat da vada idu novci od države u koje živiš. A jesi bijo u zadruge, jesu ti isapili sime, veštak, otrove, znadem da si uzo na ugovor«, mudruje dada. »Dado, sad mi je već dosta toga divana. Jesam, bijo sam i uredno su sve isapili, najkurednije kamate. A ne da su nasapili njeve troškove, ko da su potrošili bure tinte. I evo, sad se štodiram di sam bijo i šta sam radijo od jesenas do žetve, pa vidim da nisam skoro ništa izgubijo, a na mojemu je najviše zaradijo pretelj-Pava«, otpljune bać-Iva. Najviše mu bilo žo cure. Eto, još jedna žetva prošla, a od ponove ništa.

Piše: Ivan Andrašić

MISLI POZNATIH

HRVATSKARIJEČ

Kafka: Počni s onim što je istinito, a ne prihvatljivo.**Niemoller:** Nije važno protiv koje sile se borite, nego koju svetinju branite.**Poincare:** Istina je priča od koristi.

FOTO KUTAK

POZIVAMO ČITATELJE DA NAM POŠALJU NEKU SVOJU ZANIMLJIVU FOTOGRAFIJU

Ljepota cvijeta!

KVIZ

Vlaho Bukovac

Koje godine i gdje se rodio hrvatski slikar Vlaho Bukovac?

Gdje je studirao likovnu umjetnost?

Kada se vraća u Zagreb i započinje svoje djelovanje?

Što je sve njegova zasluga?

Kako se zovu njegove velike dekorativne kompozicije u zagrebačkom HNK-u?

Što je njegovo kasnije slikarsko usmjerenje?

Za koji smjer u hrvatskom slikarstvu je najzaslužniji?

U kojem gradu je živio od 1903. godine sve do smrti?

Rodio se 4. srpnja 1855. godine u Cavtatu.
U Parizu.
Godine 1893.
Potiče izgrađnjat ateliera, Umjetničkog paviljona, osnivanje Društva hrvat-skih umjetnika.
Dubravka, Gundulićev san.
Poentilizam.
Za razvoj hrvatske moderne.
Živio je u Pragu do svoje smrti 23. travnja 1922. godine.

VICEVI

Šalje žena pismo Djedu Božićnjaku:

Dragi djede, molim te da u novoj godini imam tanko tijelo i debelu novčarku!

P.S. Samo molim te nemoj pomiješati ove dvije želje kao što si uradio prošle godine.

Starac od devedeset godina umire i zove svoju trideset godina mlađu ženu:

- Molim te da moje milijune zakopaš skupa sa mnom. Volio bih da na nebu imam luksuz.

Nakon pokopa, pita prijateljica udovicu:

- Jesi li mu ispunila želju?

- Jesam. Stavila sam mu punu vreću čekova i kemijsku, pa nek ispisuje koliko mu treba!

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1.000 dinara
☐ 1 godina = 2.000 dinara

INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 40 EURA
☐ 1 godina = 80 EURA

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35355000000200292421
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
355-1023208-69

365
DANA

ODLOŽENO PLAĆANJE!

čekovima građana, u jednakim
mjesečnim ratama, na cijeli asortiman

VIKEND AKCIJA U KTC-U

19.7. - 22.7.2013.

SVAKOG UTORKA

-10%

POPUSTA SAMO ZA
NEZAPOSLENE, uz
potvrdu o
nezaposlenosti

Hamburška slanina 1 kg

~~519.90din~~

419.90din

Grah gradistanac rinfuzno 1 kg

~~249.90din~~

207.90din

Mrkva 1kg

~~59.90din~~

45.90din

**IZ PONUDE
IZDVAJAMO**

Sladoled 70g, više vrsta

~~40.90din~~

31.90din

Voda prirodno gazirana Karađorđe 2l

~~45.90din~~

35.90din

Rubel power fresh 3 kg

~~535.90din~~

329.90din

**-38%
POPUSTA**

Persil Regular, fps 6kg

~~1935.90din~~

1259.90din

**-35%
POPUSTA**

**Servis za ručavanje
EVERYDAY 19 dijelova, Luminarc**

~~3.309.90din~~

2.599.00din

**-25%
POPUSTA**

